Concept Beleidsplan Maatschappij

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

0 Voorwoord 3

1 Inleiding 4

2 Samenvatting 5

3 Strategische visie 6
3.1 Inleiding 6
3.2 Visie Maatschappij 6
3.3 Moerdijk 2020; het sociale gezicht 8
3.4 Samenhangend beleid 9

4 Kaders beleidsplan maatschappij 10
4.1 Introductie 10
4.2 Procesverplichtingen 11
4.3 Participatiewet 13

5 Onderwijs en Jeugd 14
5.1 Onderwijs 14
5.2 Jeugd 24
5.3 Jeugdgezondheidszorg (JGZ) 30

6 Maatschappelijke ondersteuning 33
6.1 Meedoen 33
6.2 Meepraten 35
6.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid 36
6.4 Informele zorg 37

7 Gezondheid 39
7.1 Overgewicht 40
7.2 Gezonde leefomgeving 43
7.3 Psycho Sociale problematiek 44
7.4 Verslavingspreventie 47

8 Wonen 49

Bijlagen 52
Bijlage 1: Demografische ontwikkelingen 52
Bijlage 2: Prestatievelden Wmo 56
Bijlage 3: Doelgroepen laaggeletterdheid 58
Bijlage 4: Overzichten jeugd 59
Bijlage 5: Evaluatie actieplan volksgezondheidsplan Moerdijk 2004-2006 63
Bijlage 6: Meten Luchtkwaliteit 73
Bijlage 7: Eindrapportage maatwerk epidemiologie Moerdijk 2006 van de GGD West-Brabant: extra analyses voor eenzaamheid, beweeggedrag en alcoholgebruik 75
Bijlage 8: Onderzoek naar activiteiten voor ouderen ivm eenzaamheid 78
Bijlage 9: Wettelijke verplichtingen op basis van de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV) 79
Bijlage 10: Verslagen van de bijeenkomsten Verstaat u mij? 81
Bronvermelding 108

0 Voorwoord

Het voorwoord zal opgesteld worden door de wethouder in de definitieve versie.

1 Inleiding

In oktober 2007 is door het college het *startdocument beleidskader Maatschappelijke ondersteuning* vastgesteld. Op basis daarvan kreeg de afdeling S&A (cluster maatschappij) de opdracht voor het opstellen van het beleidsplan Maatschappij. Het concept van dit beleidsplan ligt nu voor u.
De thema's in dit beleidsplan komen voort uit de wettelijke taak een beleidsplan maatschappelijke ondersteuning (beleidsplan Wmo) op te stellen en een gemeentelijk volksgezondheidsplan. Daarnaast is als doel geformuleerd om te komen tot een integraal beleidsplan dat betrekking heeft op alle beleidsterreinen, waarvoor cluster maatschappij verantwoordelijk is.

Recentelijk zijn echter het onderwijsbeleidsplan, de *Lokaal Educatieve Agenda* en het beleidsplan *Wonen* vastgesteld. In dit concept beleidsplan Maatschappij komen daarom alleen die onderwerpen aan de orde die nog onvoldoende ingebed zijn in beleid en/of een sterke relatie hebben met het centrale thema van de Wmo: **meedoen**.
Jeugd krijgt onder de noemer opvoedings- en opgroeiondersteuning binnen de Wmo veel aandacht. Daarnaast zijn er binnen het jeugdbeleid veel en snelle ontwikkelingen gaande. Dit verklaart waarom (ook) in dit beleidsplan de doelgroep jeugd uitgebreid aan de orde komt.

De opbouw van het concept beleidsplan Maatschappij

De vier thema's die worden belicht zijn respectievelijk Onderwijs en Jeugd (5), Maatschappelijke ondersteuning (6), Gezondheid (7) en Wonen (8). Binnen elk thema wordt de huidige situatie belicht en worden trends en knelpunten gesignaleerd.
Op basis van beoogde effecten, wat willen we bereiken, wat is onze doelstelling, worden vervolgens oplossingsrichtingen aangegeven en aanbevelingen geformuleerd. Het formuleren van actiepunten en de financiële vertaling daarvan volgt na de inspraakperiode aan de hand van dit concept.
Daaraan voorafgaand zijn de strategische visie (3) en de kaders voor dit beleidsplan Maatschappij (4) beschreven.

Interactief proces; Verstaat u mij?

Bij de totstandkoming van dit concept heeft een interactief proces plaatsgevonden onder de titel *Verstaat u mij?* Uit het beleidsplan Maatschappij zijn drie thema's gelicht die tijdens interactieve bijeenkomsten werden besproken. Het betrof de thema's opvoeding, eenzaamheid en laaggeletterdheid. Op basis van het beleidsplan *Werk en Inkomen* is hieraan later als vierde, armoede toegevoegd. Alle vier de thema's hebben veel invloed op het kunnen meedoen. Dit en de vraag naar hoe professionals en burgers over deze thema's denken, heeft ons doen besluiten deze thema's er uit te lichten.
De resultaten van de diverse bijeenkomsten hebben input geleverd voor de betreffende onderwerpen in dit concept beleidsplan Maatschappij. Deze zijn soms verwerkt in knelpunten maar hebben ook geleid tot oplossingsrichtingen en nieuwe aanbevelingen. Een oproep die in de verschillende bijeenkomsten veelvuldig naar voren kwam, willen we hier noemen.

Maak gebruik van bestaande sociale structuren en zet in op versterking hiervan. Er zijn al heel veel mensen actief in het ondersteunen van mede-inwoners bij deelname aan de samenleving. Wij weten hiervan vaak te weinig en kunnen er nog veel meer op inspelen. In het hoofdstuk maatschappelijke ondersteuning wordt hier nader op ingegaan.

Diverse bronnen

In dit beleidsplan is gebruik gemaakt van een groot aantal bronnen en publicaties. In bijlage 11 is een opsomming van deze bronnen opgenomen.

2 Samenvatting

Mensen mee laten doen in deze samenleving is een belangrijke opdracht die een collectieve verantwoordelijkheid vraagt. Mee kunnen doen heeft een belangrijke impact op het welzijn en gezondheid van burgers. De overheid in de breedste zin, is er in belangrijke mate verantwoordelijk voor dat iedereen in de samenleving mee kan doen. Dit door het scheppen van voorwaarden en door het bieden van hulp en ondersteuning aan mensen die het niet alleen kunnen.

Hoe het mensen gaat is afhankelijk van diverse factoren en randvoorwaarden. Een goede basis voor een gezond en gelukkig leven wordt gelegd in de (prille) jeugd. Kinderen die opgroeien in een ‘warm en liefdevol nest’ hebben betere kansen. Kinderen die opgroeien in armoede lopen in vergelijking met kinderen die het thuis breder hebben eveneens in een vroeg stadium vaker achterstand op. De (lokale) overheid heeft een belangrijke taak om doelgroepen met minder kansen te ondersteunen in hun ontwikkeling.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) die in 2007 is ingevoerd, formuleert een aantal nieuwe verantwoordelijkheden voor de gemeente. In hoofdstuk 6 wordt hierover uitgebreid geïnformeerd. Daaraan voorafgaand, in hoofdstuk 4 wordt vooral ingegaan op wettelijke kaders van deze nieuwe wet en de impact daarvan voor de gemeente Moerdijk. Meedoen is ook binnen de Wmo een van de centrale thema’s.

De gemeente moet daarin faciliteren maar kan het niet alleen. Er wordt daarom ook zeker een beroep op alle burgers, maar ook op bedrijven en instellingen, om hun verantwoordelijkheid te nemen en er mee voor te zorgen dat iedereen daadwerkelijk mee kan doen.

Een groot aantal factoren, die bovendien op elkaar ingrijpen, bepaalt of mensen daadwerkelijk meedoen. Factoren die betrekking hebben op opvoedingsvraagstukken, begeleiding van jeugd, verslavingspreventie, gezondheid in de breedste zin, maar ook huisvesting en ondersteuning op die momenten dat het even niet alleen lukt. In het beleidsplan Maatschappij passeren deze onderwerpen de revue met de doelstelling om bruggen te slaan tussen de diverse beleidsvelden en te komen tot geïntegreerde oplossingen. Dat vraagt visie maar vooral de wil ook buiten de kaders van het eigen beleidsveld te denken en te handelen.

3 Strategische visie

3.1 Inleiding

In het collegewerkprogramma is opgenomen dat een (nieuwe) strategische visie moet worden opgesteld voor de gemeente Moerdijk. Deze strategische visie geeft richting aan de toekomst van Moerdijk en kan worden gezien als de kapstok voor het gemeentelijk beleid. In het collegewerkprogramma is het als volgt omschreven:

> *'Op basis van een duidelijke visie richting geven aan de toekomst van de gemeente Moerdijk. Zowel op het niveau van de gehele gemeente, als op (boven) regionaal niveau.'*

Het opstellen van de strategische visie is een afzonderlijk traject dat nu nog niet is gekoppeld aan het traject voor het opstellen van het beleidsplan Maatschappij. Uiteraard zijn beide plannen onlosmakelijk met elkaar verbonden en worden ze in de toekomst ingepast in elkaar. De strategische visie wordt naar verwachting in het vierde kwartaal van 2008 opgeleverd.
De strategische visie schets de ontwikkelingen voor onder meer onderstaande pijlers:

- Leefomgeving
- Economie
- Samenleving

Het beleidsplan Maatschappij valt onder de pijler Samenleving. Binnen die context wordt in dit hoofdstuk ingegaan op een aantal strategische elementen.

3.2 Visie Maatschappij

Algemeen

De vraagstukken in het beleidsplan Maatschappij betreffen vooral maatschappelijke ondersteuning, volksgezondheid, wonen, jeugd en onderwijs. De gemeente heeft hierin de opdracht om zoveel mogelijk vanuit een regierol voorwaarden te scheppen zodat ambities, intenties en behoeften, van zowel gemeente als burgers en belangenorganisaties, worden waargemaakt. Het betreft een collectief toekomstbeeld van de lokale samenleving waarin de posities van gemeente, burger en belangenorganisatie nadrukkelijk aan de orde komt. Ook gaat het over doelen en effecten die men wil bereiken en over de samenhang van het sociaal-maatschappelijk beleid. Kortom, welke maatregelen en investeringen zijn nodig om te komen tot de 'ideale' samenleving Moerdijk?

De strategische visie geeft enig inzicht in de demografische ontwikkelingen. In opdracht van de gemeente Moerdijk heeft Pronexus een bevolkingsprognose 2007 t/m 2027 opgesteld. Deze gegevens worden gebruikt. Een samenvatting hiervan is opgenomen in de bijlage 1 alsook een tabel van de bevolkingsprognose per leeftijdscategorie. De demografische opbouw is een belangrijke factor voor de sociale participatie binnen de gemeente maar ook om te anticiperen op mogelijke sociaal-maatschappelijke ongewenste effecten. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen bepalen voor een groot deel het sociale gezicht van de Moerdijkse samenleving.
De vergrijzing en de vermaatschappelijking van de zorg zullen in Moerdijk een toename bewerkstelligen van de zorg- en ondersteuningsvraag. Ontgroening betekent dat het aandeel jongeren in de toekomst geringer wordt. De verandering in de samenstelling van de bevolking heeft zijn weerslag op onder meer het sociale domein van het verenigingsleven, vrijwilligerswerk, mantelzorg, gezondheid, leefbaarheid, onderwijs, jeugd en gezin.
Maar ook strategische keuzes op het terrein van leefbaarheid en economie hebben hun invloed op het sociale domein. Zo zal de aanleg van een logistiek park in de gemeente Moerdijk zowel gewenste als ongewenste sociaal-maatschappelijke effecten met zich meebrengen. Wellicht neemt de werkgelegenheid voor de Moerdijkse bevolking toe maar dat geldt ook voor potentiële werknemers in regiogemeenten, daarbuiten en zelfs voor arbeidsmigranten. Potentiële werknemers van de op het logistiek park gevestigde bedrijven kunnen de behoefte hebben om zich hier (tijdelijk) te vestigen en zullen een beroep doen op het voorzieningenniveau binnen de gemeente. Effecten worden mogelijk zichtbaar in de wijziging van de bevolkingssamenstelling, de behoefte aan onderwijs, het beroep op zorg, verkeer en vervoer. Het is van belang om in een strategische visie de maatschappelijke effecten, zowel de gewenste als de ongewenste, in kaart te brengen en daar waar mogelijk te anticiperen met het tijdig treffen van maatregelen.

Uitgangspunten visie Maatschappij

De gemeente Moerdijk is een gemeente waarin met burgers en instellingen wordt gebouwd aan een (lokale) vitale sociale samenleving met toenemende onderlinge betrokkenheid. De gemeente regisseert en faciliteert naar behoefte van burgers en doelgroepen om hen uiteindelijk volwaardig te kunnen laten participeren aan de (lokale) samenleving. Hierbij worden de volgende vijf uitgangspunten gehanteerd:

1. eigen verantwoordelijkheid en medeverantwoordelijkheid van burgers (actief burgerschap);
2. zo veel en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven (wonen en werken);
3. maatschappelijke verantwoordelijkheid van belangenorganisaties, instellingen en bedrijven;
4. duidelijke rol van de gemeente als regisseur en voorwaardenscheppend;
5. meedoen aan een vitale sociale samenleving is voor iedereen bereikbaar.

1. Eigen verantwoordelijkheid

De burger heeft een eigen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid voor de medeburger. Dit houdt bijvoorbeeld in dat:

- burgers in eerste instantie voor hun zorgbehoefte zijn aangewezen op zichzelf en hun sociale omgeving;
- migranten zelf verantwoordelijk zijn voor hun inburgering;
- ouders eerstverantwoordelijke zijn voor de opvoeding van hun kind(eren).

In dit kader bevordert de gemeente de zelfredzaamheid en vormt een vangnet voor burgers die niet zelfredzaam kunnen zijn. Ook zal de gemeente de actieve burger zoveel mogelijk faciliteren bijvoorbeeld door cliëntenparticipatie en ondersteuning van vrijwilligerswerk. Dit uitgangspunt sluit aan bij het gedachtegoed van de Wet maatschappelijke ondersteuning (zie verder hoofdstuk 6).

2. Zelfstandigheid

De gemeente stimuleert en faciliteert netwerken die het mogelijk maken dat burgers zo veel en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven (wonen en werken). Ook wordt een ondersteuningsaanbod samengesteld dat voldoet aan de behoefte van de burgers om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen deelnemen aan de samenleving.

3. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Draagvlak is de sleutel tot succes. De gemeente probeert het draagvlak niet alleen te realiseren bij burgers maar eveneens bij belangenorganisaties, instellingen en bedrijven. Zij maken immers ook deel uit van de Moerdijkse samenleving en om die reden is het niet onlogisch dat van hen een positieve bijdrage (actieve betrokkenheid) verwacht mag worden ten behoeve van diezelfde sociale samenleving. Daar waar nodig moeten ook zij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen, bijvoorbeeld door het toegankelijk maken van gebouwen, een geëmancipeerd personeelsbeleid of het doen van investeringen in buurtinitiatieven.

4. Rol gemeente

De gemeente heeft als ‘aangewezen’ bestuursorgaan een taak om bij (soms complexe) maatschappelijke vraagstukken (deel)partijen met ieder hun eigen belangen samen te brengen om uiteindelijk het algemeen belang te dienen. Deze taak voert de gemeente zo veel mogelijk regisserend uit. De gemeente brengt partijen bij elkaar, is indien nodig een bruggenbouwer en bevordert dat partijen hetzelfde doel voor ogen hebben. Trends en ontwikkelingen brengen met zich mee dat de gemeente meer programmatisch, in sommige gevallen ook anders, te werk moet gaan.

5. Meedoen voor iedereen

Iedere ingezetene moet kunnen meedoen aan de samenleving en dat meedoen moet bereikbaar zijn. Zonodig zorgt de gemeente voor een aanbod van voorzieningen dan wel voor een financiële tegemoetkoming voor personen of huishoudens met een inkomen rond het minimum. Omdat de middelen schaars zijn, geldt voor de gemeente dat het vangnet haalbaar en betaalbaar moet blijven. Derhalve moeten prioriteiten worden gesteld bij de investeringen van deze middelen.

3.3 Moerdijk 2020; het sociale gezicht

Waar staat de gemeente Moerdijk, in sociaal perspectief, in 2020?! In het kader van de strategische visie probeert de gemeente op de onderstaande beleidsterreinen de maatschappelijke vraagstukken te beantwoorden om te komen tot een sociale samenleving die toekomstbestendig is. Dit zoveel mogelijk in samenhang met beleidsterreinen als economie, ruimtelijke ordening, milieu, cultuur, verkeer en vervoer.

Onderwijs

Onderwijs is een basisvoorziening om uiteindelijk volwaardig te kunnen participeren in de samenleving. Daarom is het van belang deze basisvoorziening te organiseren voor kinderen, laaggeletterden en laagopgeleiden. De gemeente en ketenpartners dienen te zorgen dat de positie van de school als voorziening in de kern duidelijk is (brede school). Ook is er sprake van een goed doorgaande leer/ontwikkelingslijn van 0 tot 23 jaar. Het aantal voortijdig schoolverlaters is aanzienlijk afgenomen. Extra aandacht is uitgegaan naar volwassenenonderwijs en dan met name naar thema's als bestrijding laaggeletterdheid van de autochtone bevolking en inburgering.

Jeugd

De gemeente Moerdijk is een aantrekkelijke gemeente voor ouders met kinderen. In de diverse kernen zijn multifunctionele accommodaties bestaande uit onderwijsinstellingen, consultatiebureaus en voorschoolse voorzieningen. Ouders en kinderen kunnen terecht bij een Centrum voor Jeugd en Gezin voor opvoedingsadviezen of problemen bij het opvoeden.

Problemen met jongeren worden in samenhang aangepakt en ieder voelt zich maatschappelijke verantwoordelijk voor het vraagstuk. Ketenpartners als jeugdzorg, politie, straathoekwerk en de gemeente die verantwoordelijk is voor ketenregie, dragen zorg voor een dusdanige integrale aanpak dat jongeren niet aan hun lot worden overgelaten en niet tussen wal en schip vallen.

Behoeften van jongeren zijn duidelijk in kaart gebracht. Gemeente, instellingen en belangenorganisaties zorgen voor activiteiten en maatregelen die recht doen aan de behoefte van jongeren. Ook stimuleert de gemeente de betrokkenheid van jongeren bij de totstandkoming van jeugd- en jongerenbeleid.

Maatschappelijke ondersteuning

Doordat de gemeente informeert, faciliteert en samenhang creëert, zijn de burgers in Moerdijk in staat om deel te nemen aan de samenleving.

Maatschappelijke ondersteuning moet dusdanig georganiseerd zijn dat het bijdraagt aan gemeenschapszin en verantwoordelijkheid van de burgers. Indien burgers door hun beperkingen niet in staat zijn volwaardig deel te nemen aan de samenleving, compenseert de gemeente (in overleg met de ketenpartners) deze beperkingen. Maatschappelijke ondersteuning in Moerdijk betekent ook het bevorderen van de leefbaarheid van de gemeenschap in alle kernen.

Volksgezondheid

Alle burgers van de gemeente Moerdijk leven langer in goede gezondheid mede door de maatregelen die de gemeente heeft getroffen. De bevolking wordt ouder en het aantal jaren dat mensen ziek zijn of hinder ondervinden van ziekte of handicap neemt af. Er is speciale aandacht voor mensen met een lage sociale en/of economische status omdat van deze groep bekend is dat zij korter leven en gemiddeld langer hinder ondervinden van gezondheidsproblemen. Ook gaat speciale aandacht uit naar jongeren omdat uit onderzoek is gebleken dat het merendeel aan overgewicht lijdt en te weinig beweegt.

Wonen

De gemeente Moerdijk is een vitale leefbare gemeente waar het voor iedereen goed wonen is. Door strategisch te bouwen, naar behoefte op kernniveau, wil de gemeente het aantal inwoners minimaal vasthouden. De keuzemogelijkheid voor burgers wordt vergroot en daar waar nodig wordt maatwerk geleverd. Wonen wordt gezien in relatie met terreinen zoals zorg, welzijn, milieu en veiligheid. Voor de aanpak zal de gemeente Moerdijk intensief samenwerken met de betrokken instellingen en burgers. Een en ander zal leiden tot een evenwicht tussen woningvoorraad en gedifferentieerde opbouw van de bevolking.

3.4 Samenhangend beleid

De strategische visie komt in het beleidsplan Maatschappij, en vice versa, tot leven door het maken van keuzes. De gemeente Moerdijk zal door het uitdragen en uitvoeren van de visie Maatschappij toekomstbestendig zijn bij het beantwoorden van sociaal-maatschappelijke vraagstukken.
Van belang hierbij zijn de posities van burgers, belangenorganisaties en gemeenten om te komen tot een samenhangend lokaal sociaal beleid. Bij het maken van strategische keuzes moet rekening gehouden worden met maatschappelijk gewenste en ongewenste effecten c.q. gevolgen. Door deze effecten ook op de lange termijn in beeld te brengen, wordt het mogelijk sociaal maatschappelijke vraagstukken beter en efficiënter te beantwoorden.

4 Kaders beleidsplan maatschappij

4.1 Introductie

In deze paragraaf wordt ingegaan op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het is een nieuwe wet die nog in geen enkel beleidsplan is opgenomen.

Doelstelling Wmo

Op 1 januari 2007 werd de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht. Doel van de Wmo is 'meedoen in de maatschappij door iedereen'. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het als volgt omschreven:

> *'Het maatschappelijk doel van de Wmo is: meedoen. Meedoen van álle burgers aan álle facetten van de samenleving, al of niet geholpen door vrienden, familie of bekenden. Dat is de onderlinge betrokkenheid tussen mensen. En als dat niet kan, is er ondersteuning vanuit de gemeente.*
> *Het eindperspectief van de Wmo is een samenhangend lokaal beleid op het gebied van de maatschappelijke ondersteuning en op aanpalende terreinen. Voor mensen die langdurige, zware zorg nodig hebben is en blijft er de AWBZ.'*

Natuurlijk heeft niet iedereen ondersteuning nodig van de gemeente (of overheid) om te participeren in de maatschappij. Bepaalde groepen (kwetsbare) burgers hebben die ondersteuning wel nodig, bijvoorbeeld door het aanbieden van kansen of praktische (hulp)middelen. Zij moeten kunnen rekenen op de gemeente.
Veel burgers in Moerdijk zetten zich belangeloos in voor anderen. Zonder deze vrijwilligers en mantelzorgers houden chronische zieken en/of personen met belemmeringen zich niet staande in onze maatschappij. Ook verenigingen drijven vaak op de inzet van enthousiaste vrijwilligers. De gemeente stimuleert de inzet van deze groepen burgers die zich inzetten voor de 'goede zaak', bijvoorbeeld door het stimuleren van buurtinitiatieven of het bevorderen van vrijwilligerswerk en mantelzorg.
Om de Wmo te kunnen laten slagen is een krachtige sociale structuur, zoals hierboven beschreven, onmisbaar. Gelukkig is die structuur ook in Moerdijk voor een groot deel aanwezig. Het Wmo-beleid dient deze sociale structuur te waarderen, te ondersteunen en zoveel mogelijk te versterken.

Gelet op de uitgangspunten en de doelstellingen wordt duidelijk dat de Wmo een participatiewet is en geen zorgwet. De Wmo richt zich op het stimuleren en het ondersteunen van die burgers voor wie het leiden van een 'normaal' leven niet vanzelfsprekend is. Ook zorgt de Wmo voor het scheppen van de nodige randvoorwaarden.

Brede wet met diverse beleidsterreinen

De Wmo is een nieuwe wet waarin een tweetal andere wetten alsmede een aantal regelingen van een derde wet zijn opgegaan. De Wmo vervangt de:

- Wet voorziening gehandicapten;
- Welzijnswet;
- vanuit de AWBZ de functie huishoudelijke verzorging en enkele subsidieregelingen die het zelfstandig wonen van mensen met beperkingen stimuleren.

De Wet voorziening gehandicapten (Wvg) en de Welzijnswet vielen al onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Door de invoering van de Wmo zijn daar de functie huishoudelijke verzorging (voormalig AWBZ) en enkele subsidieregelingen bijgekomen. Door een bundeling van wetten is integraal beleid mogelijk. Dit is ook een van de doelstellingen van dit beleidsplan Maatschappij. De gemeente Moerdijk wil hiermee alle diensten goed op elkaar afstemmen.

Prestatievelden

Door de invoering van de Wmo moeten gemeenten verantwoording afleggen aan haar eigen inwoners. Door de overheid zijn echter kaders opgesteld waar de gemeente beleid op moet formuleren: de prestatievelden. De Wmo bepaalt dat gemeenten hun beleid, voor zover nodig, op deze prestatievelden moet vastleggen in een beleidsplan. Een overzicht van deze prestatievelden is te vinden in de bijlage 2.

4.2 Procesverplichtingen

In de Wmo zijn vier procesverplichtingen voor gemeenten opgenomen:

1. Het vierjaarlijks richtinggevend plan (art. 3 Wmo).
2. De verordening voor individuele voorzieningen (art. 5 Wmo).
3. Verantwoordingsverplichting door publicatie over prestaties inclusief een jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek (art. 9 Wmo).
4. Participatie van burgers bij de totstandkoming van het beleid (art 11. en 12 Wmo).

Hieronder zullen het vierjaarlijks richtinggevend plan (beleidsplan) en de burgerparticipatie uitgebreid aan bod komen. De verordening en de verantwoordingsverplichting worden in het kort beschreven.

1. Het vierjaarlijks richtinggevend plan (art. 3 Wmo)

De gemeenteraad stelt een of meer plannen vast, telkens voor een periode van ten hoogste vier jaar. Deze plannen geven richting aan de door de gemeente en het college van burgemeester en wethouders te nemen beslissingen betreffende maatschappelijke ondersteuning. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. In artikel 3, lid 4 Wmo wordt hierover vermeld:

In het plan wordt in ieder geval aangegeven:

- wat de gemeentelijke doelstellingen zijn op de verschillende in artikel 1, eerste lid, onder g, genoemde onderdelen van maatschappelijke ondersteuning (met onderdelen worden de prestatievelden bedoeld);
- hoe het samenhangende beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning zal worden uitgevoerd en welke acties in de door het plan bestreken periode zullen worden ondernomen;
- welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wenst te behalen;
- welke maatregelen de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders nemen om de kwaliteit te borgen van de wijze waarop de maatschappelijke ondersteuning wordt uitgevoerd;
- welke maatregelen de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders nemen om voor degene aan wie maatschappelijke ondersteuning als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, onderdelen 2, 5 en 6, wordt verleend, de keuzevrijheid te bieden met betrekking tot de activiteiten van maatschappelijke ondersteuning (de keuzevrijheid bieden aan vrijwilligers en mantelzorgers);
- op welke wijze de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders zich hebben vergewist van de behoeften van kleine doelgroepen.

Het beleidsplan is een document met aandacht voor het **totale beleid** van de gemeente op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en de onderlinge samenhang tussen beleidsterreinen. Het geeft de burger zicht op zijn (lokale) rechten in de vorm van bijvoorbeeld individuele voorzieningen zoals vervoersvoorzieningen, woningaanpassingen en huishoudelijke verzorging. Met behulp van het beleidsplan kan de burger zich bovendien een beeld vormen van het gemeentelijk beleid in brede zin en daarbij zelf ‘beoordelen’ wat er terecht is gekomen van de door de gemeente uitgedragen doelstellingen.

Een belangrijk uitgangspunt in de Wet maatschappelijke ondersteuning is **keuzevrijheid** voor de klant. Gemeenten moeten burgers die aanspraak maken op maatschappelijke ondersteuning de keuze bieden tussen een voorziening in natura, een financiële tegemoetkoming of een persoonsgebonden budget (pgb). In het beleidsplan moet conform voornoemd artikel 3, lid 4 Wmo vermeld worden welke maatregelen zijn genomen om die keuzevrijheid te bieden. Keuzevrijheid in Moerdijk is expliciet nader uitgewerkt in de Verordening individuele voorzieningen.

2. Verordening individuele voorzieningen (art. 5 Wmo)

In de gemeente Moerdijk bestaat sedert de invoering van de Wmo per 1 januari 2007 een verordening voorzieningen Wmo. Aansluitend zijn beleidsregels met betrekking tot die voorzieningen opgesteld. De kern van de verordening is het compensatiebeginsel van artikel 4 Wmo. Dit houdt in dat de gemeente beoordeelt welke voorzieningen of (hulp)middelen nodig zijn om belemmeringen (bij personen die aanspraak maken op maatschappelijke ondersteuning) weg te nemen. De verordening en de beleidsregels zijn reeds geëvalueerd. Per 1 juli 2008 is een nieuwe verordening van kracht en treden nieuwe beleidsregels in werking.

3. Klanttevredenheidsonderzoek en prestatiegegevens (art. 9 Wmo)

De gemeente is verplicht om bepaalde prestatiegegevens over de maatschappelijke ondersteuning te registreren en deze jaarlijks te publiceren. Ook dienen de gegevens aan de minister van VWS (of een door hem aangewezen centrale onderzoeksinstelling; *Sociaal Cultureel Planbureau*) te worden verstrekt. Het antwoord op de vraag of een gemeente een goed beleid voert, is in belangrijke mate afhankelijk van het oordeel van degenen voor wie

de maatschappelijke ondersteuning bedoeld is. Het is dus van belang dat de gemeente ook de invulling van het onderzoek afstemt met de representatieve cliëntenorganisatie. Uiteraard kunnen de resultaten aanleiding geven om het voorzieningenniveau, de verordening en/of de beleidsregels aan te passen.

4. Burgerparticipatie (art. 11 en 12 Wmo)

Artikel 11 – Inspraak luidt als volgt:

1. Het college van burgemeester en wethouders betrekt de ingezetenen van de gemeente en in de gemeente een belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen bij de voorbereiding van het beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning, op de wijze voorzien in de krachtens artikel 150 van de Gemeentewet vastgestelde verordening.
2. Het college van burgemeester en wethouders stelt ingezetenen van de gemeente en in de gemeente belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen vroegtijdig in de gelegenheid zelfstandig voorstellen voor het beleid inzake maatschappelijke ondersteuning te doen.
3. Het college van burgemeester en wethouders verschaft informatie die nodig is ter uitvoering van het bepaalde in het eerste en tweede lid.
4. Onverminderd het eerste lid vergewist het college van burgemeester en wethouders zich bij de voorbereiding van het beleid tevens van de belangen en behoeften van ingezetenen die hun belangen en behoeften niet goed kenbaar kunnen maken.

Artikel 12 – Advies ontwerpplan luidt als volgt:

1. Alvorens een voordracht tot vaststelling door de gemeenteraad te doen, vraagt het college van burgemeester en wethouders over het ontwerpplan advies aan de gezamenlijke vertegenwoordigers van representatieve organisaties van de kant van vragers op het gebied van maatschappelijke ondersteuning.
2. Het college van burgemeester en wethouders voegt bij de voordracht tot vaststelling door de gemeenteraad tevens een motivering hoe het de belangen en behoeften van personen als bedoeld in artikel 11, tweede lid, heeft gewogen.

Voornoemde artikelen geven het grote belang aan dat vragers van maatschappelijke ondersteuning (vroegtijdig) worden betrokken bij de ontwikkeling van het beleid op het terrein van de Wmo. Volgens de toelichting op deze artikelen moet het woord ‘vragers’ ruim worden opgevat. Het gaat niet alleen om mensen die een individuele voorziening vragen, maar ook om potentiële vragers zoals organisaties van ouderen, gehandicapten, dak- en thuislozen, jongeren, mantelzorgers, etc. Hierbij dient als aantekening te worden vermeld dat de gemeente gemotiveerd zelf kan uitmaken wanneer zij een organisatie als representatief beschouwt.

In de gemeente Moerdijk staat burgerparticipatie hoog in het vaandel. In het collegewerkprogramma is opgenomen dat burgers worden betrokken bij de totstandkoming van het Wmo-beleid. Als uitvoering van de voornoemde artikelen is een Wmo-raad gevormd bestaande uit vertegenwoordigers van diverse belangenorganisaties in Moerdijk. De Wmo-raad wordt nauw en vroegtijdig betrokken bij de ontwikkeling van het gemeentelijk beleid op het gebied van maatschappelijke ondersteuning (zie verder ook hoofdstuk 6).

4.3 Participatiewet

De Wet maatschappelijke ondersteuning helpt mensen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en mee te doen in de samenleving. Dit al of niet geholpen door betrokken mensen zoals vrienden, familie of bekenden. Is deze hulp er niet, dan is er de ondersteuning vanuit de gemeente.

De Wmo is een taak van de gemeente. Maar het maken van beleid en plannen op het terrein van de maatschappelijke ondersteuning gebeurt samen met de inwoners en belangenorganisaties. Het doel is te komen tot samenhangend en integraal lokaal beleid waarbinnen alle burgers mee kunnen doen.

De Wmo biedt gemeenten een aantal kaders waarbinnen zij hun maatschappelijke ondersteuning dienen in te richten. Maar gemeenten hebben tevens een grote mate van beleidsvrijheid. Over het gevoerde beleid moet de gemeente verantwoording afleggen aan haar burgers (horizontale verantwoording).

5 Onderwijs en Jeugd

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de beleidsterreinen Onderwijs en Jeugd besproken, dit in verband met de samenhang tussen deze twee onderwerpen.

5.1 Onderwijs

In het onderwijsbeleidsplan 2007-2010, *De Koers van het onderwijs* is de gemeentelijke ambitie geformuleerd:

> *Het doel is het scheppen van de juiste randvoorwaarden om kwalitatief goed onderwijs mogelijk te maken, waardoor burgers mede volwaardig kunnen functioneren in de samenleving.*

Naast randvoorwaardelijke taken zoals huisvesting, leerlingenvervoer en subsidiëring van onderwijsbegeleidingsdienst voert de gemeente actief beleid richting doelgroepen die buiten het onderwijs (dreigen te) vallen.
De vier beleidsterreinen van de gemeente worden achtereenvolgens besproken in de paragrafen 5.1.1. t/m 5.1.4.

5.1.1. Bestrijding onderwijsachterstanden.
5.1.2. Aanpak voortijdig schoolverlaten.
5.1.3. Aanpak laaggeletterdheid.
5.1.4. Integratie en inburgering.

5.1.1 Bestrijding onderwijsachterstanden

Inleiding

Ongeveer 350.000 leerlingen (van de 1,5 miljoen) in het basisonderwijs hebben een achterstand. Het onderwijsachterstandenbeleid heeft tot doel om achterstanden te voorkomen en terug te dringen waardoor leerprestaties worden verbeterd.
Jaarlijks is hiervoor 487 miljoen euro beschikbaar. Ongeveer 175 miljoen euro daarvan stroomt naar de gemeenten. Zij zijn verantwoordelijk voor voorschoolse educatie en schakelklassen. Scholen verzorgen de vroegschoolse educatie (meestal gericht op groep 1 en 2).
Het is belangrijk dat basisscholen, gemeenten en andere instellingen op lokaal niveau samen werken aan het vroegtijdig signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden. Afspraken daarover worden gemaakt in het verplichte overleg dat gemeente, schoolbesturen en kinderopvang voeren.

Voor welke leerlingen is het onderwijsachterstandenbeleid bedoeld?

De kans op achterstanden heeft vaak een relatie met de sociale, economische of culturele achtergrond van kinderen. Ook de opleiding van de ouder(s) speelt een rol. Voor het primair onderwijs is dit geregeld in de zogenaamde ‘gewichtenregeling’; voor het voortgezet onderwijs geldt het ‘Leerplusarrangement VO’. In beide regelingen wordt bepaald hoeveel extra geld scholen ontvangen voor het bestrijden van onderwijsachterstanden. Het geld wordt ingezet voor extra personeel.

Moerdijkse situatie voorschoolse educatie

Het onderwijsachterstandenbeleid van de gemeente Moerdijk is beschreven in twee onderwijsbeleidsplannen:
1. Het onderwijsbeleidsplan 2007-2010 *(De Koers van het onderwijs)* over de gemeentelijke onderwijsambitie.
2. De lokaal educatieve agenda 2007-2010 over de gezamenlijke ambitie van schoolbesturen (primair onderwijs) en de gemeente.

De gemeente kan kiezen om de rijksuitkering in te zetten op de voorschoolse periode en/of de schakelklassen. In Moerdijk is gekozen voor de voorschoolse periode om drie redenen:
- continuering van de uitgangspunten van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid in de periode 2002-2006, waarbij sterk was ingezet op taalbeleid en voor- en vroegschoolse educatie (vve);
- de geringe specifieke uitkering (2007/2008: € 68.688,-) dwingt om een keuze te maken;
- de schaal van de gemeente en de spreiding van leerlingen met een achterstand, maakt de vorming van een schakelklas haast onmogelijk.

De specifieke rijksuitkering wordt ingezet voor de volgende activiteiten:
- opleiding en coaching taalcoördinatoren op de peuterspeelzaal;
- uitvoering van het taalstimuleringsprogramma *Voortouw* op de peuterspeelzalen en de consultatiebureaus;
- aanschaf en actualisering van het peutervolgsysteem: *Zo volg je peuters;*
- uitvoering van de vve-spreekuren op de peuterspeelzalen;
- aanbieden van een derde dagdeel op een peuterspeelzaal.

Voor de deskundige ondersteuning van peuterspeelzaalleidsters door een logopediste en orthopedagoog heeft de gemeente eigen middelen beschikbaar gesteld.

Doelgroep Moerdijk

De gemeente is vrij zelf de criteria te formuleren van een doelgroepkind. Hetzelfde geldt voor het vastleggen van het ambitieniveau aangaande het bereik van de vve-programma’s. Een voorwaarde is dat de betreffende kinderen een derde dagdeel voorschoolse educatie (via peuterspeelzaalwerk en/of kinderopvang) aangeboden krijgen. Nu nog wordt het vve-programma alleen op de peuterspeelzalen aangeboden.
Besloten is de gewichtenregeling vanuit het primair

onderwijs te hanteren om zo de doelgroep peuters te bepalen. Vooralsnog wordt gekeken naar de gewichtenregistratie van de nabijgelegen school. Vanaf het schooljaar 2008-2009 gaat de peuterspeelzaal zelf een registratie voeren.

Door de beperkte middelen is de gemeente Moerdijk genoodzaakt een keuze te maken waar het derde dagdeel peuterspeelzaalwerk wordt aangeboden. De uitbreidingscapaciteit van een peuterspeelzaal kan hierin een rol spelen. Tot op heden is in één kern het derde dagdeel peuterspeelzaalwerk ingevoerd waardoor aan slechts 31 van de 463 peuters die gebruik maken van de peuterspeelzaal, een derde dagdeel wordt aangeboden. In deze kern heeft echter 29% van de 4-jarigen op de basisschool anno 2006 een gewicht.
Wel zijn de programma-onderdelen (signaleren en taalstimuleringsprogramma's) op alle peuterspeelzalen gehandhaafd!

Trends en knelpunten

Bij de leerlingentellingen op 1 oktober worden de gewichten per school in kaart gebracht.
In 2006 is een nieuwe gewichtenregeling van kracht gegaan waarbij alleen het opleidingsniveau van de ouder(s) geldt als criteria voor een gewicht. Daarnaast is dit criteria verzwaard. De nieuwe gewichtenregeling wordt fasegewijs ingevoerd, zodat per 1 oktober 2009 alle leerlingen op dezelfde wijze worden 'gewogen'.

Dit heeft tot gevolg dat het aantal kinderen met een gewicht is gaan dalen en ook vinden er verschuivingen tussen de scholen plaats.

Na analyse van de gewichtenregeling wordt een keuze gemaakt voor de inzet van een derde dagdeel. Vanuit de rijksuitkering ontbreken de middelen om op meerdere zalen, dus voor alle 'gewogen' kinderen, het derde dagdeel in te voeren. Hiermee flexibel omgaan kan leiden tot problemen ten aanzien van personele verplichtingen, verwachtingen bij gebruikers, etc..

Een andere trend die ook lokaal zichtbaar wordt, is de daling van het aantal deelnemers aan de peuterspeelzaal als gevolg van lagere geboortecijfers en de verschuiving in kinderopvang. Door de nieuwe Wet kinderopvang is kinderopvang voor bepaalde doelgroepen zelfs een goedkoper alternatief dan de peuterspeelzaal.
In het beleidsprogramma *Samen Werken, Samen Leven* van 14 juni 2007, kondigde het Kabinet maatregelen aan om kinderdagverblijven en peuterspeelzalen te harmoniseren. Een wetswijziging hiervoor is aangekondigd met ingang van 2010.
Het Kabinet wil de sterke onderdelen van de Wet kinderopvang combineren met een duidelijke rol voor gemeenten in het lokale achterstandenbeleid.

Knelpunt voor de gemeente Moerdijk is dat de kinderopvang op dit moment nog geen partner is in het onderwijsachterstandenbeleid. Tot op heden wordt alleen het peuterspeelzaalwerk gefaciliteerd om vve-programma's uit te voeren.

De laatste trend, die we hier willen benoemen is de zorg in de voorschoolse periode. In het primair onderwijs komt meer aandacht voor zorg door de zorgplicht c.q. de nieuwe Wet Passend Onderwijs, die naar verwachting in 2011 in werking zal treden.
Als gesproken wordt over doorgaande leer- en ontwikkelingslijnen voor kinderen, dan is het van belang dat ook peuters met extra zorg, aandacht krijgen in het voorschoolse traject.

Professionalisering in Moerdijk

De gemeente Moerdijk heeft geïnvesteerd in de professionalisering van de peuterspeelzalen.
De leidsters zijn deskundig en geschoold om te signaleren en te observeren. Ze zijn bekend met het peutervolgsysteem en inmiddels goed geïnformeerd over de mogelijke aanvullende observaties door externe deskundigen. Ook volgden ze themabijeenkomsten over onder meer sociaal emotionele ontwikkelingen en gedragsproblemen.
Op iedere zaal is één leidster geschoold als taalcoördinator. Rondom de peuterspeelzaal is een zorgnetwerk tot stand gebracht met een wijkverpleegkundige, logopediste en orthopedagoge die zich bezig houden met observeren en eventueel doorverwijzen. Ook nemen de peuterspeelzalen deel aan de buurtnetwerken.

Eerder is al geconstateerd dat het reguliere peuterspeelzaalwerk met een aanbod van 2 dagdelen te weinig kan zijn voor specifieke zorgkinderen. Bovendien kan de groepsgrootte van maximaal 19 kinderen een dilemma vormen. Omdat zorgvragen sporadisch de gemeente bereiken is het lastig de volgende vragen te beantwoorden:

- Welke kinderen (met welke mate van zorg) kunnen opgevangen worden binnen het peuterspeelzaalwerk?
- Hoe groot is de vraag in de gemeente Moerdijk?
- Welke eisen stellen we dan aan de leidsters (opleiding) en/of halen we structureel externe ondersteuning binnen van derden?

Oplossingsrichting

De genoemde knelpunten hebben diverse oplossingsrichtingen.

Inzet derde dagdeel in de voorschoolse periode

Twee jaar na de invoering van de nieuwe gewichtenregeling ontstaat een duidelijker beeld van de consequenties en de wijken of kernen waar extra inzet noodzakelijk is.
Er zijn onvoldoende rijksmiddelen om op meerdere locaties een derde dagdeel aan te bieden. Twee oplossingen zijn hier mogelijk:

- De gemeente investeert vanuit de eigen middelen in een derde dagdeel.
- De inzet van kinderopvang in de voorschoolse educatie wordt uitgewerkt. Een derde dagdeel organiseren in de kinderopvang is minder complex door de ruimere openingstijden.

Kinderopvang als partner in het onderwijsachterstandenbeleid

Inzet van kinderopvang werd al in 2005 genoemd binnen het gemeentelijk taalbeleid. Er werd later vanaf gezien vanwege de bezuinigingen op rijksuitkering onderwijsachterstanden. Voor de schooljaren 2007-2009 ontvangt de gemeente een extra uitkering vve. Deze kan ingezet worden in taalstimuleringsprogramma *Voortouw* en voor introductie in de kinderopvang van het peutervolgsysteem *Zo volg je peuters*. Introductie van een derde dagdeel binnen de kinderopvang levert geen organisatorische problemen op.

Zorg in het peuterspeelzaalwerk/ kinderopvang

Zoals voor de invoering van passend onderwijs een meerjarentraject is opgestart, is het noodzakelijk om de onderzoeksvragen uit de eerdere paragraaf met een team van deskundigen uit te werken.

Beoogd effect

- Meer kinderen van 2 tot 4 jaar worden bereikt met vve programma's.
- Meer kinderen van 2 tot 4 jaar met een (vermoedelijk) gewicht krijgen een derde dagdeel aangeboden.
- Niet alleen passend onderwijs heeft de aandacht, maar ook een passende voorschoolse educatie; het streven is om meer zorgkinderen in het reguliere peuterspeelzaalwerk en binnen kinderopvang op te vangen.

Kinderen die rechtstreeks uit het buitenland komen

Leerlingen die rechtstreeks uit het buitenland komen en geen Nederlands kunnen, vragen extra aandacht. Zij kunnen tijdelijk worden geplaatst op basisschool De Fontein in Breda, op de afdeling eerste opvang anderstaligen leren ze zo binnen 1 tot 1,5 jaar de Nederlandse taal. (Basisschool De Fontein ontvangt hiervoor rechtstreeks van het ministerie extra middelen). Daarna kunnen ze terecht op een basisschool in Moerdijk.

Vier kinderen maken op dit moment gebruik van deze regeling. Voor hen moet het schoolvervoer georganiseerd en bekostigd worden, dit bijvoorbeeld in combinatie met het schoolvervoer van kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan in Breda. Dit betekent dat er een aanvullende beleidsregel ontstaat op de verordening leerlingenvervoer gemeente Moerdijk 2007.

Aanbeveling

- Het versterken en verbreden van het aanbod aan de voorschoolse educatie door de kinderopvang (Stichting Kindercentra Noord-Westhoek en VOF De Bolderkar) als partner te betrekken.
- Een begroting te maken van de incidentele en structurele kosten van de invoering van *Voortouw* en het peutervolgsysteem *Zo volg je peuters* in de kinderopvang.
- De ambitie om meer achterstandskinderen te bereiken door meer 2 tot 4-jarigen een derde dagdeel aan te bieden.
- Onderzoek naar mogelijke verbreding van het zorgaanbod in de voorschoolse voorzieningen, zoals kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
- Kinderen van nieuwkomers 1 tot 1,5 jaar binnen het leerlingenvervoer vervoeren naar basisschool De Fontein.

5.1.2 Aanpak voortijdig schoolverlaten

Inleiding

Jongeren verdienen de kans op een goede opleiding en de samenleving heeft goed geschoolde mensen hard nodig. Het Kabinet zet daarom, samen met partners in de regio, in op het voorkomen van schooluitval. Speerpunten zijn: extra aandacht voor een soepele overgang van vmbo naar mbo, betere loopbaanbegeleiding, betere zorg op school, meer aandacht voor 'doe-scholieren' en maatwerk. Ook komen er nieuwe convenanten met alle RMC-regio's. In 2006 werd door het Kabinet met *Aanval op de uitval* de kwalificatieplicht ingevoerd, waardoor de registratie van schooluitval sterk verbeterde. Ook werden er convenanten gesloten met de 14 RMC-regio's met de hoogste uitval. Doel is het aantal schooluitvallers in 2012 te halveren tot 35.000 (71.000 in 2002). De aanval op schooluitval gaat daarom hard door, met extra acties en met extra geld oplopend van 22 miljoen in 2008 tot (indicatief) 71 miljoen in 2011. Bij de uitvoering zijn partners in de regio's nodig. Het accent ligt op preventie; dit door jongeren binnen de school te houden en te zorgen voor een beter overgang van schooltypen.

Wettelijk kader

Middels het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) is de gemeente (het college) verantwoordelijk voor een integrale aanpak van het voortijdig schoolverlaten van jongeren van 12 tot 23 jaar die vóór het bereiken van de leeftijd van 23 jaar een onderwijsinstelling verlaat zonder een startkwalificatie. De integrale aanpak omvat de volgende acties:

- melden van voortijdig schoolverlaters door scholen;
- registreren van voortijdig schoolverlaters door gemeente;
- realiseren van allerlei voorzieningen als verwijzingsmogelijkheid om jongeren weer op het spoor richting startkwalificatie te krijgen voor de arbeidsmarkt.

Regionale samenwerking

De wet bepaald dat binnen het RMC regionaal wordt samengewerkt. Op 14 maart 2006 zijn de samenwerkingsovereenkomst *Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) West-Brabant 2006-2010* en het huishoudelijk reglement vastgesteld, door 18 gemeenten uit West-Brabant. Breda is door het ministerie van OCW (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) aangewezen als contactgemeente van het RMC West-Brabant en ontvangt van het rijk de RMC middelen voor de regio. Breda is daarmee financieel en inhoudelijk verantwoordelijk voor de uitvoering en tevens voor het jaarlijks op- en vaststellen van de effectrapportage voortijdig schoolverlaten voor het ministerie van OCW.

De 18 gemeenten die het RMC West-Brabant vormen, zijn verdeeld in 9 LMC's (subregio's Lokale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten).
De gemeente Moerdijk vormt het LMC Moerdijk. Elke gemeente in West-Brabant ontvangt van het RMC een LMC-budget en een budget trajectbegeleiding toegewezen voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten van jongeren tot 23 jaar. Moerdijk ontving in 2007 een LMC-budget van € 25.263,00 en een budget trajectbegeleiding van € 5.300,00.
Met de invoering van de kwalificatieplicht per 1 augustus 2007, kreeg RMC een extra taak. Moerdijk ontvangt jaarlijks structureel hiervoor € 26.000,00 van het RMC.

Uitvoering LMC-functies in Moerdijk

Op grond van de RMC samenwerkingsovereenkomst West-Brabant 2006-2010 worden de volgende drie wettelijke activiteiten lokaal uitgevoerd:

1. Melden

- Informatieoverdracht tussen CWI, consulenten sociale zaken en leerplichtambtenaren deelname leerplichtambtenaar aan buurtnetwerk Zevenbergen.
- Samenwerking leerplichtambtenaren en voortgezet onderwijs, onder andere door deelname aan het Zorg Adviesteam Markland College.
- Deelname van de leerplichtambtenaar aan het Hulpverlenings Casus Overleg (HCO) en het Justitieel Casus Overleg (JCO) van het Openbaar Ministerie in het Veiligheidshuis.

2. Registeren

- Actualiseren administratie.
- Scholing van gebruikersadministratie.
- Verzorgen effectrapportage voor RMC.

3. Verwijzen

- Inhuur schoolmaatschappelijk werk Markland College.
- Interne samenwerkingsafspraken leerplichtambtenaar en consulent sociale zaken en voortijdig schoolverlaten.
- Inkopen individuele leerwerktrajecten.
- Financiële bijdrage aan regionale rebound in Roosendaal.
- Werkgelegenheidsproject Moerdijk.

Extra geld voor bestrijding voortijdig schoolverlaten

In 2006 besloot het ministerie van OCW voor het schooljaar 2006-2007 tot een pilot, een extra impuls, om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Eenmalig werd hiervoor een extra financiële bijdrage verstrekt waarmee gemeenten in moesten zetten op duurzame oplossingen gericht op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. RMC regio West-Brabant stelde als doel het aantal voortijdige schoolverlaters aan het einde van schooljaar 2006-2007 met 10% te verlagen ten opzichte van einde schooljaar 2004-2005.

Per succesvolle begeleiding wordt een bedrag van € 2.000,00 beschikbaar gesteld. Moerdijk had in schooljaar 2004-2005, 71 voortijdig schoolverlaters (vsv-ers) geregistreerd. Hiervan werden dat schooljaar 2 vsv-ers herplaatst. Op basis hiervan stelde Moerdijk als doel om 7 extra vsv-ers in het schooljaar 2006-2007 te herplaatsen. Uiteindelijk werden door het LMC 10 vsv-ers herplaatst.

De impulsaanpak uit 2006 is voor de periode 2007-2011 structureel ingebed. Een belangrijk verschil met de periode daarvoor is dat schoolbesturen van voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs nu rechtstreeks met het ministerie van OCW en de RMC-centrumgemeente Breda afspraken maken en schoolbesturen worden beloond voor succesvolle vermindering. Het streven is om in 2010-2011 ten opzichte van 2005-2006 een vermindering van vroegtijdig schoolverlaten van 40% te realiseren.

Trends en knelpunten

Regionalisering ten gevolge van de kwalificatieplicht

De meeste leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo) zijn ingeschreven op het Markland College in Zevenbergen en Oudenbosch. Het Markland College participeert in het regionale samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Roosendaal. De meeste leerlingen in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) zijn ingeschreven op locaties van het ROC West-Brabant in Breda en op het Agrarisch Opleidingen Centrum in Breda.
Elke gemeente in West-Brabant krijgt via het RMC een budget voor invulling van de kwalificatieplicht. Een belangrijke vraag is hoe we met de schaalgrootte van Moerdijk vorm kunnen geven aan de kwalificatieplicht. Daar staat tegenover dat een samenwerking van alle 18 gemeenten op de kwalificatieplicht te grootschalig wordt gevonden.
Om die reden is gekozen voor aansluiting bij de opleidingenspreiding en de leerlingenstromen van het ROC West-Brabant. Dit heeft ertoe geleid dat tien West-Brabantse gemeenten (Breda, Zundert, Baarle-Nassau, Alphen-Chaam, Rucphen, Etten-Leur, Oosterhout, Drimmelen, Geertruidenberg en Moerdijk) het voornemen hebben om samen te gaan werken met de uitvoering van de kwalificatieplicht. Uitgangspunt is de uitvoering van de kwalificatieplicht in het vo door de leerplichtambtenaar op lokaal niveau en binnen het mbo in samenwerking met elkaar uit te voeren, met Breda als centrumgemeente. We streven er naar een sluitende keten van opvang van leerplicht, kwalificatieplicht en trajectbegeleiding te maken.

Verbeterde registratie voortijdig schoolverlaten

Voor veel jongeren is de overstap van voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) naar een vervolgopleiding een risicovol overgangsmoment. Het ministerie van OCW volgt op grond van een nieuw Basisregister Onderwijs (BRON) de voortijdig schoolverlaters en registreert o.a. per regio, school, onderwijsinstelling en gemeente.
Het RMC regio West-Brabant heeft de volgende acties ondernomen. Eind 2007 zijn de jongeren aangeschreven die in het schooljaar 2006-2007 wel een vmbo-diploma hebben gehaald, maar zich niet hebben ingeschreven voor een vervolgopleiding. In februari 2008 zijn directeuren van alle vmbo-vestigingen aangeschreven en geïnformeerd over de uitval van vmbo-geslaagden afkomstig van hun vestiging of school (diploma behaald 2005-2006 en op 1-10-2006 niet ingeschreven op vervolgopleiding). Het doel hiervan is vmbo-scholen inzicht te geven in de doorstroom van hun vmbo-geslaagden en de vmbo-scholen te wijzen op hun taak en verantwoordelijkheden te nemen inzake een succesvolle overgang.
Daarnaast worden leerplichtambtenaren en trajectbegeleiders geattendeerd op de uitval van vmbo-geslaagden per vmbo-school of vestiging, teneinde deze jongeren toe te leiden naar een vervolgopleiding.

Samenwerking en informatieoverdracht betrokken instanties

Diverse instanties kunnen betrokken zijn bij de voortijdig schoolverlater. Voortijdig schoolverlaters van 16 en 17 jaar zonder werk moeten zich melden zich bij het CWI voor een verklaring die hun ouders recht geeft op kinderbijslag. Ook voor het inschrijven voor werk kunnen ze bij het CWI in Etten-Leur terecht. Ook kunnen ze, als ze hebben gewerkt en nu werkloos zijn geworden of (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zijn, in aanmerking komen voor een uitkering bij het UWV. Verder kunnen voortijdig schoolverlaters bij de gemeente terecht komen voor een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand. De gemeente heeft tevens een taak vanuit de RMC.
De uitschrijving van de voortijdig schoolverlater krijgt zij gemeld door de onderwijsinstelling.

Organisatie aanpak voortijdig schoolverlaten

Gemeenten in West-Brabant ondervinden grenzen van de wijze waarop het schoolverlaten is georganiseerd. Kenmerkend is vergaande decentralisatie in de vorm van 9 LMC's die namens 18 gemeenten zorgen voor registratie en (inkoop van) trajectbegeleiding van schooluitvallers.
Door (wettelijke) ontwikkelingen op en rond het voortijdig schoolverlaten worden in toenemende mate eisen gesteld aan de professionaliteit, slagkracht en efficiency ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten. Naar aanleiding hiervan is een sterkte-zwakteanalyse gemaakt van de huidige regionale organisatie.

Sterktes
- Door decentrale structuur: commitment gemeenten, korte lijnen met scholen en er is een lokale inbedding (samenhangend lokaal beleid).
- Goede verhoudingen op beleidsniveau.

Zwaktes
- De huidige organisatie is te kwetsbaar, zonder eenduidig kwaliteitsniveau en met grote afhankelijkheid van personen.
- Effectiviteit/slagkracht Klankbordgroep (= ambtelijk).
- Kansen blijven liggen voor wat betreft kwaliteitsborging en inkoopkracht.
- Variërend expertiseniveau.
- Te vrijblijvend door onvoldoende zakelijke prikkels en het ontbreken van prestatieafspraken.
- Beperkte sturingsmogelijkheden voor, en daarmee slagkracht van, RMC.

De omvang van gemeenten kan uiteraard ook grenzen stellen aan de intensiteit van de geleverde dienstverlening. Echter, jongeren en ketenpartners moeten kunnen rekenen op een bepaald kwaliteitsniveau, onafhankelijk de omvang van de gemeente.

Oplossingsrichting
Als voortijdig schoolverlaters tot 23 jaar zich inschrijven bij het CWI in Etten-leur, moeten er afspraken zijn over de aanpak en de informatieoverdracht tussen CWI, gemeente en UWV. De voortijdig schoolverlater mag niet uit beeld verdwijnen.
Regionaal dient naar aanleiding van de reeds gemaakte sterkte-zwakteanalyse de huidige RMC-organisatie en vsv-aanpak nader onderzocht te worden.

Beoogd effect
- Het aantal voortijdig schoolverlaters verminderen.

Aanbeveling

Werkgevers servicepunt en inschrijving voortijdig schoolverlaters bij CWI
Het Werkgevers servicepunt in het bedrijfsverzamelgebouw bij het CWI in Etten-Leur kan worden ingezet om voortijdig schoolverlaters in beeld te houden.
In dit Werkgeversservicepunt gaan het CWI-Etten-Leur, de gemeenten Moerdijk, Etten-Leur, Rucphen en Zundert en het UWV samenwerken. In het beleidsplan *Werk en Inkomen 2008-2010* is de functie van het Werkgevers Servicepunt nader toegelicht.

Herijking regionale organisatie vsv-aanpak RMC regio West-Brabant
Bij de herijking dienen twee sporen gevolgd te worden:
- Onderzoek naar de meest passende schaal waarop de diverse activiteiten in het kader van voortijdig schoolverlaten kunnen worden uitgevoerd.
- Inventarisatie van de diverse organisatievormen van andere regio's, alsmede de ervaringen daarmee, waarbij gelet wordt op de passendheid bij de situatie in West-Brabant.

5.1.3 Aanpak laaggeletterdheid

Inleiding
Lezen en schrijven is niet voor iedereen normaal. Tien procent is laaggeletterd bijlage 3 en heeft moeite met, of kan helemaal niet, lezen en schrijven waardoor op diverse vlakken problemen ontstaan, denk bijvoorbeeld aan administratie en het kunnen omgaan met automatische systemen.
Laaggeletterdheid werd vroeger puur technisch gedefinieerd als niet kunnen lezen en schrijven. Door onze meer complexe maatschappij heeft het nu een diepere dimensie gekregen met betrekking tot het kunnen omgaan met geautomatiseerde systemen (winkels, banken), het begrijpen van getallen en eenheden (rekenen) en het begrijpen van veiligheidsvoorschriften (bijsluiters, stickers, symbolen). De OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) definieert geletterdheid als de kennis en vaardigheden die nodig zijn om informatie te begrijpen en te gebruiken, informatie te vinden en te gebruiken en om rekenkundige bewerkingen te kunnen begrijpen, uitvoeren of controleren (getallen, optellingen, maten, gewichten, eenheden).

Kenmerken van laaggeletterden
Laaggeletterde volwassenen hebben relatief lage inkomens en minder kans op werk (van laag niveau). Zij zijn vaker werkloos en maken minder kans op een opleiding of training verzorgd door de werkgever. De maatschappelijke participatie is vaker beperkt. Door maatschappelijk isolement zijn ze vaak moeilijk te bereiken. Ook hebben ze vaak een negatief maatschappijbeeld, een laag zelfbeeld en voelen ze schaamte voor hun laaggeletterdheid.

De laaggeletterden van de toekomst zijn de kinderen met onderwijsachterstand van nu. Taalbeheersing is de sleutel tot geletterdheid. Naast de taalachterstand van allochtone kinderen is ook het probleem van functionele laaggeletterdheid bij autochtone kinderen, door achtergrond en milieukenmerken ('taalarme' gezinnen), dyslexie, dyscalculie, cognitieve en functionele beperkingen (laag IQ, autisme, ADHD, emotionele of psychiatrische problematiek, doofheid, slechtziendheid, etc.). Onderwijsachterstand op de basisschool is later nauwelijks meer in te lopen. Signaleren en remediëren van achterstand dient daarom zo vroeg mogelijk te beginnen.

Door de stijging van de onderwijsparticipatie en het werkniveau in de afgelopen decennia komt laaggeletterdheid relatief vaker voor bij ouderen. Veel ouderen geven aan problemen te hebben met dagelijkse taal- en rekentaken. De toenemende bureaucratisering, digitalisering en automatisering versterken dit.

Moerdijkse situatie: Intentieverklaring aanval laaggeletterdheid
Landelijk is een aanvalsplan laaggeletterdheid ingezet met als doel een verhoging van het aantal deelnemers aan alfabetiseringscursussen tot rond 12.500. Gerekend naar de Moerdijkse situatie betekent dit een toename van 28 cursisten. Met de ondertekening van de intentieverklaring geeft de gemeente Moerdijk op 1 februari 2007 aan zich in te spannen om in periode 2006 - 2010 daadwerkelijk 28 cursisten meer met een alfabetiseringscursus te bedienen of te hebben bediend.

Trends en knelpunten

Waar eerst mensen diensten verleenden, gebeurt dat nu steeds vaker door automaten. Het niet kunnen bijhouden van deze ontwikkelingen leidt tot sociale en maatschappelijke uitsluiting, zeker als het sociale netwerk wegvalt.
Deze uitsluiting past niet in ons streven naar een volwaardige kenniseconomie te zijn waarin iedereen mee kan doen. Een hoge-lonen-land als Nederland wil zich richten op kennisintensieve aspecten van de productieketen. Willen we onze sociale voorzieningen (en pensioenen) op peil houden, dan zal de arbeidsparticipatie omhoog moeten, ook omdat we te maken hebben met vergrijzing en ontgroening. De ontwikkeling en het onderhoud hiervan veronderstelt een 'lerende samenleving', waarin de capaciteiten om kennis te ontwikkelen, te absorberen, toe te passen en op peil te houden, essentieel zijn. Uitsluiting door feitelijke en functionele laaggeletterdheid dient daarom met kracht te worden tegengegaan. Dit is niet alleen maatschappelijk van belang, maar ook in het belang van welzijn en gezondheid van de individuele burger.

Uitsluiting door laaggeletterdheid is daarom sociaal onaanvaardbaar en economisch een gemiste kans. Laaggeletterdheid moet dicht bij de burger worden aangepakt waarbij we gebruik willen maken van laagdrempelige en dichtbijgelegen voorzieningen. Regionale samenwerking en lokale uitwerking zijn cruciale ingrediënten om laaggeletterdheid structureel te bestrijden en voorkomen.

Laaggeletterdheid in cijfers

Het aantal laaggeletterden in Nederland van circa 1,5 miljoen bestaat uit 1 miljoen autochtonen en 0,5 miljoen allochtonen (13% van de NL bevolking). De laaggeletterdheid varieert binnen de allochtone groep van volledig analfabetisme (in totaal 250.000) tot onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Het eerste komt vooral onder vrouwen voor die in hun land van herkomst geen onderwijs hebben gevolgd.
Landelijk is circa 13 % van degenen die tot de leeftijdscategorie 15-74 jaar behoren laaggeletterd. In de gemeente Moerdijk ligt het geschatte percentage laaggeletterden gelijk aan landelijk, namelijk op 13%. Voor Moerdijk komt dit overeen met een verwacht aantal van meer dan 3.700 laaggeletterden.

Oplossingsrichting

In het Landelijk Aanvalsplan laaggeletterdheid 2006-2010, *Van A tot Z betrokken* worden zes ambities onderscheiden:

1. Laaggeletterdheid bespreekbaar maken: het taboe op laaggeletterdheid moet doorbroken worden, zodat de doelgroep uitkomt voor zijn laaggeletterdheid.
2. Toegankelijkheid van informatie vergroten: houd rekening met het feit dat één op de tien burgers moeite heeft met lezen.
3. Leesbevordering: leesbevorderingsprojecten voor kinderen en volwassenen moeten het plezier in het lezen terugbrengen. Lezen is nodig om informatie te verkrijgen, maar is ook een bron van vermaak.
4. Aanpak taalachterstand bij kind, jongeren en hun ouders: van belang is om een taalrijke omgeving te creëren. Als een taalachterstand eenmaal is opgelopen, dan is het belangrijk dat dit wordt erkend en dat passende maatregelen worden genomen.
5. Aanpak laaggeletterdheid zonder werk: het arbeidspotentieel dient door maatschappelijke ontwikkelingen volledig te worden benut.
6. Aanpak werkende laaggeletterdheid: het terugdringen van de laaggeletterdheid betekent een verkleining van de kans op werkloosheid. De eisen die aan werknemers worden gesteld, worden steeds hoger.

De aanpak van laaggeletterdheid kan landelijk worden gecoördineerd, gestimuleerd en gefaciliteerd. De daadwerkelijke strijd tegen laaggeletterdheid moet echter lokaal daar worden gevoerd. De beleidsmatige voorbereiding hiervan gebeurt in een Regionaal Aanvalsplan. Dit gebeurt via het bestaande gemeentelijke beleid en door samenwerking met onder andere onderwijs, bedrijfsleven, welzijnswerk, jeugdzorg en bibliotheek.
Laaggeletterdheid maakt onderdeel uit achterstanden- en integratiebeleid. Het dient op dat beleid te worden geënt, zodat het doelmatig en efficiënt kan 'meeliften' op ander beleid.

Beoogd effect

- Met de ondertekening van de intentieverklaring geeft de gemeente Moerdijk aan zich in te spannen om 28 cursisten meer met een alfabetiseringscursus te bedienen of te hebben bediend in de periode 2006-2010.

Aanbevelingen

De aanbevelingen hebben betrekking op de handhaving van huidig beleid en op formuleren van nieuw beleid. De eerdergenoemde zes ambities zijn hierbij gevolgd.

1. Laaggeletterdheid bespreekbaar maken

De volgende acties hebben plaatsgevonden:
- de start van een lokaal bewustmakings- en wervingscampagne;
- een grootschalige informatiebijeenkomst voor toeleiders is georganiseerd;
- ROC wordt gesubsidieerd om onder andere de ambassadeurs op te leiden en te begeleiden.

De volgende acties worden aanbevolen:
- vervolg van een lokaal bewustmakings- en wervingscampagne;
- een informatiebijeenkomst voor ambtenaren (verwijzers en doelgroep);
- een informatiebijeenkomst voor burgers in het kader van de interactieve maand;
- lokaal aanhaken bij landelijke campagnes/week van de alfabetisering;
- scholing van de doorverwijzers/eigen baliepersoneel;
- continuering inzet ambassadeurs;
- aandacht voor of uitzenden van 'Lees en Schrijf' op lokale tv.

2. Toegankelijkheid van informatie vergroten
De volgende acties kunnen bijdragen aan de realisatie van deze ambitie:
- structurele aandacht voor de manier waarop met burgers wordt gecommuniceerd (via brieven, folders, website, etc.);
- een jaarlijkse cursus eenvoudig communiceren voor de medewerkers van de gemeente;

3. Leesbevordering
In de gemeente Moerdijk werken consultatiebureaus, peuterspeelzalen, basisscholen, GGD, bibliotheek en de gemeente samen aan de uitvoering van het gemeentelijk taalbeleid (2005-2010). Aanvullend worden de volgende activiteiten aanbevolen:
- leesbevordering van vmbo-leerlingen (dit vereist overigens een regionale aanpak);
- een versterking van de relatie tussen ROC en bibliotheek ten behoeve van de leesbevordering van volwassenen;
- uitbreiding van het leesbevorderingsproject *Voortouw* naar de kindercentra in de gemeente Moerdijk.

4. Aanpak taalachterstand bij kind, jongeren en hun ouders
De preventie van taalachterstand en het signaleren en het aanpakken van taalachterstanden wordt vanuit het gemeentelijk taalbeleid aangescherpt. Door subsidiëring en stimulering kon een peutervolgsysteem in alle peuterspeelzalen worden ingevoerd.
Aanvullende activiteiten zullen betrekking hebben op de aanpak van taalachterstanden bij kinderen die naar het voorgezet onderwijs gaan (en bij hun ouders). Aanbevelingen zijn:
- partners zoeken die laaggeletterde ouders kunnen vinden en toeleiden naar een cursus;
- integratie van cursusaanbod voor allochtone en autochtone ouders;
- regionale aandacht voor taalachterstanden van kinderen in het voortgezet onderwijs.

5. Aanpak laaggeletterden zonder werk
De aanpak laaggeletterden zonder werk spitst zich toe op de WWB-cliënten en de cliënten in een reïntegratietraject in onze gemeente. In overleg bevelen we de volgende aanpak aan:
- cursus herkennen en doorverwijzen voor de consulenten;
- toetsen van alle nieuwe WWB-cliënten op laaggeletterdheid;
- fasegewijs de bestaande WWB-cliënten screenen op laaggeletterdheid;
- taalscholing als verplicht onderdeel van het reïntegratietraject.

6. Aanpak van werkende laaggeletterden
Het beleidsplan economie signaleert een laag opleidingsniveau van de werkende bevolking van Moerdijk en geeft het belang van scholing aan. Omwille van de aanpak van deze doelgroep doen wij twee aanbevelingen:
- onderzoek naar de omvang van het aantal laaggeletterden in de eigen organisatie en aandacht voor verdere aanpak;
- laaggeletterdheid onder de aandacht bij werkgevers te brengen via het werkgeversservice punt.

5.1.4 Integratie en Inburgering

Inleiding
Als startpunt van deze paragraaf de omschrijving van enkele belangrijke begrippen.

Integratie
Integratie is een samenspel van gemeenten en haar inwoners. Gemeenten hebben zorg te dragen voor een initiërende, sturende en stimulerende rol en moeten daarbij weten wat de behoeften, verlangens en knelpunten bij de inwoners zijn. Binnen dit samenspel is het noodzakelijk dat er duidelijkheid bestaat over de doelen die partijen nastreven en over de spelregels in onze samenleving.
(Bron VNG nota integratie)

Sociale integratie
Sociale integratie is meedoen, deelnemen aan sociale netwerken en gemeenschappelijke activiteiten, dit geldt voor autochtonen en allochtonen. Binnen dit proces is het noodzakelijk om elkaars taal te spreken.

Inburgering
Inburgering is een specifieke, begeleide en doelgerichte vorm van maatschappelijke integratie van allochtonen. Inburgeraar en maatschappij zetten samen de noodzakelijke stappen om voor de inburgeraar een volwaardige plaats in de samenleving te verwerven.

Wet inburgering
De resultaten van de voor 2007 uitgezette trajecten binnen de oudkomersregelingen en de Wet inburgering nieuwkomers leverden niet de gewenste resultaten op. Op 1 januari 2007 is daarom de Wet inburgering in werking getreden.

Deltaplan
In september 2007 kwam het Kabinet met het Deltaplan inburgering: *Vaste voet in Nederland,* met daarin de ambitie om de uitvoering en kwaliteit van inburgering te verbeteren en meer mensen te laten inburgeren. Dit vereist een wetswijzing.

Moerdijkse situatie
In de gemeente Moerdijk is sprake van een sobere aanpak, die zich vertaalt in een verordening waarin alleen de verplichte taken zijn opgenomen. Twee redenen zijn hiervoor aan te voeren. Bij de aanvang van de invoering van de wet was de omvang van de doelgroep onbekend. Ook was de rijksbijdrage voor de gemeente niet bekend. Dit had tot gevolg dat in Moerdijk alleen de 'verplichte' doelgroepen (asielmigranten en geestelijke bedienaren) op basis van de verordening een aanbod krijgen. De publicatie van het Deltaplan, de aangekondigde wetswijziging en knelpunten in de uitvoering van de wet maken dat de tijd rijp is voor een strategische keuze. Waar wil de gemeente Moerdijk heen met het inburgeringsbeleid?

Trends en knelpunten
Twee landelijke ontwikkelingen vragen aandacht: de nieuwe Wet Inburgering en de komst van het Participatiefonds.

Deltaplan en Wet inburgering
In maart 2008 diende het Kabinet de wetswijzing Wet inburgering in bij de Tweede Kamer. De wetswijzing zorgt voor inbedding van de beleidskaders uit het Deltaplan inburgering. Twee belangrijke doelen voor de gemeente worden hierin genoemd:
1) Het wordt gemakkelijker om inburgeringsvoorzieningen aan te bieden aan iedere inburgeringsplichtige (dus ook aan oud- en nieuwkomers met werk en gezinsvormers en –herenigers zonder werk en zonder uitkering).
2) Het verplichten van inburgeringsplichtigen om een gemeentelijk aanbod te accepteren.

Participatiefonds
De financiering en verantwoording van de middelen voor reïntegratie, volwasseneneducatie en inburgering is nu heel verschillend geregeld waardoor het lastig is deze beleidsterreinen op elkaar af te stemmen. Het participatiefonds voor gemeenten moet hier verbetering in brengen en treedt naar verwachting op 1 januari 2009 in werking.

Het voorgestelde fonds is bedoeld om de schotten weg te halen tussen verschillende gemeentelijke geldstromen die gericht zijn op de verhoging van de arbeidsparticipatie en maatschappelijke participatie. Belemmeringen om cliënten een gecombineerd aanbod te doen, worden weggenomen.
Gemeenten worden zo in staat gesteld om een aantal afspraken waar te maken, namelijk 75.000 mensen minder in de bijstand en 25.000 nuggers (niet-uitkeringsgerechtigden) laten participeren.
- De huidige verordening Wi.
- Hoewel er intern wordt samengewerkt op de terreinen inburgering, reïntegratie en volwassenonderwijs, zijn de werkprocessen gescheiden en is bijvoorbeeld de aanbesteding van de reïntegratietraject en de inburgeringstrajecten nog niet één proces.
- het ontbreken van een strategische keuze ten aanzien van inburgerings/integratiebeleid. (Actiepunt koers van het onderwijs)

Oplossingsrichting
Op landelijk niveau vindt een kwaliteitsverbetering van inburgering plaats met het accent op maatwerk en de verbinding tussen inburgering en participatie door duale trajecten. Ook is aandacht voor vereenvoudiging van de regelgeving waardoor gemeenten in principe aan alle inburgeringsplichtigen een aanbod kunnen doen. Een praktische insteek is hierbij wenselijk. Dit betekent dat in eerste instantie aan nieuwkomers en zelfmelders een aanbod wordt gedaan.
Bij een aanbod aan alle inburgeringsplichtigen is er sprake van maximale uitvoering aan de opdracht van het collegewerkprogramma, als volgt beschreven:

> *'Iedere burger, jong en oud, gehandicapt of niet gehandicapt, autochtoon of allochtoon, met en zonder problemen, volwaardig aan de samenleving te laten deelnemen.'*

Indien de voorgenomen wetswijzigingen doorgaan zal de gemeente Moerdijk de haalbaarheid ervan (beleidsmatig, uitvoerend en financieel) in beeld brengen. In overleg met belangenorganisaties wordt overlegd over de wenselijkheid om bepaalde groepen oudkomers een aanbod te doen.

Beoogd effect
- Zoveel mogelijk inburgeringsplichtigen via een gemeentelijk aanbod te bedienen met een inburgeringstraject ter bevordering van de sociale integratie in de gemeente Moerdijk.
- Voorbereiding op de voorgenomen wetswijzigingen en de komst van het participatiefonds welke zijn beoogd op 1 januari 2009.

Aanbeveling
Aan de hand van de voorgenomen wetswijzigingen en de komst van het participatiefonds in beeld brengen of het haalbaar is om aan alle inburgeringsplichtigen een aanbod voor inburgeringstrajecten te doen ter bevordering van de sociale integratie.

5.2 Jeugd

Dit hoofdstuk van het Beleidsplan Maatschappij richt zich volledig op de doelgroep jeugd van 0 tot 23 jaar. De jeugd 'beweegt zich' in drie belangrijke domeinen: gezin, school & werk en het publieke domein. Deze drie domeinen komen afzonderlijk uitgebreid aan bod.

Inleiding

De jeugd heeft niet alleen de toekomst, maar is ook de toekomst. Daarom blijft de gemeente Moerdijk zich inzetten voor een goed jeugdbeleid.
Met jeugd bedoelen we 9748 (bron: GBA 1-1-2008) kinderen en jongeren in de leeftijd van 0 tot 23 jaar. Het jeugdbeleid gaat over alle kinderen en jongeren tot 23 jaar. Het gaat over de jeugd met wie het prima gaat èn over de jeugd die extra hulp nodig heeft.

Waarom heeft de gemeente beleid voor jeugd?

De gemeente maakt werk van een omgeving waarin kinderen zich veilig kunnen ontwikkelen tot gezonde en gelukkige volwassenen die meedoen in de samenleving. Om dit doel te bereiken wordt er geïnvesteerd in de omgeving van het kind. Deze investeringen hebben een wettelijke grondslag. De wettelijke kaders van de gemeentelijke taken zijn neergelegd in de:

- Wet maatschappelijke ondersteuning;
- Wet collectieve preventie volksgezondheid;
- Wet op de jeugdzorg;
- Leerplichtwet (inclusief Kwalificatieplicht);
- Wet primair onderwijs.

De gemeente heeft een centrale rol in de uitvoering van het lokale en preventieve jeugdbeleid en zorgt voor een integrale benadering en voor afstemming en samenwerking tussen uitvoerende partijen. Als regisseur wil de gemeente voorkomen dat kinderen tussen wal en schip raken.

Als gemeente Moerdijk staan we nu voor de uitdaging van ontwikkelingen van kaders voor jeugdbeleid voor nu en de komende jaren.

De doelgroep in beeld

Het vertrekpunt voor het ontwikkelen van jeugdbeleid is het in kaart brengen van de doelgroepen en terreinen waarop het beleid moet worden ontwikkeld. Uitgangspunt hierbij is de leefsituatie van de jongere op te splitsen in drie domeinen: gezin (1), school & werk (2) en publiek (3). De lokale overheid is in staat zichtbaar invloed uit te oefenen op de drie domeinen. Het doel hiervan is dat jeugdigen zich veilig kunnen ontwikkelen tot gezonde en gelukkige volwassenen die volwaardig meedoen in de samenleving.

Gezin (1)

Onder gezin verstaan we elk leefverband van één of meer volwassenen die verantwoordelijkheid draagt voor de verzorging en de opvoeding van één of meer kinderen. In het gezin worden kinderen door volwassenen opgevoed en wordt geborgenheid gegeven. Kinderen leren van volwassenen normen en waarden. Ook is er zorg voor elkaar en ruimte voor ontplooiing en ontspanning. Een goed functionerend gezin biedt een stabiele basis aan opgroeiende kinderen en levert ook een positieve bijdrage aan de samenleving, school en buurt. Ouders hebben voor dat alles voldoende tijd, middelen en vaardigheden nodig. Dat is niet vanzelfsprekend. Om die reden wordt er vanuit overheidswege (landelijk en lokaal) ondersteuning geboden aan gezinnen in de vorm van onder meer:

- het verstrekken van informatie en advies over opvoeden en opgroeien;
- ondersteuning aan ouders/verzorgers bij het opvoeden door het bieden van licht pedagogische hulp;
- adequate en vroegtijdige signalering;
- gerichte aanpak kindermishandeling;
- ondersteunen van gezinnen in armoede;
- ondersteunen van ouders en kinderen met een beperking;
- (jeugd)gezondheidszorg*;
- ruimtelijke ordening (speelruimte voor jonge kinderen)*;
- volkshuisvesting*.

School & werk (2)

Kinderen en jongeren brengen steeds meer tijd door op een voorschoolse voorziening zoals peuterspeelzaal of kinderdagverblijf. Daarna volgt meestal een (lange) schoolloopbaan, waarna de arbeidsmarkt volgt. Voor onderstaande voorzieningen voor school & werk is de (lokale) overheid medeverantwoordelijk:

- toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzaal;
- subsidiering peuterspeelzaalwerk;
- adequate en vroegtijdige signalering van problemen en/of achterstanden;
- doorgaande leerlijnen tussen de voorschool, basisschool en middelbaar onderwijs;
- zorgstructuur op scholen en voorschoolse voorzieningen (signalering- en interventieoverleg);
- huisvestingstaak onderwijs*;
- leerplicht & voortijdig schoolverlaten*;
- werk en inkomen*.

Publiek (3)

Kinderen en jongeren brengen veel vrije tijd door buiten het gezin. Daarin komen steeds meer keuzemogelijkheden, georganiseerd of niet. Daarnaast is er een sociaal netwerk, thuis, op straat, maar ook via internet. Soms hebben jongeren 'een duwtje' nodig en

worden zij door jongerenwerkers gemotiveerd om deel te nemen aan activiteiten, of ze te organiseren.
Veel oudere jongeren gaan in het weekend uit waarbij ze vaker meer geld hebben te besteden. Belangrijk is om ook hier een veilige omgeving te scheppen en preventieve voorwaarden om overmatig alcoholgebruik en drugsgebruik tegen te gaan.
De rol van de overheid in de publieke ruimte is vooral voorwaardenscheppend. De gemeente spant zich in voor gemeenschappelijke voorzieningen die voor de brede doelgroep toegankelijk is. Voor onderstaande voorzieningen in het publieke domein is de (lokale) overheid medeverantwoordelijk:

- faciliteren van verenigingen via subsidieverstrekking en beschikbaar stellen van accommodaties (sport, cultuur en jeugd);
- projectsubsidies voor eenmalige activiteiten voor kinderen en jongeren;
- adequate en vroegtijdige signalering van problemen;
- monitoren van hanggroepen (signalering en interventie);
- veilige omgeving (schoolroutes, uitgaan, op straat)*;
- participatie in het Veiligheidshuis (regionale samenwerking op terrein van justitie en jeugdhulpverlening);
- alcohol- en drugspreventie;
- ruimtelijke ordening (speelruimte voor oudere kinderen/jeugd)*.

*De voorzieningen met een * worden niet nader beschreven in dit hoofdstuk. De onderwerpen komen in andere hoofdstukken van de Nota Maatschappij aan de orde of zijn te vinden in de Nota Integraal veiligheidsbeleid (in ontwikkeling), Nota Werk en Inkomen , Nota Sport- en Speelruimtebeleid (in ontwikkeling), Accommodatiebeleid (in ontwikkeling).*

Beleidskader

In de afgelopen periode is er op meerdere overheidsniveaus beleid ontwikkeld en vastgesteld voor de doelgroep jeugd. Hieronder worden de meest recente en relevante beleidskaders over jeugd op een rij gezet. Zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau.

Landelijk beleid

Door het nieuwe programmaministerie voor Jeugd en Gezin is in september 2007 is het landelijke beleidskader *Alle kansen voor alle kinderen* vastgesteld (2007-2011). Centraal staat onderstaande ambitie:

> *'Alle kinderen en jongeren, ongeacht culturele achtergrond of handicap, moeten kansen krijgen om zich goed te ontwikkelen.'*

Om dit te realiseren zijn drie centrale punten geformuleerd:

1. Het gezin krijgt opnieuw een belangrijke positie toebedeeld: de kracht van het gezin wordt versterkt en beter benut.
2. Er komt een omslag naar preventief werken: problemen eerder opsporen en ze sneller aanpakken.
3. De vrijblijvendheid voorbij: ongewenste situaties mogen niet voortduren. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen wanneer een kind of gezin in de problemen dreigt te raken.

Ook is er aandacht voor de verschillende culturele achtergronden van kinderen en hun ouders. Het jeugdbeleid en de jeugdsector moeten alle kinderen en ouders even goed bereiken.

Daarnaast heeft het programmaministerie voor Jeugd en Gezin vijf voorwaarden voor een goede ontwikkeling op een rij gezet:

1. Gezond opgroeien.
2. Veilig opgroeien.
3. Een steentje bijdragen aan de maatschappij.
4. Talenten ontwikkelen en plezier hebben.
5. Goed voorbereid zijn op de toekomst.

In het boekje *Alle kansen voor alle kinderen programma Jeugd en Gezin 2007 tot 2011* worden alle actiepunten van het ministerie helder op een rij gezet.

In dat kader krijgt de gemeente de komende jaren op diverse terreinen (extra) verantwoordelijk. Onderstaand is dit puntsgewijs beschreven.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

In 2011 is er een landelijk dekkend netwerk van Centra voor Jeugd en Gezin. Hier worden ouders en jongeren ondersteund bij het opgroeien en opvoeden. Bureau Jeugdzorg en het lokale hulpaanbod sluiten hierbij aan. In de centra worden de vijf gemeentelijke functies voor jeugdbeleid en het aanbod jeugdgezondheidszorg gecombineerd.

Elektronisch Kind Dossier (EKD)

In 2009 moet de hele jeugdgezondheidszorg, inclusief de CJG, het EKD gebruiken.

Verwijsindex

Per 2009 komt de landelijke verwijsindex voor risicojongeren beschikbaar.

Maatschappelijke stage

In 2011 gaan alle jongeren in het voortgezet onderwijs een maatschappelijke stage doen bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligerswerk.

Jongerenparticipatie
Het ministerie maakt met gemeenten afspraken over het bevorderen van jeugdparticipatie. In 2011 heeft elke gemeente een vorm van inspraak voor jongeren onder andere gericht op een kindvriendelijke woon- en leefomgeving.

Aanpak kindermishandeling
De Raak-aanpak wordt landelijk ingevoerd: in 2011 wordt in het hele land volgens de Raak-methode gewerkt.

Leerplicht en voortijdig schoolverlaten
Het streven is om het aantal voortijdig schoolverlaters te halveren. Een leerwerkplicht voor jongeren tot 27 jaar. Een landelijk sluitende aanpak voor passend onderwijs.
Toelichting op dit onderwerp is te vinden in het vorige hoofdstuk 'Onderwijs'.

Armoedebestrijding
Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft samen met het programmaministerie voor Jeugd en Gezin concrete actiepunten geformuleerd over armoedebestrijding bij kinderen. Kinderen uit arme gezinnen moeten dezelfde kansen krijgen als kinderen uit rijke gezinnen. Om kinderen uit arme gezinnen te kunnen laten deelnemen aan sport, cultuur of andere activiteiten, stelt het kabinet in 2008 en 2009 jaarlijks 40 miljoen euro beschikbaar. In het eerste halfjaar van 2008 worden door het ministerie afspraken gemaakt met grote en kleine gemeenten over het ondersteunen van kinderen uit arme huishoudens.

Provinciaal beleid
De Provincie Noord-Brabant heeft wettelijk de taak kinderen met problemen te helpen (Wet op de Jeugdzorg). Dit door jeugdzorgbeleid te ontwikkelen en toe te zien op een goede uitvoering daarvan door Bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders.

De Provincie Noord-Brabant werkt in de jeugdgezondheidszorg, het onderwijs en het maatschappelijk werk samen met de 68 Brabantse gemeenten om te voorkómen dat jeugdzorg nodig is. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor jeugdbeleid (preventie), de Provincie Noord-Brabant voor de jeugdzorg (hulp).

De Provincie heeft in verband met alle ontwikkelingen op het gebied van jeugdbeleid een nieuw jeugdzorgbeleidsplan opgesteld. Besluitvorming hierover wordt afgerond halverwege 2008. In het provinciaal beleid maakt de Provincie een duidelijk onderscheid tussen eerstelijns jeugdhulp en tweedelijns jeugdzorg. Insteek is dat het Centrum voor Jeugd en Gezin in de eerste lijn komt en Bureau Jeugdzorg in de tweede lijn.
Bureau Jeugdzorg sluit aan bij de backoffice van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

De provincie heeft met de verschillende gemeenten en regio's verbeteragenda's jeugd afgesloten. Jaarlijks worden in dit kader middelen beschikbaar gesteld. De gemeente Moerdijk werkt hierin samen met de andere 17 gemeenten in West-Brabant.

Lokaal beleid
In 2005 is de nota jeugdbeleid 2005-2009 *Ben ik in beeld?* door de raad vastgesteld. Hierin ligt de nadruk op ketenbenadering, regievoering door de gemeente en het realiseren van
voorzieningen voor de jeugd in de gemeente Moerdijk. De nota jeugdbeleid wordt eind 2008 afgesloten, maar de beleidsuitgangspunten, hieronder vermeld, blijven van kracht:

- ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen;
- gemeente zet in op het voorkomen van problemen en achterstanden;
- het jeugdbeleid wordt integraal en interactief uitgevoerd.

Analyse gemeente Moerdijk
De meeste jongeren wonen in Zevenbergen, Klundert en Fijnaart. Het minst in Heijningen en Helwijk. Procentueel is de doelgroep jeugd het beste vertegenwoordigd in Noordhoek, Langeweg, Klundert en Standdaarbuiten.
Lange termijn prognoses laten zien dat het aantal kinderen en jongeren in de gemeente Moerdijk zal afnemen en het aantal ouderen procentueel zal toenemen.

'Jeugdwelzijn' in de gemeente Moerdijk vergeleken met andere gemeenten
Het rapport *Kinderen in Tel* geeft een indicatie hoe de gemeente Moerdijk presteert op het beleidsterrein jeugd. Dit rapport wordt jaarlijks uitgebracht door een aantal samenwerkende organisaties waaronder het Verwey Jonker Instituut, CBS en Sociaal Cultureel Planbureau.
In het rapport biedt een overzicht van slechtst scorende gemeente (score 0) tot de allerbest scorende gemeente op jeugdwelzijn geplaatst (score 443).

Gemeente	*Ranking (0-443)*
Rotterdam	0 (slechtste)
Halderberge	133
Etten-Leur	141
Moerdijk	162 (vorig jaar 285)
Sevenum	443 (beste)

Met een score van 285 scoort de gemeente Moerdijk relatief laag op het gebied van jeugdwelzijn.

Het jeugdwelzijn wordt gemeten aan de hand van 12 indicatoren. In bijlage 4 worden de cijfers behaald voor deze indicatoren vergeleken tussen de gemeente Moerdijk, twee omliggende gemeenten en met het landelijke cijfer. Ook is de score van 2005 voor Moerdijk in deze tabel opgenomen.
(Bron: Kinderen in Tel 2008).

Analyse van het jeugdbeleid in de gemeente Moerdijk

Als vertrekpunt voor het ontwikkelen van jeugdbeleid is er een overzicht gemaakt van de huidige stand. Ordening vindt plaats aan de hand van de drie domeinen: gezin, school & werk en publiek. Vervolgens wordt het onderwerp 'zorgstructuur' en 'informatiepositie' geanalyseerd. In bijlage 4 leest u de overzichten.

Trends en knelpunten

Trends in de samenleving moeten aan de basis staan van een beleid. Jeugdbeleid moet dus aansluiten op de leefsituatie van de doelgroep jeugd en hun ouders. De trends zijn geordend aan de hand van de drie, eerder genoemde, leefdomeinen van jeugdigen:

Gezin (1)

De diversiteit van gezinsvormen is sterk toegenomen: onder meer door toename van éénoudergezinnen (in 2007: 18%, dit aantal zal tot 2020 stijgen). Veel kinderen zijn betrokken bij een echtscheiding en steeds vaker groeien kinderen op in een nieuw samengesteld gezin (in 2007: 6%). Kinderen maken hierdoor vaker deel uit van meer gezinnen.

Belangrijke trends algemeen

- Afname van het aantal kinderen per gezin (2007: gemiddeld 1,75 kind per gezin).
- Lichte stijging in de leeftijd van ouders waarop zij hun eerste kind krijgen.
- Toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen: in veel gezinnen wordt werk en zorg voor gezin gecombineerd.
- De helft van de ouders heeft in het afgelopen jaar zorgen gehad om hun kind, meestal van lichte en tijdelijk aard. Ouders hebben diverse vragen over opvoedingsvraagstukken.
- Gezinnen staan door de toenemende individualisering meer op zichzelf en maken minder deel uit van een vast netwerk zoals familie en vrienden.
- Op het platteland zijn er weliswaar meer sociale netwerken maar de verbanden worden losser en de contacten selectiever.

Belangrijke trends gemeente Moerdijk

- De GGD constateert dat ruim 3% van de ouders van kinderen 4-17 jaar te maken heeft met opvoedingsproblematiek.
- De GGD constateert dat in ongeveer 3% van de gezinnen sprake is van gezinsproblematiek.
  (Bron: E-quality, CBS, Sociaal Cultureel Planbureau, Jeugdgezondheidszorg gegevens GGD 2006/2007)

School & werk (2)

Belangrijke trends algemeen

- Er is een afname van de zogenaamde 'gewichtenleerlingen' (mede als gevolg van nieuwe gewichtenregeling waarin uitsluitend het opleidingsniveau van de ouders geldt) maar er is een toename van zorgleerlingen.
- Echtscheidingen hebben een negatief effect op gedrag- en leerprestaties.
- De vraag naar kinderopvang en buitenschoolse opvang stijgt als gevolg van hogere arbeidsparticipatie van vrouwen, afname van de kosten voor kinderopvang en de verplichting voor de basisscholen om buitenschoolse opvang aan te bieden.
- Minder kinderen bezoeken peuterspeelzaal vanwege het toegenomen bezoek aan de kinderopvang.
  (bron: E-quality, SCP)

Publiek (3)

Internet en nieuwe media is belangrijk voor jongeren. Maar liefst 98% van gezinnen met tieners heeft thuis een computer met internetverbinding en 82% van de tieners maakt daar dagelijks gebruik van. 55% van alle tieners heeft een computer op de eigen kamer, het merendeel met internetverbinding. Zij gebruiken internet langer, chatten meer op MSN en hebben ook vaker een eigen website. MSN is voor jongeren niet meer weg te denken. Maar liefst 95% maakt er gebruik van, gemiddeld ongeveer viermaal per week, bijna net zo vaak als ze elkaar in het echt ontmoeten. Opvallend is het sociale gedrag van gamers. Zij ontmoeten elkaar regelmatig on- en offline om elkaar in te wijden in de geheimen van het spel en zo hun eigen wereld te creëren.

Belangrijke trends algemeen

- Toename mobiliteit.
- Toename van alcohol-, drugs-, en gokverslaving.
- Veel jonge vrouwen (15 tot 24 jaar) voelen zich onveilig op straat (2007: 38%).

Belangrijke trend Moerdijk

- Er zijn relatief veel kinderen die één uur of meer bewegen én sporten in clubverband.
  (Bron: SCP, Jeugdgezondheidszorg gegevens GGD 2006/2007)

Een knelpunt tot slot

Er is onvoldoende informatie beschikbaar om trends voor de jeugd in de gemeente Moerdijk weer te geven. Dit is een knelpunt voor het ontwikkelen en monitoren van beleid.

Visie en uitgangspunten

Visie

De jeugd *is* de toekomst. Kinderen moeten zich veilig kunnen ontwikkelen tot gezonde en gelukkige volwassenen die meedoen in de samenleving.

Uitgangspunten

Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen, als het nodig is wordt ondersteuning geboden.
De uitvoering van het jeugdbeleid gebeurt in nauwe samenwerking met (keten)partners in jeugdbeleid.
De gemeente regisseert en richt zich vooral op het voorkomen van achterstanden en problemen.
Ongewenste situaties mogen niet voortduren. Iedereen moet daarin zijn verantwoordelijkheid nemen.
De gemeente maakt beleid voor en mét de jeugd. De gemeente wil jongeren, of de door hen vertegenwoordigde organisaties, waar mogelijk betrekken.

Jeugdbeleid is integraal beleid. Het opstellen van beleid en het uitvoeren daarvan moet daarom samenhang met diverse andere beleidsterreinen plaatsvinden.

Beoogd effect

De beoogde effecten en aanbevelingen zijn aan de hand van de drie, eerder genoemde, leefdomeinen van jeugdigen, geformuleerd.

Gezin (1)

- Alle ouders (ook toekomstige) kunnen over gewenste
  informatie over opvoeden en opgroeien beschikken.
- Problemen worden vroeg en adequaat gesignaleerd. Iedereen neemt vervolgens zijn verantwoordelijkheid, ook als ouders er niet om vragen! Er is licht pedagogische hulp beschikbaar voor ouders die hieraan behoefte hebben.
- Kindermishandeling wordt gesignaleerd en gemeld.
- Ouders en kinderen die te maken hebben met een beperking worden ondersteund.
- Kinderen uit arme gezinnen krijgen dezelfde kansen als kinderen uit rijke gezinnen om hun kwaliteiten te ontwikkelen.

Centrum voor Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin wordt een zichtbare plaats, fysiek en op internet, waar ouders terecht kunnen met vragen over opvoeden en opgroeien. Er wordt licht-pedagogische hulp aangeboden aan ouders die hieraan behoefte hebben.
Het centrum is er voor de jeugd tot 23 jaar, ouders en toekomstige ouders, maar ook voor medeopvoeders zoals grootouders en de oppas.
In het centrum kunnen ook ouders en kinderen met een beperking terecht. Zij ontvangen ondersteuning op een wijze die bij hen past.

Het centrum groeit uit tot een knooppunt van informatiestromen en netwerken. Zorg aan ouders en kinderen wordt goed gecoördineerd en opgevolgd. Ondersteunende systemen zoals het *Elektronisch Kind Dossier,* het signaleringssysteem *Zorg voor Jeugd* en de landelijke *Verwijsindex* helpen daarbij.

Ten behoeve van het signaleringssysteem *Zorg voor Jeugd* wordt met een éénduidige definitie van risicosignalering gewerkt.
Samenwerking is belangrijk, zelfs essentieel. Belangrijke partners zijn de instellingen voor jeugdgezondheidszorg.
Bureau Jeugdzorg maakt indirect deel uit van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Bureau Jeugdzorg is fysiek niet aanwezig maar er zijn korte lijnen. Er wordt eenduidig gewerkt volgens een bewezen methode.

Bemoeizorg voor ouders en jeugdigen tot 23 jaar

Bij verontrustende signalen in de thuissituatie volgt er direct een aanpak, ook als ouders en/of jeugdigen hier niet om vragen. Vooruitlopend op de realisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin kan dit worden gerealiseerd.

Aanbeveling opvoedingsondersteuning

Vooruitlopend op realisatie van het Centrum voor Jeugd en Gezin wordt gestart met een aanbod voor opvoedingsondersteuning. Ook komt er onderzoek naar de wensen en behoeften van ouders inzake opgroeien en opvoeden. Voor een goede aansluiting bij de wensen van ouders komt er onderzoek. In april heeft het college besloten om een vragenlijst (behoeftepeiling) over dit onderwerp te verzenden aan alle gezinnen met kinderen van 0-12 jaar.

Aanbeveling arme gezinnen

Arme gezinnen krijgen naast het bestaande aanbod, extra ondersteuning van de gemeente gericht op meer gelijke kansen voor hun kinderen. Eerst is echter meer inzicht nodig in het landelijke beleid en de consequenties voor de gemeente Moerdijk. Vervolgens wordt onderzoek gedaan naar de omvang en naar de mogelijkheden om te ondersteunen.

School & werk (2)

- De organisatie voor peuterspeelzaalwerk is een professionele, slagvaardige partner van de gemeente in de uitvoering van preventief jeugdbeleid.
- De organisaties voor kinderopvang gaan een rol spelen in het vroeg signaleren van achterstanden bij jonge kinderen (zie aanbeveling bij thema onderwijs).
- Alle scholen in de gemeente hebben een zorgstructuur waarbinnen problemen worden gesignaleerd en aangepakt.

Aanbeveling richting peuterspeelzaalwerk

De gemeente maakt in het kader van het verstrekken van budgetsubsidie aan het peuterspeelzaalwerk en in het kader van het preventieve jeugdbeleid heldere afspraken met de organisatie voor peuterspeelzaalwerk met daarin aandacht voor onder meer het preventieve jeugdbeleid registratie van achterstandspeuters, het hanteren van managementinformatie en de overdracht van informatie aan de basisscholen.

Aanbeveling richting scholen

Elke basisschool wordt aangesloten op het signaleringssysteem *Zorg voor Jeugd*. Er wordt gewerkt met een éénduidige definitie van risicosignaal. Signalen worden binnen de school opgepakt door leerkracht, intern begeleider of schoolmaatschappelijk werker. Bij overstijging van de schoolse situatie volgt bespreking en/of aanpak in het buurtnetwerk.

In het kader van de invoering van de nieuwe Wet passend onderwijs (2011) worden binnen de werkgroep *Kwaliteitsverbetering zorg in het primair onderwijs*, aanbevelingen gedaan over de relatie tussen zorg en onderwijs en de mogelijkheid om zorg adviesteams in het basisonderwijs in te voeren.

Publiek (3)

- Jongeren adviseren over concreet beleid.
- Meer participatie jongeren door maatschappelijke stages.
- Met projectsubsidies activiteiten voor en met jongeren stimuleren.
- Hanggroepen zijn bekend bij gemeente, straathoekwerk en politie. Risicogroepen worden extra gevolgd.
- Het (overmatig en risicovol) gebruik van alcohol en drugs neemt af.

Aanbeveling

Jeugdparticipatie krijgt op verschillende manieren vorm onder meer door jongeren te betrekken in adviezen over concrete onderwerpen die hen aangaan. In juli 2008 neemt de raad hierover een besluit. Voor eenmalige activiteiten voor jongeren is subsidie beschikbaar. Voorwaarde is dat de activiteit aantoonbaar aansluit bij de wensen van jongeren.
Ook middelbare scholen worden gestimuleerd tot participatie door de maatschappelijke stage.

Hangjongeren krijgen aandacht binnen het Jeugd Preventie Overleg (JPO) waarin politie, straathoekwerk, jongerenwerk, verslavingszorg, Jeugd Preventie Plan en de gemeente zijn vertegenwoordigd. Het JPO bespreekt iedere zes weken, aan de hand van beschrijvingen (formats), de hanggroepen en de afstemming van de aanpak per categorie of groep. Vooruitlopend op de invoering van de BEKE (risico indicatie voor hanggroepen) methodiek bij de politie wordt met deze methode gewerkt.

Het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren is in de gemeente Moerdijk onvoldoende bekend om een gerichte aanpak te formuleren. In de gemeente komt onderzoek naar verslaving, met resultaten per kern.

5.3 Jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Inleiding
De gemeente Moerdijk investeert in jeugdgezondheidszorg gebaseerd op een wettelijke grondslag: de Wet collectieve preventie volksgezondheid (Wcpv).
Vanaf 1 januari 2003 zijn de gemeenten op grond van deze wet verantwoordelijk voor de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 19 jarigen. Wettelijk is vastgelegd dat de uitvoering moet worden verzorgd door gemeentelijke gezondheidsdiensten, thuiszorginstellingen of combinaties daarvan. In de gemeente Moerdijk wordt de jeugdgezondheidszorg door drie instellingen uitgevoerd.

De gemeente heeft een centrale rol in de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg. De verantwoordelijkheid voor de jeugdgezondheidszorg is bij de gemeenten aan de taken toegevoegd zodat de gemeente de regie kan voeren over het totale jeugdbeleid. De gemeente heeft van het Rijk specifiek de opdracht gekregen om een integrale jeugdgezondheidszorg te organiseren. De rol van de gemeente hierin is die van regisseur.

Definitie doelgroep
Alle jongeren (8247) van 0 tot 19 jaar in de gemeente Moerdijk.
(Bron: GBA 1-1-2008).

Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

Landelijke ontwikkelingen JGZ
Het Kabinet heeft zich uitgesproken voor een bundeling van taken en een eenvoudige aansturing van het jeugdbeleid. In die lijn past het voornemen van het Kabinet om taken te bundelen in het Centrum voor Jeugd en Gezin. De jeugdgezondheidszorg (JGZ) krijgt hierin een centrale rol als coördinator van zorg en een belangrijke rol in de vroegsignalering van risico's bij kinderen.

In 2003 werden er afspraken gemaakt tussen het ministerie, gemeenten en uitvoerende organisaties over de integrale uitvoering van de jeugdzondheidszorg. In 2005 vond er een evaluatie plaats. Belangrijke conclusies waren:
- er is geen eenduidige aansturing van de JGZ;
- gemeenten hebben moeite met de regierol;
- inzake inhoudelijke integratie tussen de uitvoerende partijen is er te weinig voortgang geboekt.

Ontwikkelingen JGZ in West-Brabant
Gemeenten regisseren en financieren de JGZ. In de praktijk formuleren betrokken instellingen vaak zelf het aanbod dat de gemeente kan subsidiëren. In plaats van sturen zijn gemeenten volgend! Deze situatie is ook praktijk in de regio West-Brabant. Kunnen sturen hangt nauw samen met de beschikbare sturingsinformatie. Ook hier geldt dat uitvoerende organisaties voor JGZ beter zijn geïnformeerd en daarin dus een taak naar de gemeente toe vervullen.

Om te komen tot een integrale JGZ met een regierol door de gemeente, hebben de gemeenten West-Brabant besloten, mede naar aanleiding van de landelijke evaluatie, onderzoek te doen naar de huidige situatie. Tevens is in 2007 een extern bureau ingeschakeld dat in 2008 met de volgende conclusies kwam:
- Gemeenten vatten hun sturende rol voor de JGZ wisselend op.
- Inhoudelijke samenwerking in de regio is noodzakelijk maar versnipperd georganiseerd wat kan leiden tot inefficiënt overleg en onheldere besluitvorming.
- Uitvoerende organisaties voor JGZ: de GGD West-Brabant en drie thuiszorginstellingen hebben onder druk van de gemeenten al besloten om inhoudelijk samen te werken, dit betekent dat integrale uitvoering van JGZ binnen handbereik ligt.
- Gemeenten hebben onvoldoende informatie over de inspanningen die uitvoerende organisaties maken op het terrein van integrale JGZ. Communicatie en transparantie zijn noodzakelijk om de wederzijdse verwachtingen af te stemmen.
- Gemeenten vinden het niet wenselijk dat er één uitvoerende organisatie voor JGZ komt.

Tevens kwam het bureau met de volgende aanbevelingen:
- Definieer als gemeenten gezamenlijk welke sturingsinformatie nodig is en betrek dat bij de opdracht aan de uitvoeringsorganisaties voor JGZ.
- Formuleer het basistakenpakket als regio gezamenlijk en verken de mogelijkheden om gezamenlijk tot een vraag om maatwerk te komen.
- Versterk de opdrachtgeversrol richting instellingen.
- Reorganiseer het ambtelijk en bestuurlijk overleg.

De bestuurders in de regio West-Brabant hebben in maart 2008 besloten om de aanbevelingen over te nemen en hiermee op korte termijn aan de slag te gaan.

Lokale ontwikkelingen
Door het college is besloten te starten met ontwikkeling van een Centrum voor Jeugd en Gezin met een belangrijke plaats voor de JGZ. De gemeente Moerdijk voert het jeugdbeleid in nauwe samenwerking met de partners in het jeugdbeleid uit. Dit betekent onder andere dat de JGZ-organisaties deelnemen aan de stuurgroep *Onderwijs & Jeugd.*

Daarnaast is besloten om de volgende systemen in te voeren: het signaleringssysteem *Zorg voor jeugd* en het *Elektronisch Kind Dossier.*

Stand van zaken gemeente Moerdijk

In de gemeente Moerdijk wordt de jeugdgezondheidszorg door drie verschillende organisaties uitgevoerd:

- GGD West-Brabant (JGZ voor de 4 tot 19 jarigen);
- Thuiszorg West-Brabant (JGZ voor 0-4 jarigen) in de westelijke kernen Standdaarbuiten, Willemstad, Heijningen, Helwijk, Noordhoek, Fijnaart;
- Thuiszorg Thebe. (JGZ uit voor 0-4 jarigen) in de kernen Zevenbergen, Zevenbergschen Hoek, Moerdijk, Klundert, Langeweg.

In de loop van 2008 worden de JGZ organisaties betrokken bij de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

De JGZ organisaties nemen deel aan de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). Uitvoering gebeurt door verschillende werkgroepen die thema's uit het lokale beleid verder uitwerken.

Aan de *Stuurgroep Jeugd & Onderwijs*. nemen alle partners in het jeugdbeleid deel. Ook de JGZ-organisaties. Sinds 2008 brengt deze stuurgroep een gezamenlijke nieuwsbrief uit waarin de ontwikkelingen over Jeugd & Onderwijs worden beschreven.

De JGZ-organisaties hebben een signalerende en ketencoördinerende rol bij het signaleringssysteem *Zorg voor Jeugd* dat in West-Brabant het tweede kwartaal van 2008 wordt ingevoerd. Binnen *Zorg voor Jeugd* houdt een lokale werkgroep zich bezig met het ontwikkelen van éénduidige risicosignalering. Ook hieraan nemen de JGZ-organisaties deel.

Trends en knelpunten

Trends

Binnen het landelijke beleid krijgt de JGZ een meer nadrukkelijke rol in het totale jeugdbeleid. Zo is er een centrale rol weggelegd in het Centrum voor Jeugd en Gezin en komt er meer nadruk op de signalerende en coördinerende rol. Er worden ondersteunende systemen voor de JGZ ontwikkeld die samenwerking en coördinatie van zorg eenvoudiger moeten maken.
Van de gemeente wordt een sturende rol gevraagd.
(Bron: Van Naem en partners)

Knelpunten

De gemeente heeft moeite met het pro-actief oppakken van de regierol. Communicatie tussen gemeente en JGZ-organisaties over wederzijdse verwachtingen is onvoldoende helder, bovendien is er onvoldoende sturingsinformatie over JGZ beschikbaar om inhoud te geven aan een sturende rol.

De JGZ in de regio West-Brabant is versnipperd. Weliswaar is inhoudelijke samenwerking met de regio is noodzakelijk, maar dit moet lokaal maatwerk niet in de weg staan.
Door schaalvergroting en terugloop van het aantal kinderen in de gemeente Moerdijk trekken consultatiebureau's zich terug uit enkele kernen.
(Bron: BMC)

Visie en uitgangspunten

Visie

De jeugd is de toekomst. Kinderen moeten zich veilig kunnen ontwikkelen tot gezonde en gelukkige volwassenen die meedoen in de samenleving.

Uitgangspunten

- Jeugdbeleid is integraal beleid.
- Uitvoering van het jeugdbeleid in nauwe samenwerking met de (keten)partners in jeugdbeleid.
- De gemeente richt zich vooral op het voorkomen van achterstanden en problemen. De gemeente is regisseur van het jeugdbeleid.
- Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen, indien nodig wordt ondersteuning geboden.
- Ongewenste situaties mogen niet voortduren. Iedereen neemt verantwoordelijkheid wanneer een kind of gezin in de problemen dreigt te geraken.
- Jeugdgezondheidszorg wordt integraal uitgevoerd in het belang van het kind en de ouders of verzorgers.
- Het aanbod voor JGZ is in de gemeente Moerdijk gelijk voor alle kinderen.

Beoogd effect

- Een integrale JGZ in de gemeente Moerdijk.
- JGZ bereikt alle ouders en kinderen in de gemeente.
- Risico's worden vroegtijdig en eenduidig gesignaleerd.

Aanbeveling

De gemeente vervult een regierol en formuleert helder de wensen en verwachtingen voor de uitvoering van de JGZ. Vaststellen welke sturingsinformatie nodig is en welk aanbod past in de gemeente Moerdijk. Daarbij kijkend naar wat lokaal en regionaal uitgevoerd kan worden.
Ook moeten de verwachtingen richting JGZ, als partner in het lokale jeugdbeleid, worden geformuleerd en ingaan op het dilemma schaalvergroting versus behoud voorziening in de kernen bespreken. Deze aanbevelingen verwerken in de opdrachtformulering aan de JGZ organisaties.

De gemeente moet een actieve rol spelen in de regionale samenwerking. Streven naar een gezamenlijk basistakenpakket en naar afstemming over het lokale maatwerk. Niet het regionale maar het lokale jeugdbeleid is hierin leidend. Bij de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin. JGZ organisaties nadrukkelijk betrekken.

6 Maatschappelijke ondersteuning

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) heeft belangrijke gevolgen voor de gemeente en haar inwoners. In dit hoofdstuk aandacht voor onderstaande thema's.

6.1 Meedoen
6.2 Meepraten
6.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid
6.4 Informele zorg

6.1 Meedoen

Inleiding

Meedoen is het centrale thema van de Wmo alsmede van dit beleidsplan. Volwaardig meedoen over de volle breedte: jong en oud, ongeacht de maatschappelijke of economische positie en ongeacht beperkingen. Meedoen betreft niet alleen 'het eigen leven', maar ook op de bereidheid om bij te dragen aan de samenleving. Veel mensen vinden dat vanzelfsprekendheid.
Soms lukt meedoen niet op eigen kracht door problemen of omdat men in een isolement leeft en de weg naar oplossingen niet weet te vinden. Anderen schamen zich om te vragen om hulp en ook zijn er mensen die ontkennen hulp nodig te hebben, terwijl dat wel zo is.

Meedoen is mensen indien nodig ondersteunen in hun bijdrage aan de samenleving, het herstellen van de zelfredzaamheid, mensen toerusten om maatschappelijk te participeren. Meedoen is ook bijdragen aan de samenleving. Dat kan op verschillende manieren, via werk of vrijwilligersactiviteiten, binnen het verenigingsleven, op school en in de buurt.
Meedoen wordt mogelijk gemaakt door directe naasten, zoals gezin, familie en vrienden, via sociale verbanden en ook door de overheid.

Om 'meedoen' te bereiken is een krachtige sociale structuur nodig waar zelforganisatie, maatschappelijke binding en eigen verantwoordelijkheid een belangrijke plaats innemen ofwel het vergt een krachtige en dynamische *civil society*.
De overheid is verantwoordelijkheid om hierin te faciliteren, door voorwaarden te scheppen en voorzieningen te treffen voor degenen die het niet alleen kunnen. In de praktijk betreft dit vooral kwetsbare groepen zoals ouderen, gehandicapten, laaggeletterden en eenzamen. Maar ook de jeugd verdient op basis van een aantal indicatoren de nodige aandacht.

Moerdijkse samenleving

Is er sprake van een krachtige en dynamische civil society in de gemeente Moerdijk? En hoe staat het met ondersteuning hiervan door de gemeente? Bij het bespreken van deze thema's met inwoners, belangenorganisaties en professionals ontstaat veelal het beeld van Moerdijk als gemeente met een sterke sociale samenhang, met name in de kleine kernen. Inwoners die zich inspannen voor de buurt, vrijwilligerswerk doen of zorgen voor hun ouders. Een beeld ook van dorpen met een rijk verenigingsleven met veel vrijwilligers die waardevol bijdragen aan de samenleving.

De gemeente ondersteunt deze initiatieven door het verstrekken van subsidies aan diverse soorten verenigingen. Daarnaast zorgt de gemeente voor de realisatie en instandhouding van accommodaties waaronder scholen, gemeenschapshuizen, sportaccommodaties. Beide instrumenten geven invulling aan het scheppen van voorwaarden om mee te kunnen doen.
Daarnaast verzorgt de gemeente voorzieningen voor inwoners die niet zelf op eigen kracht mee kunnen doen.

Peilers van de civil society

Diverse groepen (verenigingen, stichtingen, organisaties) richten zich met hun activiteiten op het bereiken van een gezamenlijk doel, bijvoorbeeld het bevorderen van de leefomstandigheden of de gemeenschapszin. Om deze groepen te ondersteunen is een belangrijke plaats weggelegd voor het opbouwwerk dat ondersteuning biedt in de vorm van informatie, advies en deskundigheidsbevordering. Ook groepen mensen die zich (nog) niet hebben georganiseerd, kunnen gebruik maken van het opbouwwerk.

Een andere belangrijke peiler is de vrijwilligerscentrale waar inwoners voor informatie en advies en deskundigheidsbevordering terechtkunnen. De bemiddeling tussen vraag en aanbod van vrijwilligers, door middel van een vacaturebank, wordt eveneens binnen de vrijwilligerscentrale verzorgd. Zowel verenigingsleven en zorg maken hier gebruik van.

Het maatschappelijk werk verzorgt hulp bij het sociaal functioneren van individuen. Ook bij het verbeteren van de wisselwerking tussen personen en hun omgeving wordt het maatschappelijk werk veelvuldig betrokken. Deze hulpverlening is laagdrempelig, tijdelijk van aard, en beschikbaar voor alle inwoners die hulp bij zelfredzaamheid en zelfstandig functioneren nodig hebben.
Ook vindt er ondersteuning plaats in de vorm van informele zorg. Zie hiervoor paragraaf 6.4.

Trends en knelpunten

Door individualisering staat sociale samenhang onder druk. Sociale structuren worden kwetsbaar, omdat het moeilijk blijkt voldoende vrijwilligers te betrekken en te behouden. Betrokkenheid is steeds vaker tijdelijk

en individueel van aard en steeds minder structureel en gericht op algemene belangen. Buurtbewoners organiseren zich vaker tegen ongewenste ontwikkelingen en minder vaak gericht op opbouwende activiteiten.

Een stevig vrijwilligersbeleid ontbreekt en de ondersteuning aan vrijwilligers is versnipperd. Er zijn enkele ondersteuningsinstrumenten voorhanden, waaraan eind 2007 een collectieve verzekering voor vrijwilligers is toegevoegd. Echter, een eenduidig samenhangend beleid is niet voorhanden. Ook ervaart de gemeente vaak het dilemma van enerzijds het willen ondersteunen van vrijwilligers en het verenigingsleven en anderzijds de handhaving van wet- en regelgeving waardoor vrijwilligers nogal eens worden ontmoedigd.

Na herijking van het subsidiebeleid in 2007, wordt in 2008 gewerkt aan de opstelling van een integraal huisvestingsbeleid met daarin een koppeling tussen accommodatiebeleid en de uitwerking visie Brede School. Doel is het verbeteren van het huidige voorzieningenniveau en het realiseren van een goede spreiding van toegankelijke voorzieningen. Waar mogelijk worden voorzieningen gecombineerd.

Het blijft lastig een goede balans te vinden tussen verbetering van het voorzieningenniveau en de verhoogde investerings-lasten en verzwaring van de exploitatiekosten die dat meebrengt; wetende dat de huidige tarieven die worden doorberekend al niet kostendekkend zijn. In het integraal huisvestingsbeleid worden keuzes gemaakt over de mate waarin en de wijze waarop ondersteuning voor gebruikers plaats gaat vinden.

Het maatschappelijk werk wordt steeds belangrijker door regionale en lokale ontwikkelingen zoals:
- Toenemende aandacht in het jeugdbeleid voor preventie en de inzet van maatschappelijk werk.
- Toenemende druk om snel te kunnen handelen in probleemsituaties in het kader van jeugdbeleid en huiselijk geweld.
- De ketencoördinerende rol voor het maatschappelijk werk in het signaleringssysteem *Zorg voor Jeugd* (zie thema Jeugd).
- Een zorgstructuur die elke school moet hebben en de belangrijke rol voor het schoolmaatschappelijk werk hierin.

Deze ontwikkelingen vragen om maatschappelijk werk gerichter in te zetten dan tot nu toe het geval was met een belangrijke plaats voor het signaleren en het coördineren. Dit heeft directe gevolgen voor subsidieafspraken met de aanbiedende organisatie(s). Onderzoek door de rekenkamer toont aan dat doelmatigheid in subsidieverlening beter moet. Er is onvoldoende samenhang tussen de doelstelling van beleid en resultaten van ingezette instrumenten.

Knelpunten die ‘meedoen’ in de weg staan, zijn onder meer laaggeletterdheid, eenzaamheid, armoede en opvoedingsproblemen. De uitwerking van deze knelpunten wordt beschreven in de hoofdstukken 5 en 7 en in het beleidsplan *Werk en Inkomen.*

Oplossingsrichting
Veel mensen kunnen het zelf, anderen hebben een duwtje in de rug nodig. Hierbij zoeken naar de aansluiting bij bestaande structuren en organisaties.

Beoogd effect
- Positief versterken van bestaande sociale structuren waardoor kwetsbare inwoners volwaardig mee kunnen doen. Bevorderen van de verbinding en samenwerking tussen sociale structuren ter bevordering van de civil society met daarbinnen een verduidelijking van de rolverdeling tussen gemeente, inwoners en instellingen.
- De organisatie voor maatschappelijk werk is een professionele, slagvaardige partner van de gemeente.

Aanbeveling
Steviger neerzetten van vrijwilligersbeleid met daarin:
- verbetering van de samenwerking tussen vrijwilligerscentrale en verenigingenloket;
- facilitering van deskundigheidsbevordering van vrijwilligers;
- stimulering van samenwerking tussen verschillende organisaties;
- aansluiting bewerkstelligen bij bestaande vrijwilligersorganisaties, waar nu nog nauwelijks een relatie mee is;
- aansluiting zoeken bij instellingen en organisaties waarin veel vrijwilligers betrokken zijn, zoals bijv. zorginstellingen en kerken.

Inzetten op het bevorderen buurtinitiatieven en individuele initiatieven.
Versterken van de rol van maatschappelijk werk door middel van het maken van heldere subsidieafspraken met de uitvoerende organisatie.
Kwetsbare doelgroepen extra ondersteunen gericht op meedoen.

6.2 Meepraten

Inleiding
In hoofdstuk 4, het wettelijk kader, werd ingegaan op de wettelijke verplichtingen (inspraak) bij de voorbereiding van beleid voor maatschappelijke ondersteuning en bij de advisering over het ontwerp beleidsplan.
Het college zelf hecht, naast deze verplichting, veel waarde aan burgerparticipatie. Daarom is in het collegewerkprogramma expliciet opgenomen, burgers te betrekken bij de totstandkoming van het beleid voor maatschappelijke ondersteuning.

In Moerdijk is een Wmo-raad opgericht, waarin diverse belangenorganisaties zijn vertegenwoordigd. Deze raad geeft gevraagd en ongevraagd advies over beleid en uitvoering van de Wmo. En uiteraard is zij intensief en vroegtijdig betrokken bij de ontwikkeling van dit concept Beleidsplan Maatschappij.
De Wmo-raad maakt een jaarverslag en jaarrekening waarin verantwoording wordt afgelegd van de uitgevoerde taken.

Trends en knelpunten
In de Wmo-raad zijn diverse belangenorganisaties vertegenwoordigd. Een belangrijke doelgroep mist: de jeugd. Knelpunt is dat er geen gemeentelijke belangenorganisatie voor jeugd actief is, waardoor vertegenwoordiging in de Wmo-raad niet mogelijk is.

Tijdens de voorbereidingen van dit concept Beleidsplan Maatschappij is bepaald dat er geen separaat beleid komt voor de doelgroepen ouderen en gehandicapten, maar dat deze terreinen onderdeel uitmaken van dit beleidsplan. Dit standpunt is opgenomen in het collegewerkprogramma. Beide doelgroepen hebben een eigen officieel adviesorgaan, resp. Senioren Adviesraad Moerdijk (SAM) en Gehandicaptenplatform De Kernen. Net als de Wmo-raad geven zij gevraagd en ongevraagd advies over beleid en uitvoering op het gebied van ouderen en gehandicapten. Gezien het belang van de Wmo voor beide doelgroepen zijn hun adviesorganen vertegenwoordigd in de Wmo-raad.
De vraag rijst in hoeverre het noodzakelijk is dat beide organisaties hun status als afzonderlijk adviesorgaan voor de Wmo voor de gemeente blijven houden.

Daarnaast zijn er diverse andere organisaties en instellingen die onder de noemer burgerparticipatie gesprekspartner zijn van de gemeente. Bijvoorbeeld de cliëntenraad sociale zaken, de burenraad Industrieterrein Moerdijk, de stads- en dorpsraden en de cliëntenraad leerlingenvervoer. Niet altijd helder is de rol en status van deze organisaties wat kan leiden tot verkeerde verwachtingspatronen. Ook de onderlinge relaties tussen deze organisaties zijn niet altijd duidelijk; een knelpunt, want er zijn situaties denkbaar waarbij meerdere belangenorganisaties betrokken zijn. Ook is niet altijd duidelijk of de achterban zich door deze organisaties vertegenwoordigd voelt.

Het is belangrijk inwoners te betrekken bij beleid en uitvoering. Daarom worden er vanuit het gemeentehuis, naast formele inspraakprocedures, veel activiteiten georganiseerd. Een landelijke tendens die ook speelt in Moerdijk is een stijging van de individuele betrokkenheid en een daling van belangstelling bij een beroep op algemene betrokkenheid. Dit speelt bijvoorbeeld ook in het onderwijs in de vorm van een dalende ouderbetrokkenheid.

Oplossingsrichting
In het hoofdstuk Jeugd van dit beleidsplan wordt gepleit voor advisering door de jeugd zelf richting eigen doelgroep. De raad behandelt in juli 2008 een voorstel over jeugdparticipatie. De mogelijkheden voor een vertegenwoordiging van de doelgroep jeugd in de Wmo-raad kan hierin worden meegenomen.

In overleg met de SAM en het gehandicaptenplatform beoordelen zij in hoeverre zij zich in de Wmo-raad vertegenwoordigd zien en te komen tot een wijziging in taken.

Onderzoek doen naar de diverse gesprekpartners en belangenorganisaties om taken, rollen, functies en doelstellingen inzichtelijk te maken en zo te komen tot een eenduidig burgerparticipatie beleid.
Ook activiteiten zoals kerncontactavonden en voorlichtingsbijeenkomsten kunnen bijdragen aan participatie.
(Tijdens de totstandkoming van *Scenario Moerdijk 2020* is eerder een communicatieplan opgesteld met de titel *Niemand aan de Kant*. Een actualisatie hiervan kan hierin ook meegenomen worden.)

Beoogd effect
- Een brede Wmo-raad waarin alle belanghebbenden betrokken bij de Wmo op een goede wijze vertegenwoordigd zijn.
- Efficiënte adviesraden met een duidelijke rol komen tot helder beleid en uitvoering, dit met inachtneming van adviezen van buitenaf.
- Duidelijk beleid ten aanzien van burgerparticipatie waarbij burgers zich serieus genomen voelen en enthousiast meepraten.

Aanbeveling
Een vertegenwoordiging van de doelgroep jeugd in Wmo-raad opnemen.
Wijziging status SAM en Gehandicaptenplatform als adviesorgaan voor wat betreft Wmo.
Opstellen beleid burgerparticipatie.

6.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Inleiding
Met de Wet maatschappelijke ondersteuning krijgen burgers meer verantwoordelijkheid. Door vergrijzing en ontgroening en de vermaatschappelijking van de zorg neemt de zorgbehoefte en het beroep op de lokale overheid toe. Aan burgers wordt gevraagd om eerst zelf naar oplossingen te zoeken bij een zorgbehoefte. Dit op basis van draagkracht en eigen verantwoordelijkheid. De gemeente kan hiertoe randvoorwaarden scheppen waardoor er een goede balans ontstaat tussen de eigen verantwoordelijkheid en de ondersteuning door de gemeente.

Daarbij moet er rekening worden gehouden dat niet iedereen zelf verantwoordelijkheid kan nemen en/of dragen, met als gevolg uitsluiting van maatschappelijke deelname. Voor deze personen geldt binnen de Wmo de zogenaamde compensatieplicht ofwel *'het door de gemeente treffen van voorzieningen ter compensatie van de beperkingen die burgers ondervinden in zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie.'* De eigen verantwoordelijkheid in relatie tot het compensatiebeginsel is verder uitgewerkt in de gemeentelijke verordening en daaraan gekoppelde beleidsregels. Eigen verantwoordelijkheid is geen nieuw begrip. Ook op andere beleidsterreinen wordt eigen verantwoordelijkheid of tekortschietend besef van verantwoordelijkheid ingevoerd, bijvoorbeeld op het terrein van de Wet werk en bijstand.

Eigen verantwoordelijkheid kan in relatie tot 'meedoen' ook breder worden bekeken. Burgers, maar ook instellingen en bedrijven, kunnen maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen en actief bijdragen aan een meer sociale (lokale) samenleving. Met name bedrijven kunnen door maatschappelijk verantwoord ondernemen laten zien dat zij hun verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van mens, maatschappij en milieu. Iets dat overigens van zowel overheid, burgers en instellingen steeds vaker wordt verwacht. Recentelijk is in Moerdijk bijvoorbeeld op initiatief van de gemeente een actie onder bedrijven gestart om oplaadpunten voor scootmobiels te realiseren. Dit heeft geresulteerd in vijf extra oplaadpunten waaronder een oplaadpunt in het gemeentehuis. Naast het opladen van de scootmobiel bieden deze punten ruimte voor ontmoeting en overdracht van informatie.
Drie wooncorporaties in onze gemeente hebben reeds aangegeven hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. Dit onder meer door te investeren in maatschappelijk vastgoed en door bij te dragen aan de uitvoering van ontwikkelingsplannen voor de kernen. In prestatieafspraken is dit vastgelegd.

Kortom, door de eigen verantwoordelijkheid én de maat-schappelijke verantwoordelijkheid wordt het echt mogelijk de gemeenschapszin te vergroten.

Trends en knelpunten
De zorgbehoefte neemt toe en ook het beroep op de lokale overheid voor maatschappelijke ondersteuning wordt groter. Mensen met een zorgbehoefte doen eerst een beroep op hun sociaal netwerk alvorens zich te wenden tot de lokale overheid. Degenen die volwaardig deelnemen aan de samenleving alsmede instellingen en bedrijven kunnen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen door actief bij te dragen aan de (lokale) samenleving in de vorm van actief burgerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Op dit moment is er nog weinig binding tussen het bovenregionaal industrieterrein en de lokale samenleving. De gemeente kan dit stimuleren.

Oplossingsrichting
Personen die volwaardig deelnemen aan de samenleving, alsmede instellingen en bedrijven, nog bewuster maken van de eigen én de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Stimu-leren zodat zij een actieve bijdrage leveren aan de sociale aspecten van de samenleving.

Beoogd effect
Het vergroten van de gemeenschapszin en het mee laten doen van 'kwetsbare' doelgroepen en personen die door hun beperkingen aangewezen zijn op maatschappelijke ondersteuning.

Aanbeveling
De gemeente stimuleert personen, instellingen en bedrijven tot een actieve bijdrage aan de lokale samenleving waardoor kwetsbare burgers en doelgroepen volwaardig kunnen deelnemen. Dit bereiken door middel van informatie, voorlichting en advies.

6.4 Informele zorg

Hieronder vallen mantelzorg en vrijwillige thuiszorg. Beide worden hieronder beschreven.

6.4.1 Mantelzorg

Mantelzorg is veelal langdurige zorg uitgevoerd door een naaste, bijvoorbeeld de partner, ouders of kinderen. De Wet maatschappelijke ondersteuning definieert mantelzorg als:

> *Langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt.*

Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers is opgenomen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (prestatieveld 4).

Er is brede overeenstemming dat er sprake is van mantelzorg als deze intensief en langdurig wordt verleend, meer dan 8 uur per week en langer dan 3 maanden. Deze duur is gebaseerd op het feit dat mantelzorgers pas echt problemen gaan ondervinden bij intensieve zorg gedurende een langere periode. Mantelzorg is er in allerlei vormen en wordt vaak uitgevoerd naast de professionele zorg zoals huishoudelijke verzorging, gezinszorg en/of begeleiding en verpleging.

Zonder mantelzorg zouden veel meer hulpbehoevenden een beroep doen op professionele zorg en zou het zorgsysteem in de huidige vorm onbetaalbaar worden. Het zou leiden tot capaciteitstekorten, wachtlijsten en vermindering van de kwaliteit van leven. Daarom is het zo belangrijk om mantelzorgers te ondersteunen. Dit kan in de vorm van deskundigheidsbevordering en het nemen van maatregelen om overbelasting van de mantelzorgers te voorkomen. Mantelzorgers ervaren gelukkig vaak veel voldoening aan het verlenen van zorg. Hun motieven om te helpen zijn liefde, genegenheid en de vanzelfsprekendheid van het zorgen. Veel mensen die extra zorg bieden in eigen kring zijn vaak onvoldoende bekend met ondersteunende voorzieningen en herkennen zichzelf ook niet in de term mantelzorger. Dat maakt veel mantelzorgers ook onbereikbaar.

Trends en knelpunten

Mantelzorgers ervaren verschillende problemen en hebben verschillende behoeftes. Denk maar aan verschil tussen een ouder van een gehandicapt kind en de partner van een oudere dementerende. Toch kunnen in algemene zin een aantal behoeftes worden geformuleerd:

- informatie, advies, emotionele en educatieve steun;
- belangbehartiging en inspraak op niveau van zorgrelaties en beleid;
- praktische hulp zoals huishoudelijke hulp of hand- en spandiensten;
- vervangende mantelzorg of respijtzorg;
- financiële steun, zoals compensatie van kosten;
- materiële steun zoals aanpassingen in huisvesting, hulpmiddelen en ICT;
- voorwaarden om mantelzorg te combineren met betaald werk;
- samenhang tussen voorzieningen en samenwerking tussen instellingen.

Mantelzorg heeft in verschillende opzichten vergaande en minder vergaande gevolgen, afhankelijk van de aard en de omvang van de zorg en van de situatie. (Over) belasting hangt vaak samen met de verhouding tussen draaglast en draagkracht van de mantelzorger. Feit is dat door vergrijzing en ontgroening er op lange termijn een tekort aan mantelzorgers dreigt, waardoor ook in de gemeente Moerdijk de druk op de professionele zorg toeneemt.

Oplossingsrichting

Het bieden van ondersteuning in de vorm van maatwerk aan de mantelzorger. Voor Moerdijkse mantelzorgers is de ondersteuning geregeld via het steunpunt HOOM (Hulp en Ondersteuning Op Maat). Het Wmo-loket van de gemeente Moerdijk draagt zorg voor doorverwijzing naar HOOM en kan met zorgaanbieders afspraken maken dat de huishoudelijke hulp oog heeft voor de mantelzorger. HOOM, gemeente en zorgaanbieders kunnen (potentiële) mantelzorgers voorzien van de nodige informatie over ondersteunende voorzieningen zoals deskundigheidsbevordering en respijtzorg.

Beoogd effect

- Het potentieel aan mantelzorgers bereiken en informeren over ondersteunende voorzieningen.
- Mantelzorgers op maat ondersteunen zodat zij deskundig blijven en niet overbelast raken.
- Door de inzet van mantelzorg doen hulpbehoevenden geen, of in mindere mate, een beroep op de professionele zorg.

Aanbeveling

De ondersteuning van de mantelzorg uit laten voeren door HOOM op basis van prestatie-afspraken. Vanuit de gemeente (Wmo-loket), HOOM en zorgaanbieders (potentiële) mantelzorgers informeren en adviseren over ondersteunende voorzieningen zoals deskundigheidsbevordering en respijtzorg. Met de aanbieders van huishoudelijke verzorging afspraken maken om de huishoudelijke hulpen zodanig toe te rusten dat zij bij de uitvoering van hun werkzaamheden ook oog hebben voor mantelzorgers.

6.4.2 Vrijwillige thuiszorg

In tegenstelling tot de mantelzorger wordt vrijwillige thuiszorg op basis van vrijwilligheid uitgevoerd.
Bij vrijwillige thuiszorg is er geen relatie met de hulpbehoevende. De ondersteuning is, net als bij de mantelzorg, ondergebracht bij HOOM dat beschikt over een netwerk van vrijwilligers. HOOM coördineert de vrijwillige thuiszorg.
Voorbeelden zijn vrijwilligers die zich voor hulpbehoevenden inzetten door het voorlezen van de krant, het doen van boodschappen of de verzorging van een huisdier. Vrijwel in alle verpleeghuizen zijn vrijwilligers actief. Zij zorgen voor sociaal contact, psychische en praktische steun. Ook zijn er vrijwilligers die mantelzorgers ondersteunen, bijvoorbeeld in de vorm van respijtzorg.
Buddyzorg is ook een vorm van vrijwillige thuiszorg. Het is een combinatie van emotionele ondersteuning en praktische dienstverlening aan iemand die lijdt aan een ernstige ziekte zoals aids, kanker, ME of lijdt aan een verslaving.

Trends en knelpunten

Zijn van dezelfde aard als bij mantelzorgondersteuning (zie paragraaf hiervoor). Het werven van vrijwilligers is een vereiste om het beroep op de professionele zorg niet te laten toenemen.

Oplossingsrichting

Zoals reeds opgemerkt is HOOM het steunpunt voor mantelzorgers en vrijwilligers in de zorg. De gemeente zal met burgers, instellingen en bedrijven - vanuit de eigen en maatschappelijke verantwoordelijkheid - het aantal vrijwilligers in de zorg moeten stimuleren om te kunnen voorzien in de zorgbehoefte van hulpbehoevenden.

Beoogd effect

Het aantal en de inzet van vrijwilligers in de zorg te bevorderen en daarmee de zelfredzaamheid van hulpbehoevenden.
Deskundigheidsbevordering van vrijwilligers in de zorg.
De druk op en de inzet van professionele zorg beheersbaar te houden.

Aanbeveling

De uitvoering van ondersteuning van vrijwilligers in de zorg cq. vrijwillige thuiszorg onder brengen bij HOOM op basis van prestatie-afspraken;
Burgers en bedrijven vanuit de eigen verantwoordelijkheid en de maatschappelijke verantwoordelijkheid stimuleren zich in te zetten voor de vrijwillige thuiszorg.
Informatie en advies bevorderen.

7 Gezondheid

Inleiding
Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in de preventienota *Kiezen voor Gezond Leven 2007-2010* landelijk vijf prioriteiten gekozen voor het volksgezondheidsbeleid voor de komende vier jaren. De nota is kaderstellend voor de lokale nota's en VWS verwacht dat (een deel van) de speerpunten een plaats zullen krijgen in de gemeentelijke nota's en vertaald worden naar beleid en acties op lokaal niveau.
De vijf prioriteiten zijn:
- Roken;
- Overmatig alcoholgebruik;
- Overgewicht;
- Diabetes;
- Depressie.

(Zie ook bijlage 5: Evaluatie actieplan volksgezondsheidsplan Moerdijk 2004-2006)

Prioriteiten voor het lokale gezondheidsbeleid
De gemeente Moerdijk stelt met dit hoofdstuk voor de tweede keer haar lokale volksgezondheidsbeleid vast. In de beeldvormende commissie van 26 september 2007 met als thema *Volksgezondheidsbeleid* werden de volgende prioriteiten voor het volksgezondheidsbeleid voor de komende vier jaren door alle aanwezige partijen onderschreven:

7.1 Overgewicht (met name onder jongeren)
7.2 Gezonde woonomgeving/ meten luchtkwaliteit
7.3 Psychosociale problematiek:
- Depressie;
- Eenzaamheid.

7.4 Verslaving
- Roken;
- Alcohol.

Achtereenvolgens worden deze prioriteiten beschreven (in 7.1 t/m 7.4).

Uitgangspunten voor het lokale gezondheidsbeleid
Missie:
De kans op een goede gezondheid en de duur daarvan voor iedereen te verhogen; en de onderlinge verschillen daarin tussen inwoners van de gemeente Moerdijk te verkleinen.

Visie:
Een integrale aanpak gericht op positieve beïnvloeding van leefstijl, sociale en fysieke omgeving en gezondheidszorg; met extra aandacht voor groepen met een relatieve gezondheidsachterstand en voor groepen met verhoogde gezondheids-risico's.

Sociaal Economische Gezondheidsverschillen (segv)
In Nederland is er verschil in gezondheid tussen arm en rijk en tussen mensen met een hoge en lage opleiding. Dit worden sociaal-economische gezondheidsverschillen ofwel de sociaal economische status (afgekort: ses) genoemd.
Mensen met een lage ses ervaren hun gezondheid als minder goed en hebben vaker last van rugaandoeningen, artrose, depressiviteit, hartkwalen en diabetes. Ook voelen ze zich vaker eenzaam en/ of ongelukkig. Laagopgeleiden hebben ook een ongezondere leefstijl. Ze roken vaker, hebben vaker overgewicht, zijn vaker excessieve drinkers en doen minder aan sport.
Laagopgeleide mannen leven vijf jaar korter dan hoogopgeleide mannen. Voor vrouwen is het verschil 2,6 jaar. Het verschil in een gezonde levensverwachting is nog veel groter. Laagopgeleide mannen en vrouwen leven respectievelijk 15,8 en 14,0 jaar korter in goede 'ervaren gezondheid'.
(Bron: Nationaal Kompas volksgezondheid versie dec. 2007).

In dit hoofdstuk is gekozen voor het benoemen van deze verschillen in de uitgangspunten namelijk als 'groepen met een relatieve achterstand'.

Integraal beleid
Integraal gezondheidsbeleid verdient niet voor niets extra aandacht. In 2005 heeft het SGBO, in opdracht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ), de gemeentelijke nota's gezondheidsbeleid onderzocht. Een van de leerpunten uit deze eerste nota's is het handen en voeten geven aan een integrale aanpak. Als gemeenten de aandacht richten op de meest kwetsbare groepen in de samenleving is er met preventie (activiteiten) veel gezondheidswinst te behalen. Voor blijvende resultaten is het noodzakelijk om rekening te houden met de omgevingsfactoren die van invloed zijn op de kwaliteit van gezondheid. Gezondheidsverschillen tussen groepen verkleinen vraagt om intersectorale samenwerking, integraal beleid en een mix van interventies.
Overgewicht bijvoorbeeld, wordt door veel factoren beïnvloed. Het stimuleren dat meer kinderen te voet of per fiets naar school gaan, begint met scholieren en hun ouders met voorlichting zien te bereiken. Als de fiets- en looproutes naar de scholen niet veilig zijn, blijft het bij een loze beleidsdoelstelling. Ook een geplande snackbar om de hoek van de school werkt niet mee aan het bestrijden van overgewicht.
(Bron: NIGZ)

7.1 Overgewicht

Inleiding

Overgewicht is een landelijk toenemend gezondheidsprobleem bij zowel jeugdigen als volwassenen. Overgewicht ontstaat als het lichaam meer energie binnenkrijgt dan noodzakelijk is. Twee factoren hebben hier invloed op; de energie-inname via de voeding en het energieverbruik door beweging. Preventie van overgewicht moet zich daarom richten op het herstel van de balans tussen voeding en beweging, het bevorderen van een normaal lichaamsgewicht bij te zware mensen en het op gewicht blijven voor mensen die te zwaar waren maar zijn afgevallen.

Onze omgeving stimuleert het ontstaan van overgewicht. Veranderde leef-, werk- en voedingsgewoonten zijn in belangrijke mate bepalend. Machines vervangen steeds vaker lichamelijke arbeid. Voeding wordt op steeds meer verkooppunten, in grote hoeveelheden en met steeds meer variatie aangeboden. De koopkracht is toegenomen en reclamecampagnes voor energierijke voeding (zoals tussendoortjes en frisdrank in maxi-porties) hebben grote invloed.

De Nederlandse jeugd haalt de 'beweegnorm' van minimaal een uur lichaamsbeweging per dag vaak niet. Een effectieve aanpak van overgewicht richt zich dus niet alleen op voorlichting over gezond eten en voldoende beweging, maar ook om het aanpassen van fysieke en sociale omgevingsfactoren die voldoende bewegen en een gezond voedingspatroon stimuleren. Een vertaling naar preventie bij kinderen en jongeren betekent het beïnvloeden van omgevingsfactoren in verschillende settings: thuis, op school, in de wijk en in de (jeugd-)gezondheidszorg.
Het stimuleren van lichamelijke activiteit bij kinderen is enorm belangrijk. Steeds minder kinderen lopen of fietsen naar school omdat ouders hen met de auto brengen. Ook het bewegingsaanbod op school is laag. Kinderen besteden bovendien hun vrije tijd steeds meer met het kijken naar televisie en computeren. Vooral voor kinderen met overgewicht zijn de gezondheidsgevolgen groot. Ze hebben een verhoogde kans om ook op latere leeftijd (ernstig) overgewicht te hebben en lopen meer risico op diabetes. Ook krijgen ze vaker te maken met stigmatisering met daardoor meer kans op psychosociale problemen als eenzaamheid, verdriet en gespannenheid.

Intergraal gezondheidsbeleid heeft tot doel om tegelijkertijd op verschillende beleidsterreinen gedrag positief te beïnvloeden. In het kader van de preventie van overgewicht gaat het daarbij om:
- bevordering van een gezonde leefstijl (voeding en beweging);
- positieve beïnvloeding van de sociale omgeving (thuis, werk, school en buurt);
- positieve beïnvloeding van de fysieke omgeving (voorzieningen in de woonomgeving, aanbod van gezonde voedingsmiddelen).

Op lokaal niveau zijn gecombineerde maatregelen mogelijk op een aantal beleidsterreinen. Hieronder enkele voorbeelden die effectief zijn gebleken:
- De aanleg van aantrekkelijke wandel- en fietspaden.
- Het 'beweegvriendelijk' maken van schoolpleinen.
- Aanpassing voedingsaanbod kantines door verkoop van energiearme producten.
- Inrichting van een gezonde woonomgeving.
- Het subsidiëren en stimuleren van fietsen naar het werk.
- Optimaal gebruiken van bestaande sport- en recreatiefaciliteiten.

Trends en knelpunten

Ook in Moerdijk stijgt het aantal te zware volwassenen en kinderen snel. Onderzoek toont aan dat bij overgewicht op jonge leeftijd de kans groot is dat dit ook op volwassen leeftijd het geval is. Nu al wordt er vaker diabetes mellitus type 2 bij kinderen gesignaleerd. Met een gezond gewicht op je twintigste, kun je 4,5 jaar langer leven. Hieronder een aantal gegevens van Moerdijk:
- 1 op de 12 kinderen van 5 en 6 jaar heeft overgewicht en 1 op de 40 ernstig overgewicht.
- 1 op de 7 kinderen van 10 en 11 jaar heeft overgewicht en 1 op de 70 ernstig overgewicht.
- 1 op de 7 jongeren van 12 tot 18 jaar heeft overgewicht en 1 op de 50 ernstig overgewicht.
- 1 op de 2 volwassenen heeft overgewicht en 1 op de 9 volwassenen ernstig overgewicht.
- 1 op de 2 ouderen heeft overgewicht en 1 op de 6 ouderen ernstig overgewicht.

Belangrijke gevolgen van ernstig overgewicht (obesitas) voor de volksgezondheid zijn diabetes mellitus type 2, een verhoogd risico op een verhoogde bloeddruk en cholesterol, hart- en vaatziekten, psychosociale problemen, kanker, aandoeningen aan het bewegingsapparaat (artrose) en aan de ademhalingsorganen. In Moerdijk is sprake van een beduidend ongunstig sterftecijfer als gevolg van hart- en vaatziekten ten opzichte van de rest van de Nederlandse bevolking.

De trend toename van overgewicht moet worden gestopt danwel teruggebracht, met name bij kinderen en jongeren. De gemeente heeft hierin een regisserende en faciliterende rol.

Oplossingsrichting

Om de beoogde effecten te realiseren heeft de gemeente Moerdijk in samenwerking met de GGD twee projecten in gang gezet. Verder in deze paragraaf aandacht voor het Beleidsplan sport.

1. Voor kinderen en jongeren het project Eten en bewegen in Moerdijk

In maart 2008 heeft het college ingestemd met project *Eten en bewegen in Moerdijk* door de GGD West-Brabant in samenwerking met twee thuiszorgorganisaties. Het betreft een preventieproject gericht op 0-19 jarigen en is een eerste aanzet om te komen tot een programma voor overgewicht, voor een periode van vier jaar, onder de naam *Gezonde voeding en beweging in Moerdijk*. Het schooljaar 2007-2008 geldt als voorbereidings- en wervingsfase. In 2008-2009 volgt de uitvoeringsfase. Met dit projectplan wordt ingezet op de kindercentra en de basisscholen. Ook wordt een start gemaakt met meer sportaanbod tijdens de zomervakantie en op de buitenschoolse opvang.

Het uiteindelijke doel is te komen tot een structureel programma gericht op gezonde voeding en voldoende bewegen voor kinderen van 0 – 19 jaar. Dit (dynamische) programma omvat diverse onderdelen (interventies en activiteiten). In overleg met scholen en kindercentra wordt bepaald welke onderdelen in de betreffende situatie wenselijk en mogelijk zijn. Voor iedere leeftijdsgroep afzonderlijk wordt een programma samengesteld gebaseerd op landelijke richtlijnen over de aanpak van overgewicht (Best Practices). De scholen en kindercentra in de gemeente Moerdijk worden gestimuleerd en geadviseerd om meer aandacht aan gezonde voeding en voldoende beweging te schenken. Tevens wordt ondersteuning geboden bij de uitvoering van bovenstaand programma.

De GGD onderzoekt daarnaast, in het kader van de signalerende functie van de JGZ, op welke wijze de preventieactiviteiten beter kunnen aansluiten bij de jeugdgezondheidszorg. Ook wordt onderzocht of de signalerende rol intensiever ingezet kan worden om overgewicht op te sporen. Daarnaast wordt in kaart gebracht hoe bij preventie van overgewicht de samenwerking met andere partijen verloopt en naar mogelijkheden deze te optimaliseren. Bij de evaluatie worden resultaten beschreven en aanbevelingen gedaan.

2. Voor volwassenen en ouderen de cursus: Goede voeding hoeft niet veel te kosten

In de tweede helft van 2007 is gestart met de cursus *Goede voeding hoeft niet veel te kosten*. Doel is deelnemers te leren om met een beperkt budget toch gezond te eten en hen bewust te maken van hun eigen voedingspatroon. Daarnaast wordt geleerd om gezonde voeding samen te stellen voor weinig geld. De doelgroep zijn mensen met een laag inkomen / lage sociaal economische status.

Er is gekozen om deze cursus deel uit te laten maken van de budgetteringscursus *Rondkomen met inkomen*, van de Markenlanden. De bereikte groep zijn cliënten van de schuldhulpverlening. De GGD zorgt voor een korte evaluatie van dit project, inclusief resultaten en aanbevelingen.

Beleidsplan Sport

Sport en bewegen zijn belangrijk binnen een gezonde samenleving waaraan mensen actief kunnen deelnemen. In 2008 wordt daarom een Beleidsplan Sport opgesteld waarbij sport wordt ingezet als instrument om de gezondheid te ondersteunen. Doelstelling is het bevorderen van een actieve leefstijl door middel van sportstimulering, projecten en activiteiten en het in stand houden van een kwalitatief goed basisvoorzieningenpakket in de verschillende kernen. Voor het opstellen van deze nota worden interactieve bijeenkomsten georganiseerd. Hierin wordt de vraag meegenomen in hoeverre er in Moerdijk behoefte is aan, of draagvlak is voor, het project *Bewegen op recept*. Kort samengevat komt dit project er op neer dat mensen met (sterk) overgewicht door hun huisarts beweging krijgen voorgeschreven in plaats van medicatie. Doel is dus lichamelijke activiteiten te stimuleren en gezondheid te bevorderen. Ook wordt vermindering van de sociaal economische gezondheidsverschillen nagestreefd. Wellicht kan als recept voorgeschreven worden om deel te nemen aan de cursus *Meer bewegen voor ouderen*. Deze cursus wordt geëvalueerd en de resultaten ervan worden meegenomen in het beleidsplan Sport.

Beoogd effect

- Kennis over het belang van gezond eten en voldoende bewegen vergroten.
- Aanleren van vaardigheden om gezonder te eten en meer te bewegen.
- Bevorderen van gezond gedrag bij mensen met een laag inkomen.
- Het percentages kinderen en jongeren met (ernstig) overgewicht is in 2011 gedaald, ten opzichte van de cijfers uit het jeugdinformatiesysteem van het schooljaar 2006-2007 en de cijfers uit de jeugdenquête 12-17 jaar uit 2003.
- Het percentages volwassenen en ouderen met (ernstig) overgewicht is in 2011 gelijk gebleven ten opzichte van de volwassenenenquête uit 2005.

Aanbeveling
Vanuit het gezondheids- en sportbeleid, samen met externe partijen, een project ontwikkelen op het gebied van gezond eten en meer bewegen.

Onderzoeken van de mogelijkheden voor een integrale aanpak van overgewicht binnen de gemeente. De volgende beleidsterreinen worden betrokken bij het ontwikkelen van beleid en bij het opzetten van preventieactiviteiten overgewicht:
- onderwijs
- sport
- (beheer openbare) ruimte
- verkeer en vervoer

Verkeer en vervoer wordt ingeschakeld om te komen tot een ruimer draagvlak en voor onderzoek van de fysieke omgeving, bijvoorbeeld voldoende wandel- en fietspaden, beweegvriendelijke schoolpleinen en gezonde schoolomgeving (zie paragraaf gezonde omgeving).

Het onderzoek afwachten, dat de GGD doet, naar de wijze waarop preventieactiviteiten overgewicht beter kunnen aansluiten bij de jeugdgezondheidszorg. Het versterken, verbeteren of intensiveren van de signalerende functie van de JGZ.

Het project *Goede voeding hoeft niet veel te kosten* structureel onderdeel laten uitmaken van de budgetteringscursus *Rondkomen met inkomen.*

7.2 Gezonde leefomgeving

Inleiding
Ongezond gedrag hangt nauw samen met de sociale en fysieke omgeving zoals het gezin, de school of de buurt. Zijn ouders bijvoorbeeld gewend om te sporten en is er op scholen beleid rondom gezondheid? Hoe staat het met de (sport-) faciliteiten in de buurt?
Wie wil stimuleren dat meer kinderen te voet of per fiets naar school gaan, moet scholieren en hun ouders met voorlichting zien te bereiken, maar daarnaast ook de juiste voorwaarden scheppen.

Trends en knelpunten
Bij het ontwikkelen van plannen in de gemeente Moerdijk wordt nu slechts incidenteel, rekening gehouden met de gezondheidseffecten daarvan. Met het instrument gezondheidseffectscreening (GES) is dit wel mogelijk. Mogelijke effecten op de gezondheid door bijvoorbeeld industrie, verkeer, landbouw of veeteelt worden met GES in kaart gebracht.
Niet de door inwoners 'beleefde' gezondheid wordt ermee gemeten. In Moerdijk is in 2005 een milieubelevingsonderzoek (in 5 kernen) uitgevoerd. Het milieubelevingsonderzoek is inmiddels opgenomen in de gezondheidsenquête voor volwassenen van de GGD. In 2009 wordt het in alle kernen uitgevoerd waardoor ontwikkelingen in milieubeleving inzichtelijk worden.

In het milieubelevingsonderzoek uit 2005 is door het Kankercentrum in Rotterdam onderzoek gedaan naar de relatie kanker en de aanwezigheid van industrie. Er is geconstateerd dat geen oorzakelijk verband is tussen de industrie en een slechte gezondheid.

In het collegewerkprogramma is een passage opgenomen waarin door de GGD, in de periode 2007-2010 de luchtkwaliteit wordt gemeten. In bijlage 6 staan alle acties van de gemeente Moerdijk en de Provincie Noord-Brabant die in 2007 zijn uitgevoerd in het kader van luchtkwaliteit.
De GGD verzorgt niet de metingen maar speelt een rol bij gezondheidskundige interpretatie van deze gegevens en bij de communicatie richting de inwoners van de gemeente Moerdijk. Ook participeert de GGD bij het opstellen van een luchtkwaliteitplan en/of te nemen maatregelen gericht op een betere gezondheid.

Oplossingsrichting
Het geleidelijk invoeren van integraal (gezondheids) beleid, bijvoorbeeld door middel van een gezondheidseffectscreening (GES).

Volgen van Artikel 5 lid 2 van de Wet collectieve preventie volksgezondheid. Hierin staat dat bij besluiten die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de collectieve preventie door burgemeester en wethouders advies wordt gevraagd aan de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD).

Beoogd effect
Volksgezondheid tot integraal onderdeel maken van het afwegingsproces in beslissingen van het bestuur.

Aanbeveling
Het geleidelijk en in overleg met betreffende afdelingen invoeren van het wettelijk verplichte advies op gezondheidseffecten (GES) bij besluiten die naar het bestuur gaan.
Op deze manier worden besluiten weloverwogen genomen, met inachtneming van de gevolgen voor de volksgezondheid.

7.3 Psycho Sociale problematiek

7.3.1 Depressie

Inleiding
Jaarlijks lijden 737.000 volwassenen in Nederland aan een depressie, waarvan 359.000 nieuwe gevallen. Depressie kenmerkt zich door een depressief gevoel of duidelijk verminderde algemene interesse, het grootse deel van de dag, gedurende minimaal 2 weken. Mogelijke bijkomende klachten zijn slaapstoornissen, moeheid, lusteloosheid, problemen met concentratie en piekeren over de dood en zelfdoding. De gemiddelde duur van een depressie is 6 maanden maar bij 14% duurt de ziekte langer dan 2 jaar. Iemand die depressief is geweest, kan dat gemakkelijk weer worden. Vaak gaat depressie samen met angststoornissen en alcoholgebruik.

Trends en knelpunten
Uit *Gezondh*eid telt! in Moerdijk blijkt dat 1 op de 7 jongeren (12-17 jaar) de eigen psychische gezondheid als slecht ervaart. Daarbij vertelt 1 op de 14 jongeren in de laatste 12 maanden regelmatig te zijn gepest. Deze cijfers zijn in lijn met de situatie in West-Brabant. Van de volwassenen ervaart 1 op de 8 (19-64 jarigen) de eigen psychische gezondheid als slecht. Dit is een gunstig cijfer in vergelijking met de cijfers in West-Brabant.
Uit de ouderenmonitor van 2006 blijkt 1 op de 5 ouderen zich psychisch ongezond te voelen. Echter slechts 5% gebruikt antidepressiva, dit op doktersrecept.

Depressie wordt als één van de belangrijkste volksziekten van de toekomst aangemerkt. Preventie is daarom belangrijk. De cijfers voor de gemeente Moerdijk uit 2005 en 2006 zijn redelijk gunstig, maar dit is slechts een momentopname.
Ook de sociale weerbaarheid van kinderen en jongeren verdient duidelijk aandacht.

Oplossingsrichting
De GGD heeft de gemeente Moerdijk de afgelopen periode ondersteund bij het geven van sociale vaardigheidstraining op basisscholen. Het basisonderwijs heeft hiervoor niet langer behoefte, omdat ze een eigen weerbaarheidsproject uitvoeren. Wel is er in 2008 in Moerdijk vraag naar sociale vaardigheidstraining op het voortgezet onderwijs. De ondersteuning door de GGD is daar nu ingezet.
Meer informatie hierover staat in hoofdstuk 5 (opvoedingsondersteuning) van dit beleidsplan.

Beoogd effect
- Meer bewustwording en vergroten van het bereik van depressiepreventie.
- Meer zelfvertrouwen, zelfwaardering en sociale vaardigheden van kinderen en jongeren.
- Minimaal de helft van alle kinderen, jongeren en ouderen wordt bereikt met voorlichting over depressie.

Aanbeveling
De rol van de gemeente bepalen op het gebied van depressiepreventie, samen met de GGD, GGZ en Markenlanden.

7.3.2 Eenzaamheid

Inleiding
Uit *Gezondheid telt!* in Moerdijk blijkt dat 42% van de bevolking (19-64 jaar) zich matig tot zeer ernstig eenzaam voelt. In vergelijking met andere gemeenten in West-Brabant, is dit een ongunstig cijfer.

Eenzaamheid is het ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Het is een persoonlijke beleving en daarom van buitenaf moeilijk waarneembaar.
Een gemis aan sociale relaties hangt samen met psychische ongezondheid en een ongunstiger verloop van ziekten maar kan ook te maken hebben met factoren als persoonlijkheid, gezondheid, opleidingsniveau, stedelijkheid, levensfase en levenservaringen. Eenzaamheid is onder te verdelen in emotionele en sociale eenzaamheid. Emotionele eenzaamheid heeft vooral te maken met het gemis van een intieme relatie of een hartsvriend(in). Bij sociale eenzaamheid gaat het om het gemis van een bredere groep mensen, zoals familie, buurtgenoten of mensen met dezelfde hobby of belangstelling.

Eenzaamheid kan leiden tot sociaal isolement en depressie. In de preventienota *Kiezen voor gezond leven* (VWS 2007) wordt dit aangemerkt als een toenemend probleem. Vroegtijdige opsporing en preventie kan verdere complicaties voorkomen.
De Wet collectieve preventie volksgezondheid formuleert als wettelijke taak van het college van burgemeester en wethouders het opzetten, uitvoeren en afstemmen van preventieprogramma's (artikel 2 lid 2c Wcpv).

Trends en knelpunten
Uit de Ouderenmonitor 2006 blijkt 1 op de 2 zelfstandig wonende 65-plussers in Moerdijk zich matig tot (zeer) ernstig eenzaam te voelen. Ruim 1 op de 10 ouderen is (zeer) ernstig eenzaam. Sociale eenzaamheid, bij niemand terecht kunnen, komt vaker voor dan emotionele eenzaamheid.

De GGD heeft in 2006 een extra analyse gemaakt over eenzaamheid. De resultaten van dit onderzoek staan in bijlage 7. Hieruit blijkt dat matige tot (zeer) ernstige eenzaamheid voorkomt bij 37% van de volwassenen in de 5 onderzochte dorpskernen van de gemeente Moerdijk. In Zevenbergschen Hoek zijn de meeste (zeer) ernstig eenzamen (9%), gevolgd door Moerdijk (8%), Zevenbergen en Klundert (beide 6%) en Willemstad (5%).
Volwassenen die niet zijn aangesloten bij een vereniging of club en volwassenen die ontevreden zijn over contacten met en tussen buurtgenoten, zijn relatief vaak eenzaam. Ook het geven van mantelzorg heeft invloed op eenzaamheid. Ontevredenheid over de huisarts, apotheek, tandarts en fysiotherapeut in de woonbuurt uit zich eveneens in emotionele en sociale eenzaamheid.

Bovengenoemde cijfers maken duidelijk dat de gemeente Moerdijk de eenzaamheidsproblematiek moet trachten terug te dringen.

De gemeente Moerdijk, heeft in 2007-2008 onderzoek gedaan naar activiteiten door Moerdijkse organisaties gericht op ouderen. De resultaten van dit onderzoek staan in bijlage 8.

Oplossingsrichting
In maart 2008 werd tijdens een bijeenkomst over eenzaamheid door professionals aangegeven dat de gemeente op moet passen voor betutteling en stigmatisering.

> *'Laat gewone mensen zoals jij en ik een handje uitsteken naar mensen die bijvoorbeeld eenzaam zijn.'*

Een voorbeeld van deze aanpak is het *Maatjesproject* dat in 2008 is gestart door de GGZ Zuidwest Nederland en Markenlanden voor mensen met psychosociale problematiek.
Ook de al bestaande initiatieven op het gebied van eenzaamheid in de diverse dorpskernen kunnen ingezet worden en waar nodig worden versterkt.
Een actuele sociale kaart met daarin opgenomen de activiteiten van de diverse organisaties en verenigingen werd hierbij aanbevolen.

Beoogd effect
- Terugdringing van het percentage eenzame mensen ten opzichte van de cijfers uit *Gezondheid telt!* in Moerdijk uit 2005 van de GGD West-Brabant.
- Voorkomen verschuiving van eenzaamheid naar depressie.
- Mensen laten weten dat ze niet alleen staan en ze door (h)erkenning van het probleem zelf stappen laten zetten.

Aanbeveling
Onderzoeken doen naar behoeften van eenzame mensen, met de nadruk op de leeftijdscategorie 19-64 jaar.
Rekening houden met de aanbeveling om bestaande organisaties en activiteiten te versterken en waar nodig te ondersteunen. Het opstellen en actueel houden van een sociale kaart helpt daarbij. Nagaan welke activiteiten de gemeente kan stimuleren/ faciliteren om zowel emotionele- als sociale eenzaamheid tegen te gaan.
Preventieve maatregelen nemen door voorlichtingsbijeenkomsten en aansluiten bij landelijke campagnes. Tevens mogelijk interne gemeentelijke acties inventariseren.

7.3.3 Maatschappelijke opvang

Inleiding
Maatschappelijk opvang is een onderdeel van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ).
Bij OGGZ gaat het, kort gezegd, om ongevraagde bemoeienis met kwetsbare mensen die kampen met meervoudige problemen.
Meestal betreft het psychische en/of verslavingsproblemen en mensen die onvoldoende zelfredzaam zijn zonder daarbij duidelijk om hulp vragen, bijvoorbeeld drugs- en alcoholverslaafden, daklozen en zorgmijders.
OGGZ helpt kwetsbare personen en risicogroepen om deel te kunnen nemen aan de samenleving en een aanvaardbare kwaliteit van leven te hebben.

De maatschappelijk opvang zorgt ervoor dat mensen zonder onderdak tijdelijk gehuisvest worden en dat zwervers een of meer keren per week/maand in een bed slapen en een goede maaltijd nuttigen. Bij de GGD (dokter Schorsmolen) kunnen mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats terecht voor medische zorg.
Ook zijn er maatregelen getroffen om deze mensen te ondersteunen en te motiveren om met begeleiding een volwaardige plaats in de maatschappij te verwerven.
Vaak wordt hiervoor de term *Vinden en binden* gebruikt. Dit omdat mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats zich vaak bevinden in de schaduw van de maatschappij, ze leven geïsoleerd. Een oplossing begint daarom met het 'vinden' van deze mensen.

De eerste verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke opvang is door het Rijk gedelegeerd bij centrumgemeenten in het land. Voor de gemeente Moerdijk is dat de gemeente Breda die hiervoor een specifieke uitkering van het Rijk ontvangt. In de regio Breda zijn er voldoende mogelijkheden voor maatschappelijke opvang. Er zijn echter wel knelpunten. De gemeente Breda stelt hiervoor een beleidskader onder de naam het *Stedelijk Kompas*

Breda. In maart 2008 is deze door de gemeente Breda vastgesteld. Hieruit blijkt onder meer dat de potentiële doelgroep OGGZ in de centrumgemeente Breda wordt geschat op 257 personen. Ook zijn in dit rapport prestatieafspraken opgenomen gericht op onder meer begeleiding naar passende huisvesting en het tegengaan van overlast en huisuitzettingen. Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen moet worden uitgebannen.

Trends en knelpunten

In de gemeente Moerdijk zijn nauwelijks mensen zonder woon- of verblijfplaats. Verslaafden en ontheemden zijn vaker te vinden in grote(re) steden omdat daar meer mogelijkheden zijn om te verdwijnen in de anonimiteit, waardoor het probleem ook minder zichtbaar wordt. Ook zijn er in de stad meer mogelijkheden voor het vinden van een slaapplaats of een goedkope kamer en is de sociale controle minder dan in (kleine) dorpen.

De maatschappelijke opvang neemt toe en de financiering staat onder druk. Van de gemeente wordt daarom verwacht zich in te zetten om dakloosheid te voorkomen. Ook voor de nazorg in de vorm van hulp en begeleiding zijn gemeenten verantwoordelijk. Helaas zijn door het ontbreken van deze begeleiding, woningbouwcorporaties vaak niet bereid tot het beschikbaar stellen van een woning.

Vanuit verschillende organisaties en invalshoeken is aangegeven dat het in onze gemeente ontbreekt aan woonbegeleiding.

Oplossingsrichting

In het *Stedelijk Kompas* van de gemeente Breda wordt als prestatieafspraak opgenomen om dakloosheid als gevolg van huisuitzetting terug te brengen met 30%.
Het ontbreekt in de gemeente Moerdijk aan woonbegeleiding (Gemeentelijk Volksgezondheidsplan 2003). Mensen met een lichte geestelijke beperking kunnen daarom vaak niet in hun omgeving blijven wonen en zijn gedwongen te verhuizen.
Ook terugkeer van inwoners van onze gemeente vanuit de maatschappelijke opvang, detentie, verpleging in psychiatrische inrichting is vaak niet mogelijk omdat woonbegeleiding ontbreekt.
Kamergewijze verhuur voor de huisvesting van alleenstaanden is in onze gemeente niet mogelijk omdat het ontbreekt aan woonbegeleiding. Aan huisvesting van verblijfsgerechtigde alleenstaande asielzoekers (statushouders) is behoefte.

Beoogd effect

- Preventief beleid om huisuitzetting en gedwongen verhuizingen naar een andere omgeving te voorkomen.
- Betere mogelijkheden bieden tot terugkeer naar de eigen woonomgeving na maatschappelijke opvang, detentie en verpleging in intramurale instellingen.

Aanbeveling

De gemeente Moerdijk moet samen met GGZ, GGD, Novadic-Kentron, MEE, De Markenlanden en de woningbouwcorporaties vorm geven aan woonbegeleiding in onze gemeente.
Woonbegeleiding moet worden ingezet bij dreigende huisuitzetting als gevolg van schulden, bij lichte psychische of geestelijke problemen en bij dreigende huisuitzetting als gevolg van huurachterstand of verwaarlozing van de woning.
Ook bij kamergewijze verhuur van eengezinswoningen voor alleenstaanden wordt woonbegeleiding gericht ingezet.

7.4 Verslavingspreventie

7.4.1 Roken

Inleiding
Roken is de belangrijkste vermijdbare (onnodige) doodsoorzaak in Nederland. Jaarlijks sterven ruim 20.000 Nederlanders aan acht ziekten gerelateerd aan roken. Roken schaadt niet alleen de gezondheid van de roker zelf maar ook van anderen in zijn omgeving.

Trends en knelpunten
Uit *Gezondheid telt*! in Moerdijk van de GGD West-Brabant blijkt dan 1 op de 11 jongeren van 12-17 jaar dagelijks rookt. Op de vraag of ze wel eens roken wordt zelfs door 1 op de 3 uit deze doelgroep positief geantwoord. Van de volwassenen rookt 1 op de 4 dagelijks.
Uit de ouderenmonitor 2006 van de GGD blijkt dat 1 op de 6 ouderen rookt; 1 op de 10 ouderen heeft astma, cara of COPD, chronische bronchitis of longemfyseem.

Oplossingsrichting
Accijnsverhogingen, massale mediacampagnes en ondersteuning door professionals zijn doeltreffend om volwassenen te laten stoppen met roken. Tegen relatief lage kosten wordt zo gezondheidswinst gerealiseerd zo blijkt uit RIVM onderzoek in 2006.
Iemand die niet begint met roken, wint gemiddeld 7 gezonde levensjaren. Een 40-jarige die voorgoed stopt met roken, wint ongeveer 4 gezonde levensjaren en een 30-jarige zelfs 10 jaren.

Beoogd effect
- Minder jongeren beginnen met roken en meer volwassenen stoppen.
- Mensen leven langer in goede gezondheid.

Aanbeveling
Per 1 juli 2008 is er een rookverbod in horecagelegenheden. De rijksoverheid heeft via diverse maatregelen al veel ondernomen om het roken te ontmoedigen. Voor de gemeente Moerdijk is het zaak te blijven investeren in preventie, door middel van voorlichting, met sterke nadruk op de jongeren.

7.4.2 Alcohol

Inleiding
Hoewel matig alcoholgebruik beschermt tegen coronaire hartziekten en beroerte, zijn de schadelijke gevolgen van een overmatig alcoholgebruik talrijk. Jaarlijks overlijden ca. 1.900 mensen als gevolg van overmatig alcoholgebruik. Alcoholverslaving (of alcoholafhankelijkheid) behoort tot de top tien van gezondheidsproblemen.

Trends en knelpunten
Uit *Gezondheid telt!* in Moerdijk van de GGD West-Brabant blijkt dat ruim de helft van de jongeren (van 12-17 jaar) aangeeft de afgelopen 4 weken alcohol te hebben gedronken, 1 op de 8 jongeren drinkt in het weekend wel eens meer dan 6 glazen alcohol op een dag/avond.
Van de volwassenen gebruikt 1 op de 8 overmatig alcohol en uit de ouderenmonitor 2006 van de GGD blijkt dat 1 op de 10 ouderen zwaar drinkt.

De GGD heeft in 2006 het alcoholgebruik in de verschillende dorpskernen van de gemeente Moerdijk geanalyseerd. De resultaten hiervan staan in bijlage 7. Enkele conclusies: in Willemstad komt overmatig alcoholgebruik het meest voor; er wordt relatief meer gedronken door volwassenen die lid zijn van een sportvereniging.

Oplossingsrichting
Aan Novadic-Kentron is gevraagd een situatieschets te maken van de verslavingsproblematiek in de gemeente Moerdijk en beleidsaanbevelingen te doen.

Gericht op een regionale aanpak voor alcoholbeleid heeft de GGD op 30 januari 2008 besloten om een voorstel te doen aan het ambtelijke overleg volksgezondheid, in samenwerking met Novadic-Kentron. Men wil daarmee antwoorden vinden op samenwerkingsvragen (wat gebeurt er nu al) en verbetermogelijkheden (wat is de eventuele meerwaarde van regionale samenwerking). Ook aandacht voor de keuze in lokale of regionale aanpak.

Alcohol is een integraal thema. Het is daarom wenselijk om andere beleidsterreinen van de gemeente(n) zoals volksgezondheid, veiligheid, jeugd en sport bij oplossingen te betrekken.

Beoogd effect
Afname van (overmatig) alcoholgebruik, met name onder jongeren onder de 16 jaar en bij sportverenigingen met een kantine in eigen beheer. Dit in vergelijking met de cijfers uit *Gezondheid telt!* in Moerdijk en *Kernboodschappen voor lokaal beleid* door de GGD West-Brabant, Breda, 2007

Aanbeveling
Het helder krijgen van de situatieschets rondom alcoholverslaving voor de gemeente Moerdijk, met hulp van externe partijen als Novadic-Kentron en de GGD.
Vroegtijdige voorlichting. Voorkómen dat kinderen en jongeren alcohol gaan gebruiken. Speciale aandacht voor de leeftijd 10-14 jaar. De beschikbaarheid van alcohol voor jongeren beneden de 16 jaar (regionaal) aanpakken.

Participeren in het regionale alcoholproject en nagaan wat er naast dit project nog aan lokale acties resteert voor volwassenen en ouderen.
Afspraken maken met sportverenigingen met een kantine bij het tegengaan van alcoholgebruik onder jongeren.

8 Wonen

Inleiding

Door individualisering en vergrijzing, maar ook door maatschappelijke, economische en demografische ontwikkelingen veranderen eisen en wensen ten aanzien van volkshuisvesting. Wonen wordt daarnaast steeds meer in samenhang met andere beleidsvelden benaderd. Dit vraagt om meer integrale oplossingen.
Volkshuisvesting staat steeds minder synoniem voor het bouwen van woningen en meer voor wonen in bredere zin. Om aan de toenemende woonvraag te kunnen voldoen, is nieuwbouw een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast zijn de bestaande woningvoorraad, de woonomgeving en wonen in relatie met zorg, welzijn en milieu belangrijke aandachtsvelden.
Wonen is één van de kerntaken van de gemeente, met daarbij de nadruk op het woord 'passend'. Iedere inwoner van de gemeente heeft recht op een fijne woning in een prettige woonomgeving. Senioren, gehandicapten, starters, nieuwe Nederlanders, mensen met een laag óf hoog inkomen en mensen met behoefte aan zorg: elke groep heeft specifieke woonwensen. Zonder passende woning wordt 'meedoen' moeilijker.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is ook voor de gemeente Moerdijk richtinggevend in het aanbieden van oplossingen gericht op wonen. Het prestatieveld 1 bijvoorbeeld definieert het als volgt:

> *'Het wonen in een prettige en veilige omgeving, met de mogelijkheid om (thuis of in de buurt) gebruik te kunnen maken van (eenvoudige) zorg-, welzijn- en gemaksdiensten.'*

Deze formulering betekent een omslag in de aanpak van aanbod naar vraaggericht en van categoriaal naar gebiedsgericht. Binnen deze aanpak zijn goed toegankelijke, aanpasbare of reeds aangepaste woningen onmisbaar.

In juni 2007 heeft de gemeenteraad het beleidsplan *Wonen 2007–2011 Een (t)huis voor iedereen* vastgesteld.

Huisvesting bijzondere doelgroepen

De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende en kwalitatieve huisvesting voor bijzondere doelgroepen als mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking of met psychische beperkingen.
Vanwege een lopend onderzoek op regionaal niveau (regio Breda* inclusief de gemeenten Halderberge en Rucphen) en in afwachting van de rapportage over deze bijzondere doelgroepen is het beleidskader hiervoor in het Beleidsplan Wonen zeer summier verwoord. Inmiddels is de rapportage afgerond en zijn de gemeenten aan zet om hierover beleid te formuleren.

> * *(Regio Breda betreft de gemeenten: Aalburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Moerdijk, Oosterhout, Werkendam, Woudrichem en Zundert)*

Trends en knelpunten

De behoefte aan woningen voor mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking of met psychische beperkingen neemt toe. Dit komt onder meer door de vermaatschappelijking van de zorg. Dit in de vorm van onder meer de ontmanteling van de regionale of landelijke grootschalige centra en de verschuiving naar huisvesting in decentrale kleinschalige woonvormen. Uitgangspunt bij de huisvesting van deze doelgroepen is volwaardige deelname aan het maatschappelijk leven. Volwaardig burgerschap dus!
De gemeente Moerdijk ondersteunt initiatieven die bijdragen aan goede woonoplossingen voor de hier genoemde doelgroepen. Ook het betrekken van de doelgroep om te komen tot een goede kwaliteit van de huisvesting wordt gestimuleerd.

Vanaf de gemeentelijke herindeling in 1997 tot op heden zijn - of worden binnenkort - in de gemeente Moerdijk 86 mensen met een beperking van groepsgewijze huisvesting voorzien. Hieronder een overzicht.

Kern	*zorgaanbieder*	*aantal*
Klundert	Sovak	40
Zevenbergen	Sovak	20
Standdaarbuiten	Thomashuizen	8
Zevenbergen (Stationsstraat)	Stichting Prisma	11
Zevenbergen (De Zwanenhoeve)	Zorgboederij Stichting Kiemkracht Prisma	7
Totaal		86

Woonvoorzieningen voor bijzondere doelgroepen vervullen veelal een bovenlokale functie. Daarom is (sub)regionale afstemming belangrijk. In dat kader is er een regionaal onderzoek geweest. De eerste fase van dit onderzoek richtte zich op omvang van de doelgroepen, de behoeftebepaling en de normatieve huisvestingsbehoefte. Daarna volgde een doorrekening naar de regiospecifieke opgave.
Uit het onderzoeksrapport *De regionale balans maart 2007* blijkt, dat de regio Breda beschikt over relatief veel kleinschalige woonvormen voor bijzondere doelgroepen. Tevens blijkt dat de gemeente Moerdijk een klein theoretisch tekort heeft aan beschermd/verzorgd wonen in de wijk en dat diverse aanbieders plannen hebben voor uitbreiding van de capaciteit. Dit geldt ook voor de gemeente Moerdijk. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat het bestaande aanbod niet evenwichtig verspreid is over de regiogemeenten en klagen consumentenorganisaties over onvoldoende (geschikt) aanbod is.

Voor een praktisch vervolg aan bovenstaand rapport volgde een verdiepingsslag met gemeenten, zorgaanbieders, corporaties, de provincie en regionale consumentenorganisaties. Dit heeft geleid tot een drietal conclusies:

- De vraag moet uitgangspunt zijn bij de spreiding over de regio. Dit betekent redeneren vanuit kansen en keuzevrijheid. In de praktijk kan dit leiden tot een zekere onevenwichtigheid wanneer sommige woonmilieus bepaalde doelgroepen aantrekken.
- De gemeenten zijn verantwoordelijkheid voor het bieden van voldoende woonkansen op geschikte locaties voor mensen met een beperking. Zij hebben een regisserende rol.
- Voor de regio is er een belangrijke taak weggelegd op het gebied van afstemming en monitoring. Een sturende en toetsende rol voor de regio gaat een stap te ver.

De verantwoordelijkheid voor het bieden van voldoende woonkansen aan doelgroepen met beperkingen ligt bij de gemeenten. Gemeenten moeten daarom de vraag in beeld hebben, doelen formuleren en beleid hierop vaststellen. Het is wenselijk dat gemeenten op regionaal niveau beleid afstemmen en de voortgang bewaken. Daarbij worden onder meer de volgende vragen gesteld: ‘Wat willen we bereiken, waar staan we nu, welke ontwikkelingen doen zich voor en op welk gebied is nadere afstemming wenselijk?’ Dit vraagt om een aanpak waarbij door de regio minstens één keer per jaar de voortgang wordt geïnventariseerd. Op basis hiervan kunnen de regiogemeenten ieder voor zich hun conclusies trekken en indien nodig op regionaal niveau beleidsafspraken maken.

Oplossingsrichting

De portefeuillehouders Volkshuisvesting hebben over de huisvesting van de bijzondere doelgroepen de volgende vijf aanbevelingen geaccordeerd.

1. Vaststellen dat de verantwoordelijkheid voor het bieden van voldoende woonkansen voor bijzondere doelgroepen ligt bij gemeenten; afspreken dat alle gemeenten hun beleid ten aanzien van het wonen van mensen met beperkingen op een heldere wijze vastleggen.
2. Voor de regionale samenwerking uitgaan van de volgende doelen:
   - het vergroten van de woonkansen voor mensen met een beperking;
   - het nastreven van een evenwichtige spreiding, waarbij rekening wordt gehouden met de vraag.

Om deze doelen te realiseren, stellen regiogemeenten beleid met elkaar vast en wordt de voortgang inzichtelijk gemaakt via de onder het volgende punt beschreven monitor.

3. Het instellen van een monitor die jaarlijks de ontwikkelingen op de volgende gebieden helder in beeld brengt:
   - de huisvestingsvraag;
   - het aanbod in de vorm van concrete plannen en marktvoornemens;
   - het gemeentelijke beleid.
4. Het maken van afspraken met de provincie:
   - over facilitering en inpassing in de provinciale monitor;
   - over uitbreiding van de monitor naar de rest van de provincie om benchmarking tussen regio’s mogelijk te maken.
5. Een kerngroep de opdracht geven om jaarlijks met behulp van de monitor op regionale schaal een beeld te schetsen van de ontwikkelingen en aanbevelingen te doen voor een (nog) betere afstemming tussen:
   - gemeenten enerzijds;
   - gemeenten en zorgvragers / –aanbieders anderzijds.

Beoogd effect

De gemeente Moerdijk onderschrijft de regionale aanbevelingen en is verantwoordelijk voor voldoende en kwalitatieve huisvesting voor bijzondere doelgroepen. Een belangrijke doelstelling is deze doelgroepen door goede huisvesting volwaardig te laten deelnemen aan het maatschappelijke verkeer: volwaardig burgerschap! De vraag naar huisvesting is leidend en inwoners van Moerdijk en de regio hebben een voorrangspositie.
Omdat woonvoorzieningen voor bijzondere doelgroepen veelal een bovenlokale functie vervullen, is (sub)regionale afstemming belangrijk. Daarnaast is het belangrijk voor de direct betrokken woonomgeving, alsmede de doelgroepen die het betreft, dat de huisvesting evenwichtig en gespreid plaats vindt over de woonkernen van de gemeente. Waar mogelijk deze huisvesting combineren met sociaal maatschappelijke voorzieningen, commerciële voorzieningen alsmede met reguliere woningbouw.
Hierbij streven naar een win-winsituatie door doelgroepen - onder begeleiding - te laten participeren in de dienstverlening, dan wel mee te laten werken in de sociaal/maatschappelijke of commerciële voorzieningen.
Het huisvesten van de doelgroep behoort conform het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) tot het takenpakket van de woningbouwcorporaties. Zij hebben aangegeven hun verantwoordelijkheid hierin te nemen dan wel voort te zetten.

Aanbeveling
(Sub)regionale afstemming vanwege de bovenlokale functie.
Ruimhartig omgaan met initiatieven voor huisvesting van de bijzondere doelgroepen. De vraag is daarbij bepalend en inwoners vanuit de gemeente dan wel regio hebben een voorkeurspositie. Huisvesting vindt evenwichtig en gespreid plaats over de kernen van de gemeente. Waar mogelijk wordt huisvesting gecombineerd met sociale / maatschappelijke dan wel commerciële voorzieningen alsmede de reguliere woningbouw.

Bijlage 1: Demografische ontwikkelingen
De bevolkingsontwikkeling per wijk in 5jaars-groepen

Onderstaand is een samenvatting uit het rapport Bevolkingsprognose 2007-2027 Moerdijk dat is opgesteld door Pronexus.

Gemeente Moerdijk Totaal

Leef-tijd	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0-4	2064	1995	1929	1929	1946	1941	1936	1935	1943	1949	1951	1957	1966	1971	1972	1974
5-9	2294	2357	2332	2317	2249	2186	2119	2060	2046	2045	2041	2038	2038	2045	2041	2031
10-14	2209	2182	2219	2263	2335	2357	2409	2386	2356	2287	2236	2179	2128	2114	2108	2096
15-19	2048	2098	2128	2165	2185	2185	2155	2192	2212	2263	2289	2334	2322	2297	2234	2183
20-24	1720	1757	1824	1894	1968	1947	1966	1979	1992	1999	2018	2008	2045	2059	2092	2088
25-29	1773	1808	1782	1836	1898	1922	1929	1960	1978	2002	2003	2037	2054	2075	2082	2075
30-34	2254	2118	2054	2084	2127	2147	2167	2150	2144	2145	2164	2177	2216	2235	2253	2244
35-39	3062	3007	2931	2817	2689	2623	2505	2449	2434	2431	2444	2459	2440	2434	2422	2412
40-44	3093	3157	3153	3261	3315	3269	3225	3166	3031	2882	2820	2713	2662	2646	2628	2625
45-49	2857	2892	2979	3047	3126	3152	3209	3216	3293	3325	3285	3249	3197	3070	2931	2860
50-54	2682	2694	2727	2769	2871	2892	2932	3020	3060	3111	3142	3197	3207	3278	3306	3265
55-59	2887	2800	2677	2661	2593	2626	2636	2671	2703	2787	2806	2844	2922	2959	2999	3024
60-64	2369	2579	2693	2771	2874	2786	2709	2601	2580	2509	2546	2562	2598	2625	2700	2709
65-69	1702	1748	1898	1955	2022	2231	2419	2526	2592	2685	2619	2557	2467	2451	2389	2424
70-74	1329	1367	1352	1418	1493	1534	1573	1699	1741	1787	1976	2146	2246	2310	2397	2343
75-79	1049	1047	1057	1090	1092	1107	1136	1125	1172	1222	1253	1282	1386	1418	1457	1611
80-84	747	757	769	784	808	779	775	784	798	795	806	826	817	850	892	915
85-89	357	362	382	404	420	459	464	470	470	471	456	461	470	482	480	483
90-94	115	133	139	143	151	153	156	163	167	173	190	192	194	194	195	193
95+	34	38	42	49	54	50	51	50	47	53	57	61	65	67	68	70
Totaal	**36645**	**36896**	**37067**	**37657**	**38216**	**38346**	**38471**	**38602**	**38759**	**38921**	**39102**	**39279**	**39440**	**39580**	**39646**	**39625**

1. Samenvatting

In de vorige bevolkingsprognose (zie rapport ‘Bevolkingsprognose 2004’ Gemeente Moerdijk oktober 2004) waren voor 1 januari 2007 in totaal 37.378 inwoners berekend. Begin 2007 telde de gemeente Moerdijk 36.645 inwoners. Dat zijn 733 inwoners minder dan in de vorige prognose was berekend. Op 1 januari 2004 telde gemeente nog 36.781 inwoners. In plaats van een bevolkingsgroei is er sprake van een daling van het inwoneraantal in de tussenliggende periode geweest.

In de vorige prognose werd uitgegaan van een totale woningvoorraad van 15.146 woningen op 1 januari 2007, het zijn er 15.029 geworden ofwel een verschil van 117 woningen. Bij een gemiddelde woningbezetting van 2,44 zou het niet bouwen van 117 woningen hebben moeten leiden tot circa 300 minders inwoners op 1 januari 2007 dan in de vorige prognose was berekend. Het verschil is echter beduidend groter. De oorzaak hiervan is een combinatie van factoren: een terugloop van het aantal geboorten in de tussenliggende periode enerzijds en beduidend minder vestigers in de periode 2004-2006 dan in de jaren voorafgaand aan de vorige prognose anderzijds. Omdat het verschil in aantal vertrekkers tussen de twee perioden veel minder groot is, is het beduidend lager aantal vestigers in de afgelopen drie jaar de belangrijkste oorzaak van het verschil tussen prognose en werkelijkheid op 1 januari 2007.

De prognose is opgesteld voor de periode 2007 tot en met 2027. Uitgangssituatie is de waargenomen bevolking van 1 januari 2007 naar leeftijd en geslacht. Volgens deze bevolkingsprognose zal het inwoneraantal van de gemeente Moerdijk gedurende de prognoseperiode nog toenemen als gevolg van de bouw van circa 1.800 woningen in de periode 2007-2026 en in 2027 uitkomen op 39.548 inwoners.

Zoals reeds opgemerkt is aangenomen dat tot 1 januari 2027 de woningvoorraad in de gemeente met in totaal 1801 woningen zal toenemen. Waar deze woningen gebouwd gaan worden is te zien in bijlage 5. De woningvoorraad groeit op basis van de volgende verdeling:

Jaar (1 jan)	*Woningvoorraad*	*Aantal inwoners*	*GWB*
2007	*15029*	*36645*	*2,44*
2008	*15196*	*36896*	*2,43*
2009	*15296*	*37067*	*2,42*
2010	*15755*	*37657*	*2,39*
2011	*15859*	*38216*	*2,41*
2012	*15963*	*38346*	*2,40*
2013	*16067*	*38471*	*2,39*
2014	*16171*	*38602*	*2,39*
2015	*16275*	*38759*	*2,38*
2016	*16372*	*38921*	*2,38*
2017	*16469*	*39102*	*2,37*
2018	*16566*	*39279*	*2,37*
2019	*16663*	*39440*	*2,37*
2020	*16760*	*39580*	*2,36*
2021	*16770*	*39646*	*2,36*
2022	*16780*	*39625*	*2,36*
2023	*16790*	*39601*	*2,36*
2024	*16800*	*39579*	*2,36*
2025	*16810*	*39580*	*2,35*
2026	*16820*	*39565*	*2,35*
2027	*16830*	*39548*	*2,35*

Tabel 1.1 Gemiddelde woningbezetting 2007-2006
De prognose levert zowel uitkomsten voor de gemeente als geheel, als voor de afzonderlijke wijken. Hieronder volgen enkele uitkomsten op gemeentelijk niveau.

Bevolkingsomvang

Zoals reeds gezegd neemt de bevolkingsomvang gedurende de prognoseperiode nog toe en wel van 36.645 op 1 januari 2007 naar 39.548 op 1 januari 2027. Dit is een stijging van 7,9%. Ter vergelijking neemt de totale woningvoorraad de komende jaren toe met bijna 12%. In de vorige prognose bedroeg de totale groei van de woningvoorraad gedurende de prognoseperiode bijna 13%.

Gemiddelde woningbezetting

In deze nieuwe prognose daalt de gemiddelde woningbezetting van 2,44 in 2007 naar 2,35 in 2027. Deze daling is een voortzetting van de trend van de afgelopen jaren in Moerdijk en een voortzetting van een landelijke trend.

Geboorte en sterfte

De gemeente heeft tot 2012 een geboorteoverschot maar daarna zullen er in Moerdijk meer sterfgevallen plaatsvinden dan geboorten en krijgt men te maken met een sterfteoverschot. Het aantal geboorten in 2006 was 373. Gedurende het eerste deel van de prognoseperiode daalt het aantal geboorten nog wat en volgt daarmee de trend van de afgelopen jaren. Na een paar stabiele jaren neemt vanaf 2017 echter het aantal geboorten weer wat toe vanwege de dan nog steeds groeiende woningvoorraad. Het aantal sterfgevallen vertoont de hele prognoseperiode een stijgende lijn als gevolg van een groter wordende groep ouderen.
In tabel 1.2 is te zien dat het aantal gestorven personen de afgelopen jaren nauwelijks gewijzigd is. Daarentegen is het aantal geboorten na 2003 sterk afgenomen met als gevolg een terug gelopen geboorteoverschot.
Het jaarlijks aantal geboorten ligt gedurende het eerste deel van de prognoseperiode bijna steeds boven de 370, na 2016 boven de 380 en na 2020 boven de 390 als gevolg van de woningen die gedurende een groot deel van de prognoseperiode in de gemeente Moerdijk gebouwd gaan worden.

Jaar	*Geboorten*	*Sterften*	*Geboorteoverschot*

2001	*446*	*324*	*122*
2002	*460*	*330*	*130*
2003	*443*	*330*	*113*
2004	*366*	*328*	*38*
2005	*360*	*321*	*39*
2006	*373*	*319*	*54*

Tabel 1.2 Geboorteoverschot 2001-2006

Vestiging en vertrek

Gedurende de gehele prognoseperiode wordt gerekend met een vestigingsoverschot als gevolg van de woningen die tot 2027 gebouwd gaan worden. Zie ook tabel 4.1 (bij Binnenlands migratiesaldo).

Leeftijdsopbouw

De leeftijdsopbouw van de bevolking zal in de loop van de jaren veranderen. Als we de bevolking onderverdelen in drie groepen (zie tabel 1.3) zien we het volgende:

Het aandeel 0-19 jarigen, de jongste leeftijdsgroep, na een stabiele periode van 24%, neemt vanaf 2006 af. Deze daling zet zich voort want het aantal 0-19 jarigen neemt van 8.615 in 2007 af naar 8.517 in 2017 en 8.095 in 2027. In percentages is dit respectievelijk 23,5% in 2007, 21,8% in 2017 en 20,5% in 2027. Als we dit vergelijken met de landelijke cijfers van het CBS zien we dat het aandeel 0 t/m 19 jarigen gedurende de gehele prognoseperiode wat lager is dan het landelijk gemiddelde.

Bij de leeftijdsgroep van 20 t/m 64 jaar is te zien dat vanaf 2001 sprake is van een teruglopend aandeel van 63,1% in 2001 naar 61,9% in 2007. Het aantal inwoners van deze leeftijdsgroep stijgt de komende jaren nog wat maar neemt daarna langzaam maar zeker af. In 2017 is het aandeel van deze leeftijdsgroep op de totale bevolking gedaald naar 59,4% en komt in 2027 uit op 57,6%.

Duidelijk is ook te zien dat de groep 65+ in percentage vanaf 2001 steeds is toegenomen. Hun aandeel stijgt vervolgens gedurende de gehele prognoseperiode. Was in 2001 nog 13,0% van de totale bevolking ouder dan 65, op 1 januari 2007 is dat al gestegen naar 14,6% en heeft daarmee het landelijk gemiddelde (14,5%) ingehaald. In 2017 zal het aandeel 65+ 18,8% zijn en in 2027 zal het gestegen zijn naar 21,9%. Het proces van ontgroening en vergrijzing in de gemeente Moerdijk loopt vrijwel synchroon met het landelijk gemiddelde, zij het dat de ontgroening iets harder gaat.

	lftd/jaar	***2001***	***2002***	***2003***	***2004***	***2005***	***2006***	***2007***	***2008***	***2009***
Gem. Moerdijk abs	*0-19* *20-64* *65+*	*8743* *22989* *4722*	*8704* *22930* *4803*	*8758* *22917* *4897*	*8834* *22989* *4958*	*8828* *22878* *5078*	*8726* *22740* *5078*	*8615* *22697* *5333*	*8517* *23228* *7357*	*8095* *22789* *8664*
	totaal	*36454*	*36437*	*36572*	*36781*	*36784*	*36672*	*36645*	*39102*	*39548*
Gem. Moerdijk %	*0-19* *20-64* *65+*	*24,0* *63,1* *13,0*	*23,9* *62,9* *13,2*	*23,9* *62,7* *13,4*	*24,0* *62,5* *13,5*	*24,0* *62,2* *13,8*	*23,8* *62,0* *14,2*	*23,5* *61,9* *14,6*	*21,8* *59,4* *18,8*	*20,5* *57,6* *21,9*
Landelijk % Bron CBS prognose 2007	*cbs 0-19* *cbs 20-64* *cbs 65+*	*24,4* *62,0* *13,6*	*24,5* *61,9* *13,7*	*24,5* *61,8* *13,7*	*24,5* *61,6* *13,8*	*24,5* *61,5* *14,0*	*24,3* *61,4* *14,5*	*24,2* *61,3* *14,5*	*22,4* *59,1* *18,5*	*21,3* *56,5* *22,2*

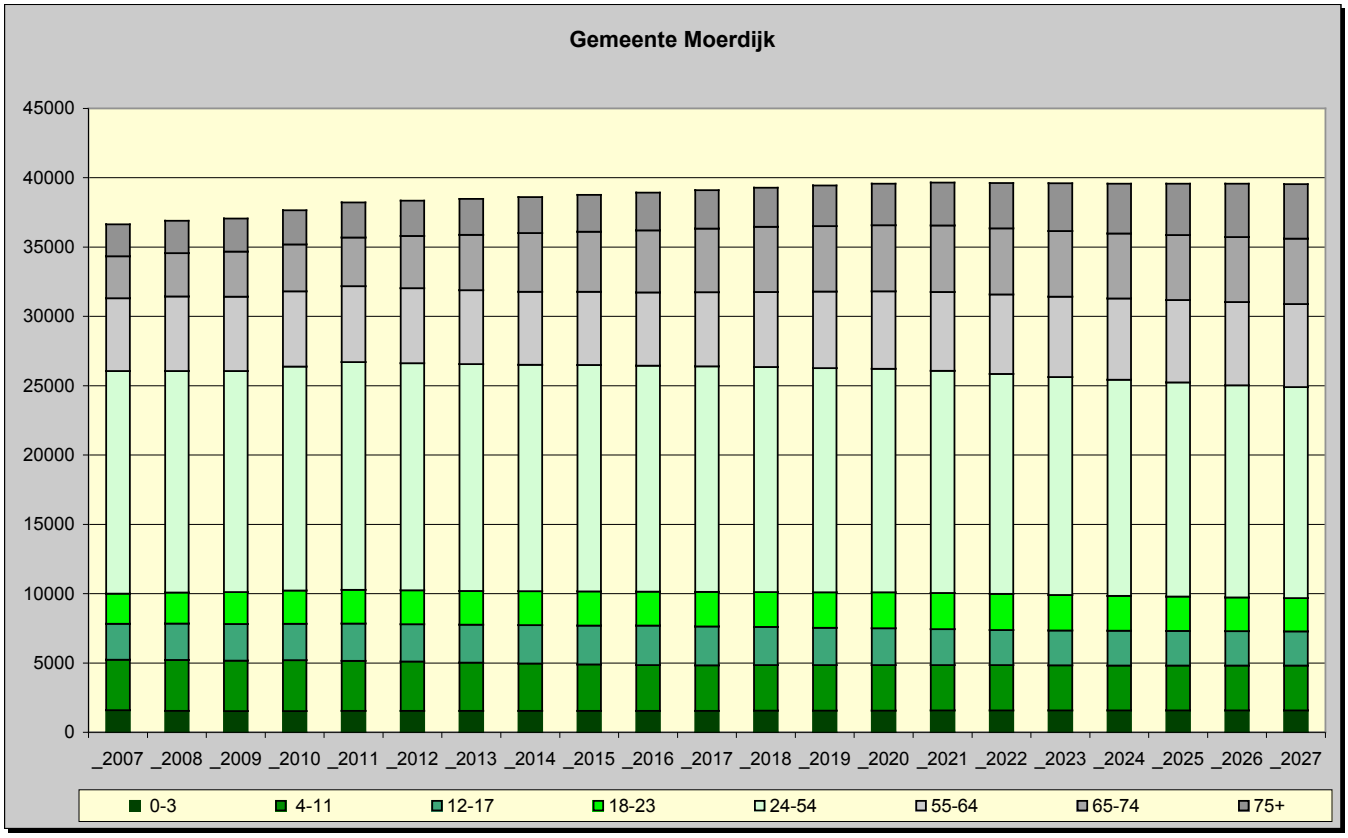
Tabel 1.3 Leeftijdsopbouw

Bevolkingsprognose gemeente Moerdijk

De woningbouwplannen van de gemeente Moerdijk gaan uit van de bouw van in totaal 1801 woningen in de periode tot 1 januari 2027. Dat zijn in totaal ruim 200 woningen meer dan waar in de vorige prognose van werd uitgegaan. Dit is de oorzaak van het verschil tussen het inwoneraantal dat voor 2024 in deze prognose is berekend (39.579) en het inwoneraantal dat voor hetzelfde jaar in de vorige prognose werd berekend (39.290). Dit verschil zou groter geweest zijn als in de afgelopen drie jaar niet zoveel meer inwoners waren vertrokken als in de vorige prognose van werd uitgegaan. Zie ook de eerste alinea van dit hoofdstuk.
Grafiek 1.1 toont hoe de bevolking als totaal, dankzij hierboven genoemde woningbouw tot ongeveer 2021

langzaam maar zeker groeit en daarna nauwelijks afneemt.

In grafiek 1.1 is te zien hoe de aantallen inwoners van de verschillende doelgroepen gedurende de prognoseperiode zich zullen ontwikkelen. Daarin is vooral heel duidelijk te zien dat gedurende de prognoseperiode het aantal 65+ toe blijft nemen. Verder is te zien hoe aanvankelijk (tot 2012) het aantal 24 t/m 54 jarigen toeneemt als gevolg van de bouw van ruim 800 woningen in 5 jaar tijd maar daarna langzaam maar zeker weer afneemt omdat het bouwtempo dan beduidend lager ligt met circa 100 woningen per jaar. Om dezelfde reden blijft de eerstkomende jaren het aantal 4-11 jarigen redelijk stabiel maar neemt daarna ook beetje bij beetje af. De bevolkingsprognose in cijfers van de gemeente Moerdijk als geheel wordt weergegeven in bijlage 2 de eerste tabel.

Grafiek 1.1 Leeftijdsopbouw Gemeente Moerdijk

Bijlage 2: Prestatievelden Wmo

1. Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten.

Onze gemeente staat bekend om zijn groot aantal verenigingen, waardoor een binding tussen de bewoners van de dorpen aanwezig. Deze verenigingen organiseren veel activiteiten. Daarnaast dragen seniorenraden, kerken, woningbouwcorporaties, de stads- en dorpsraden bij tot bevordering van de sociale samenhang en leefbaarheid in de kernen.

Vorig jaar zijn de laatste stads- en dorpsplannen vastgesteld. De uitvoering van deze dorpsplannen is in volle gang. Er mag vanuit worden gegaan dat er in de kernen voldoende in beweging is om de sociale samenhang en de leefbaarheid in de kernen te bevorderen.

2. Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen en opvoeden.

Opvoedingsondersteuning wordt op dit moment door heel veel organisaties, zoals de thuiszorginstellingen, de GGD, stichting de Markenlanden, MEE e.d. verzorgd. Opvoedingsondersteuning is op dit moment nog een lappendeken, waarbij gaten en overlappingen zitten. Er zal een ordening moeten plaatsvinden. In 2007 zal begonnen worden met de ontwikkeling van een Centrum voor Jeugd en Gezin. In dit centrum voor jeugd en gezin zal ook een plaats ingeruimd worden voor een duidelijk en herkenbaar steunpunt voor opvoedingsondersteuning. Opvoedingsondersteuning is in deze beleidsnota opgenomen in hoofdstuk 5.2.2.

3. Het geven van informatie, advies en cliëntenondersteuning.

Voor het geven van informatie en advies is inhoud gegeven door het oprichten van het Wmo-loket in de gemeente Moerdijk. Iedere burger kan daar terecht voor informatie en advies over zorg. Vanuit dit Wmo-loket en door de Wmo-consulenten vindt ook cliëntondersteuning plaats. Inmiddels heeft ook MEE, de organisatie voor ondersteuning aan mensen met beperkingen zitting genomen in het Wmo-loket. Gesteld kan worden dat voldaan is aan dit prestatieveld door het Wmo-loket en de goede samenwerking met MEE.

4. Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

Op dit moment vindt de ondersteuning van de mantelzorgers en de coördinatie van de vrijwillige thuiszorg plaats door de HOOM, Hulp en ondersteuning op maat, gevestigd te Zevenbergen. De ervaringen met deze stichting zijn zeer goed en we hebben de indruk dat de dienstverlening aan de mantelzorger en vrijwilligers in de thuiszorg in goede handen is. HOOM werd tot en met 2006 gesubsidieerd door het Zorgkantoor. Vanaf 2007 is het subsidiebudget overgeheveld van het Zorgkantoor naar de gemeente Moerdijk en vanaf 2008 krijgt iedere gemeente een bijdrage voor dit doel middels het gemeentefonds. Deze wijziging van financiering zorgt voor veel onrust. In hoofdstuk 6 wordt aan deze materie uitgebreid aandacht besteed.

5. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronische psychisch probleem en van met mensen met een psychosociaal probleem.

In dit prestatieveld zijn natuurlijk al wel veel voorzieningen getroffen, maar hier ligt nog een hele weg open. Hierbij moet je denken aan algemene voorzieningen voor mensen met beperkingen. Een aantal voorbeelden daarvan zijn:

a. De klussendienst van stichting de Markenlanden. Ouderen en mensen met beperkingen kunnen een beroep op de klussendienst doen wanneer zij daar zelf niet meer toe in staat zijn.
b. In 2006 zijn alle gemeenschapshuizen volledig toegankelijk aangepast, waardoor mensen met beperkingen in staat zijn om zonder problemen deel te nemen aan activiteiten die georganiseerd worden.
c. In 2008 worden alle scholen en sportvoorzieningen volledig toegankelijk aangepast, waardoor kinderen met beperkingen kunnen deelnemen aan het onderwijs op de basisscholen en deel kunnen nemen aan sportactiviteiten.
d. Nieuwe openbare gebouwen en appartementen voor ouderen worden volledig toegankelijk gebouwd.
e. Er is een aanvang gemaakt met het toegankelijk maken van het openbaar vervoer. De bussen zijn inmiddels al aangepast en met de aanpassing van de bushaltes in onze gemeente wordt een begin gemaakt.
f. Het gehandicaptenplatform heeft het initiatief genomen om een obstakelboek op te stellen met betrekking tot de toegankelijkheid van openbare wegen en terreinen. De uitwerking van dit obstakelboek zal een bijdrage leveren aan te toegankelijkheid.

Deze algemene voorzieningen komen niet alleen ten goede aan mensen met beperkingen, maar ook aan ouderen en moeders met kleine kinderen.

De uitdaging is om in de toekomst nog meer algemene voorzieningen te treffen, waardoor mensen met beperkingen zelfstandig als volwaardige burgers kunnen deelnemen aan de maatschappij, zonder dat zij daarvoor een specifieke voorziening voor behoeven aan te vragen. In het regionale project Wmo zal daaraan aandacht besteed worden. Opgemerkt moet worden dat de gemeente Moerdijk de algemene voorzieningen, behoudens de verhuisplicht niet als voorliggende voorziening in de vordering heeft opgenomen.

6. Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met psychosociaal probleem ten behoeve van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijk verkeer.

Dit prestatieveld is verwerkt in de verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Moerdijk. Deze verordening wordt op dit moment geactualiseerd, waarmee gezegd kan worden dat de gemeente Moerdijk voldaan heeft aan dit prestatieveld.

7. Het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang.

In hoofdstuk 7.2.3. wordt uitvoering aandacht besteed aan de maatschappelijke opvang. In het kort kan gezegd worden dat de maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopgang, wordt verzorgd door de centrumgemeente Breda. Met betrekking tot de preventie en de nazorg zou er nog een taak bij de gemeente weggelegd kunnen worden.

8. Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.

De openbare gezondheidszorg is een verplichting in het kader van de Wet Collectieve preventie Volksgezondheid en is weggelegd bij de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst (GGD) De psychische Sociale hulp bij rampen en de Psychosociale hulp bij Ingrijpende gebeurtenissen is opgenomen in het basistakenpakket van de GGD. In 2009 zal het basistakenpakket en het maatwerkpakket van de GGD weer voor 4 jaren worden vastgesteld door de gemeenteraad. Gesteld kan worden dat aan dit prestatieveld voldoende inhoud is gegeven.

9. Het bevorderen van verslavingsbeleid.

In de gemeente Moerdijk is relatief gezien nog weinig aandacht besteed aan verslavingsbeleid. In hoofdstuk 7.3 wordt aandacht besteed aan de verslaving aan roken en alcohol.

Bijlage 3: Doelgroepen laaggeletterdheid

De doelgroep is niet scherp gedefinieerd en de grenzen zijn niet eenduidig afgebakend. Uitgangspunten zijn technische en functionele beheersing van communicatiemiddelen, in relatie met maatschappelijk (kunnen) functioneren.
Ten aanzien van beheersing van communicatiemiddelen is er bij 'laaggeletterdheid' sprake van een (aanzienlijk) tekort m.b.t. lezen, schrijven, rekenen, digitale technieken. In het maatschappelijk functioneren leidt dit tot lagere kansen op werk en inkomen, maatschappelijke participatie en inburgering. De gevolgen hiervan zijn grotere kansen op maatschappelijk isolement, werkloosheid, uitkeringsafhankelijkheid, weinig loopbaanperspectief, wonen in achterstandswijken, doorgeven van achterstanden aan kinderen, laag zelfbeeld en zelfbewustheid, afhankelijkheid en gebrek aan autonomie (zelfsturing; zelfregulatie). Met andere woorden: een lage mate van meedoen, weinig vat hebben op het leven en dit niet zelf kunnen sturen.

In termen van doelgroepkenmerken hebben we het hier over:
- laag opgeleiden
- lage inkomensgroepen
- niet westerse allochtonen
- bewoners van achterstandswijken
- werklozen en uitkeringstrekkers (Bijstand, WAO, WW)
- personen in sociale werkvoorzieningen en gesubsidieerde werktrajecten
- ouderen met lage opleiding en alleen AOW
- niet westerse allochtone vrouwen
- laagste functieniveaus bij werkenden
- personen die in hun jeugd speciaal onderwijs en praktijkonderwijs hebben gevolgd
- personen die in hun jeugd zorgleerling of achterstandsleerling waren
- personen die onvolledig of geen basisonderwijs hebben gevolgd
- personen die het jeugdonderwijs hebben verlaten zonder startkwalificatie (MBO niveau 2)
- huisvrouwen met alleen lagere schoolopleiding
- personen zonder leescultuur
- personen in een taalarme omgeving
- personen die thuis anderstalig zijn
- kinderen op scholen met lage CITO scores
- kinderen op (zwarte) scholen met een gemiddeld hoge onderwijsachterstand
- kinderen op het speciaal onderwijs
- kinderen en volwassenen met functioneel/cognitieve beperkingen (Dyslexie, gedragsstoornis, ADHD, etc.)
- kinderen in de onderkant van het mbo onderwijs (drempelloze instroom, niveau 1 en 2 opleidingen, arbeidsmarktkwalificerende assistent opleidingen)

De problematiek neemt toe naarmate deze kenmerken in combinatie(s) voorkomen.
In de praktijk is er nooit sprake van één oorzaak. 'Leren' is een complex fenomeen waarbij sociale, culturele, economische en individuele omstandigheden altijd een rol spelen. Ze gaan samen, beïnvloeden en versterken elkaar. Achterstand is ook meer dan een leerachterstand.

Bijlage 4: Overzichten jeugd

Leeftijd	*Zeven-bergen*	*ZB Hoek*	*Lange Weg*	*Klundert*	*Moerdijk*	*Noord-hoek*	*St. Buiten*	*Heijnin-gen*	*Fijnaart*	*Willem-stad*	*Helwijk*	*Totaal*
0-22	*3697*	*396*	*256*	*1598*	*264*	*328*	*623*	*250*	*1427*	*672*	*237*	*9748*
23-100	*10513*	*1238*	*618*	*4172*	*893*	*754*	*1596*	*717*	*4011*	*1786*	*678*	*26976*
Totaal	*14210*	*1634*	*874*	*5770*	*1157*	*1082*	*2219*	*967*	*5438*	*2458*	*915*	*36724*
% jeugd	*26*	*24*	*29*	*28*	*23*	*30*	*28*	*26*	*26*	*27*	*26*	*27*

Tabel …Aantal jongeren doelgroep jeugd 0-23 jaar per kern vergeleken met totale bevolking op 1 januari 2008.

Indicator	Moerdijk 2006	Landelijk 2006	Halderberge 2006	Etten-Leur 2006	Moerdijk 2005	Conclusie
Kindersterfte						
Aantal 1 t/m 14 jarigen dat sterft	0	16,16	41,89	14,23	15,8	In 2006 zijn er geen kinderen in de leeftijd van 1-14 jaar overleden.
Zuigelingensterfte						
Promillage zuigelingen van 0-1 dat sterft	8,02	3,99	7,33	0	0	In 2006 zijn enkele zeer jonge kinderen overleden. Per gemeente geeft dit promillage een vertekend beeld. Provinciaal is het cijfer: 3,73.
Met delict voor de rechter						
% van 12-21 jarigen die een delict hebben gepleegd waardoor ze voor de rechter zijn verschenen	2,44%	3,39%	3,01%	3,09%	1,73%	Onder landelijk gemiddelde, maar stijging t.o.v. 2005.
Werkloze jongeren						
% werkzoekende werkloze jongeren van 16-24 jaar	1,79%	2,77%	1,80%	2,46%	2,06%	Relatief laag aantal werkzoekende werkloze jongeren. Daling t.o.v. 2005.
Kinderen in jeugdzorg						
% 0-17 jarigen dat in 2006 een nieuwe indicatie voor jeugdzorg kreeg	1,34%	1,57%	1,72%	2,46%	-	Percentage ligt onder het gemiddelde.
Kinderen in achterstandswijken						
% 0-17 jarigen dat in een achterstandswijk woont	4,14%	16,37%	0	0	3,95%	Het % ligt ruim onder het landelijke %, maar is hoog t.o.v. omliggende gemeenten.
Kinderen in uitkeringsgezinnen						
% 0-17 jarigen dat in uitkeringsgezin leeft	2,79%	6,76%	4,09%	5,26%	2,46%	Het aantal is relatief laag.
Melding kindermishandeling						
% gemelde mishandelde 0-17 jarigen	0,47%	0,58%	0,34%	0,58%	0,34%	Stijging ten opzichte van 2005.

Achterstandsleerlingen						
% 4-12 jarigen in het primair onderwijs met een leerlinggewicht hoger dan 0	15,29%	20,68%	21,93%	17,3%	16,83&	Percentage ligt iets lager dan in omliggende gemeenten en is lager dan het landelijk gemiddelde.
Relatief verzuim						
Aantal leerlingen dat jaarlijks relatief verzuimt als % van het totale aantal 5-17 jarige leerplichtigen	5,60%	1,84%	0,96%	0,71%	4,40%	Dit % is extreem hoog. Moerdijk staat in de top 3 landelijk van gemeenten met meeste relatief verzuim*.
Speelruimte						
Aantal 0-17 jarigen per hectare speelruimte	31	52	61	75	31	Op dit punt wordt goed gescoord.
Tienermoeders						
% tienermoeders 15-19 jaar	0	0,74%	0,48%	0,86%	0	In gem. Moerdijk zijn geen tienermoeders.

* vermoedelijk is dit percentage gebaseerd op onjuiste cijfers. Dit wordt onderzocht.

1e domein: gezin		
Voorziening/activiteiten	**Wat gebeurt op grond van huidig beleid?**	**Nieuw beleid nodig?**
Het verstrekken informatie en advies over opvoeden en opgroeien.	-	Ja. Er is gestart met nieuwsbrief onderwijs & jeugd en vulling website. Dit moet ingebed worden in beleidskader.
Ondersteuning van ouders/verzorgers bij het opvoeden door het bieden van licht pedagogische hulp.	Het Jeugd Preventie Plan (JPP) is in 2007 ingevoerd in de gemeente (10-23 jaar).	Ja (mede in verband met verplichte inrichting van Centrum Jeugd en Gezin).
Adequate en vroegtijdige signalering.	-	Ja. Er is besloten om deel te nemen aan het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd. Ook is er een werkgroep risicosignalering gestart.
Gerichte aanpak kindermishandeling.	-	Ja (in verband met landelijk beleid).
Ondersteunen van gezinnen in armoede.	Vanuit sociale zaken is er ondersteuning mogelijk aan gezinnen in armoede. De gemeente werkt samen met de GGD en de thuiszorgorganisaties aan het opsporen van (kinderen in) arme gezinnen: Project Armoede en Gezondheid.	Ja (gezien de recente landelijke ontwikkelingen).
Ondersteunen van ouders en kinderen die te maken hebben met een beperking.	-	Ja (gezien het feit dat de gemeente de verantwoordelijkheid krijgt voor deze doelgroep vanaf 2010).
2e domein: school & werk		
Voorziening/activiteiten	**Wat gebeurt op grond van huidig beleid?**	**Nieuw beleid nodig?**
Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzaal.	Toezicht door GGD op kinderopvang en peuterspeelzaal. Handhaving door gemeente.	Nee.
Subsidiering peuterspeelzaalwerk;	Reguliere subsidie.	Ja (gezien de veranderende rol van de peuterspeelzaal volgens beleid).
Adequate en vroegtijdige signalering van problemen en/of achterstanden.	Extra inzet voor bestrijding taalachterstanden op peuterspeelzalen. Invoering volgsysteem: Zo volg je peuters.	Ja. Er is besloten om deel te nemen aan het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd. Ook is er een werkgroep risicosignalering gestart, echter zonder structurele rol en met een beperkte opdracht.

Doorgaande leerlijnen tussen de voorschool, basisschool en middelbaar onderwijs.	In het kader van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) (2007-2010) zijn er twee werkgroepen ingericht, te weten een tbv doorgaande leer- en ontwikkelingslijnen voorschool en basisschool en een tbv doorgaande lijnen basisschool en voorgezet onderwijs'.	Nee.
Zorgstructuur op scholen (signalering- en interventieoverleg).	Schoolmaatschappelijk werk op alle basisscholen en voortgezet onderwijsscholen. Tevens heeft het voorgezet onderwijs een ZAT (zorg advies team). In het kader van eerdergenoemde LEA is een werkgroep kwaliteitsverbetering zorg in het basisonderwijs opgestart.	Nee.
3e domein: publiek		
Voorziening/activiteiten	**Wat gebeurt op grond van huidig beleid?**	**Nieuw beleid nodig?**
Subsidieverstrekking aan sportverenigingen, instellingen met cultuuraanbod en jongerenwerk.	Faciliteren van verenigingen door verstrekken van subsidie en beschikbaar stellen van accommodaties (sport, cultuur en jeugd).	Nee.
Projectsubsidie voor eenmalige activiteiten voor en (mede) door jongeren.	-	Nee (beleidsregels voor projectsubsidie jeugd worden juni 2008 vastgesteld).
Adequate en vroegtijdige signalering van problemen.	-	Ja. Er is besloten om deel te nemen aan het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd. Ook is er een werkgroep risicosignalering gestart (echter geen structureel karakter).
Monitoren van hanggroepen (signalering en interventie).	Sinds twee jaar vindt het jeugdpreventieoverleg plaats met politie, straathoekwerk, JPP, verslavingszorg en gemeente.	Ja, inbedding jeugdpreventieoverleg in jeugdbeleid.
Veiligheidshuis.	Gemeente Moerdijk heeft besloten om te participeren in het Veiligheidshuis Bergen op Zoom.	Nee.
Alcohol en drugspreventie.	Algemene preventie door de GGD en Novadic Kentron.	Ja, om preventie gerichter in te zetten.
Zorgstructuur		
Voorziening/activiteiten	**Wat gebeurt op grond van huidig beleid?**	**Nieuw beleid nodig?**
Structuur zorg domein gezin	Jeugdgezondheidszorg 0-19.	Ja.
Structuur zorg domein school & werk.	Multidiciplinair overleg op de middelbare school. Schoolmaatschappelijkwerk op de basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs.	Ja (in verband met sluitende zorgstructuur op en tussen scholen).
Structuur zorg domein publiek.	Jeugdpreventieoverleg waarin met meerdere disciplines de hanggroepen worden gevolgd en werkwijze wordt afgestemd.	Nee.
Overkoepelende zorgstructuur.	Buurtnetwerken in Zevenbergen, Klundert, Fijnaart. Veiligheidshuis: Hulpverlening Casus Overleg (HCO) en Justitieel Casus Overleg (JCO). Maatschappelijke Steunsysteem overleg in Zevenbergen waarin multiprobleem personen/gezinnen worden besproken.	Ja (in verband met versnippering en verplichting Centrum Jeugd en Gezin).
Infrastructuur voor informatiedelen van zorgverleners/betrokken partijen.	Het college heeft besloten tot invoering van het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd. Het college heeft besloten om de GGD de opdracht te geven om het Elektronisch Kind Dossier in te voeren voor de jeugdgezondheidszorg.	Ja, inbedding van genomen besluit in jeugdbeleid.

Informatiepostitie		
Voorziening/activiteiten	**Wat gebeurt op grond van huidig beleid?**	**Nieuw beleid nodig?**
Informatie delen, verkrijgen en verstrekken met partners in jeugdbeleid.	Stuurgroep Jeugd en Onderwijs Invulling gemeentelijke website over Jeugd en Onderwijs. Nieuwsbrief Jeugd en Onderwijs.	Ja (inbedding informatievoorziening over jeugd- en onderwijs beleid in kader).
Informatie over de 'staat van de jeugd' in de gemeente Moerdijk als basis voor beleid en monitoren daarvan.	Resultaten GGD monitor 12-19 jaren (bekend najaar 2008) Kinderen in Tel 2008 Deelname gemeente Moerdijk aan kopgroep Informatiepositie van Provincie N-B*	Ja

Bijlage 5: Evaluatie actieplan volksgezondheidsplan Moerdijk 2004-2006

1. Inleiding

Het gemeentelijke Volksgezondheidsplan (GVP) is vastgesteld in de raadsvergadering van 8 juli 2004. Het GVP is interactief opgesteld met input van burgers, vrijwilligersorganisaties en professionele organisaties. Voor de verdere uitwerking is een actieplan opgesteld, dat gefaseerd uitgevoerd is. Deze evaluatie beschrijft de actiepunten, waarbij de aanpak en de stand van zaken wordt beschreven.

1.1 Sociaal economische status en gezondheid
Inleiding: Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een lage opleiding, beroep en inkomen ongezonder leven dan mensen met een hogere economische status. Dit heeft ook zijn gevolgen voor de gezondheid van de kinderen van ouders met een lage economische status
Beoogd effect: De gezondheidsverschillen tussen rijke en arme inwoners verminderen.
Actie: Bekijken of de regeling zoals die in de gemeente Oosterhout en Breda is afgesproken ook ingevoerd moet worden in de gemeente Moerdijk om het gebruik van bijzondere bijstand van schoolgaande kinderen te verbeteren.
Aanpak: Met de gemeente Oosterhout, de GGD en de thuiszorginstellingen zijn gesprekken aangegaan om te bezien of het project “armoede en gezondheid” voor onze gemeente een goed project zou zijn. Op 23 november 2006 heeft de gemeenteraad besloten om dit project in onze gemeente te laten uitvoeren door de GGD, de thuiszorginstellingen en de Markenlanden. Globaal houdt het project in dat de uitvoerende medewerkers van de GGD, de thuiszorg en de Markenlanden bij constatering van armoede, de betrokken ouders verwijzen naar de gemeente voor een uitgebreide inkomens- en uitgaventoets. Dit kan dan leiden tot het aanvragen van gederfde inkomsten, bijzondere bijstand of het toekennen van noodhulp.
Stand van Zaken: Dit project is gestart op 1 april 2007. Het project loopt 3 jaar en na 2 jaar zal een evaluatie opgesteld worden om een besluit te nemen over de vraag of het project al dan niet gecontinueerd moet worden en definitief ingevoerd moet worden.
Kosten: De ambtelijke voorbereiding heeft plaatsgevonden binnen de personeelsformatie. Voor het project “armoede en gezondheid” is een bedrag van € 21.000 per jaar uitgetrokken.

1.2 Sociaal economische status en gezondheid
Inleiding: Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een lage opleiding, beroep en inkomen ongezonder leven dan mensen met een hogere economische status. Dit heeft ook zijn gevolgen voor de gezondheid van de kinderen van ouders met een lage economische status
Beoogd effect: Het gebruik van de bijzondere bijstand bevorderen.
Actie: De voorlichting over de bijzondere bijstand verbeteren door de actualisering en verspreiding van het informatieboekje “op maat”
Aanpak: In 2008 is het maken van het informatieboekje “op maat” daadwerkelijk aangevangen
Stand van zaken: Het informatieboekje is inmiddels gereed en in de gemeente verspreid. Dit actiepunt kan als afgerond beschouwd worden.
Kosten: ???

1.3 Baarmoeder-halskanker
Inleiding Uit de opkomstregistratie is gebleken dat (inclusief een correctie van vrouwen die reeds onder behandeling zijn {geweest} voor baarmoeder halskanker, of op een ander manier een preventief onderzoek plaatsvindt) er een opkomst is van 70%. Dit is aan de lage kant.
Beoogd effect Het beoogde effect was om de deelname aan preventief onderzoek naar baarmoederhalskanker te verbeteren
Actie: In overleg met GGD ieder jaar voorlichting geven over het belang van preventief onderzoek naar baarmoederhalskanker
Aanpak: In november 2007 is voorlichting gegeven door middel van posters en folders, die op veel plaatsen,w.o. de huisartsen zijn weggelegd. Ook in de pers is hier erg veel aandacht aan besteed. Daarnaast zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd.
Stand van Zaken: Dit actiepunt kan als afgerond beschouwd worden.
Kosten: De ambtelijke inzet heeft plaatsgevonden binnen de personeelsformatie

1.4 Infectieziekten
Inleiding: Het preventieve beleid van de gemeente richt zich er op om te voorkomen dat infectieziekten onder de burgers kunnen ontstaan. Een van de instrumenten daarvoor is de technische hygiëne zorg. Dit houdt in dat door controles of door het opstellen van protocollen de risico's voor het ontstaan van infectieziekten zoveel mogelijk bestreden worden. Dit staat in contrast met de eigen verantwoordelijkheid van de organisaties zelf om hygiënisch te werken.
Beoogd effect: De risico's op infecties als gevolg van minder goede hygiëne verminderen.
Actie: Een heroverweging maken en de gemeenteraad adviseren over de inspecties van de GGD in gemeentelijke gebouwen en indien mogelijk te komen tot een integrale inspectie
Aanpak: Bij de invulling van het maatwerkpakket van de GGD is door de gemeenteraad een heroverweging gemaakt van de inspecties van gebouwen op hygiëne. Er is voor gekozen om de peuterspeelzalen te controleren op hygiëne. Daarnaast is wettelijk voorgeschreven dat de kinderdagverblijven ook gecontroleerd moeten worden.
Stand van Zaken: Dit actiepunt kan als afgedaan beschouw worden
Kosten: De kosten voor de technische Hygiëne zorg bedragen € 7.969,-- per jaar, waarvan een deel binnen de desintegratiekosten van de GGD vallen en de gemeente over 2008 een bedrag van € 5.644,-- moet bijdragen.

1.5 Psychische problematiek
Inleiding: Psychische problematiek omvat een breed scala van problemen, dat varieert van zich ongelukkig voelen tot het lijden aan een psychische stoornis. Psychische problematiek vormt een belangrijk volksgezondheidsprobleem.
Beoogd effect: De hulpverlening aan inwoners met geestelijke problemen verbeteren.
Actie: Samen met de stichting Geestelijke Gezondheid West-Brabant (regio Breda en regio Bergen op Zoom) de problematiek in de gemeente Moerdijk in beeld brengen
Aanpak: Met stichtingen Geestelijke Gezondheidszorg regio Breda en de regio Bergen op Zoom zijn gesprekken aangegaan om de problematiek in beeld te brengen. Beide stichtingen gaven aan dat het gemis van een overleg en/of netwerk voor casuïstiek bespreking een van de grootste knelpunten in onze gemeente is. Met de stichting GGZ regio Breda (met instemming van GGZ Bergen op Zoom) is afgesproken om een Maatschappelijk Steunsysteem in onze gemeente te ontwikkelen. De prioriteit is gelegd bij het opzetten van een casuïstiek overleg. Dit overleg is gestart per 1 april 2007.
Stand van Zaken: Op dit moment is een begin gemaakt met het casuïstiek overleg. Dit overleg zal verder uitgebouwd worden tot een breed overleg waar klanten met psychische problemen besproken worden. Vervolgens zal een stuurgroep geformeerd worden om te bezien of andere voorzieningen in onze gemeente voor mensen met psychische problemen nodig zijn.
Kosten: De ambtelijk inzet vindt plaats binnen de reguliere personeelsformatie

1.6 Psychische problematiek
Inleiding: In de interactieve bijeenkomsten met de professionals werd aangegeven dat er in onze gemeente erg veel netwerken zijn, waarbij overlappingen plaatsvinden.
Beoogd effect: Het verkrijgen van minder netwerken die effectiever en efficiënter werken.
Actie: Alle functionerende netwerken in onze gemeente in beeld brengen en de regie voeren om een herschikking in deze netwerken te bewerkstelligen, waardoor efficiënter en effectiever gewerkt zou kunnen worden
Aanpak: Aan alle organisatie die werkzaam zijn in de gemeente Moerdijk op het gebied van gezondheid, ouderen, gehandicapten, jeugd en onderwijs is een vragenlijst toegestuurd en is een overzicht gemaakt van alle netwerken.
Stand van Zaken: De inventarisatie heeft plaatsgevonden, maar is nog niet verder uitgewerkt. De eerste conclusie is dat er nagenoeg geen overlappingen in zitten. De netwerken hebben een eigen doelstelling en zijn gericht op een specifieke doelgroep.
Kosten: De personele kosten vallen binnen de huidige personeelsformatie

1.7 Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
Inleiding: De gemeente heeft in deze de wettelijke plicht om te zorgen voor verslaafden, zwervers, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, kindermishandeling en geweld achter de voordeur (huiselijk geweld) en andere problemen die met de openbare geestelijke gezondheid te maken hebben. De zorg van de gemeente beperkt zich tot de preventieve zorg. De verantwoordelijkheid voor de curatieve zorg is opgedragen aan de centrum gemeenten.
Beoogd effect: De preventie ter voorkoming van maatschappelijk uitval te verbeteren.
Actie: Samen met de centrum gemeenten zorgen voor voldoende maatschappelijk opvang en met de regiogemeenten een plan uit te werken om er voor te zorgen dat maatschappelijke opvang niet nodig is.
Aanpak: De centrumgemeente Breda en hebben het initiatief genomen om te komen tot een werkplan Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. Deze notitie is ambtelijk opgesteld en gezien het actiepunt, maar ook vanuit de regiogemeenten heeft de gemeente Moerdijk zitting genomen in deze werkgroep. Het werkdocument is inmiddels gereed en is vastgesteld door het Platform “openbare gezondheidzorg” in West-Brabant. Naar aanleiding van dit rapport en de financiering door het Rijk heeft de gemeente Breda een document, genaamd “Stedelijk Kompas” vast gesteld. In dit document wordt de rol van Breda als centrum gemeente duidelijk beschreven. Ook wordt duidelijk aangegeven wat er van de regio gemeenten verwacht wordt. Binnenkort zal aan de gemeenten in de regio West-Brabant een convenant worden aangeboden en vastgesteld. In dit convenant worden de afspraken tussen de centrum gemeente en de regio gemeenten vastgelegd. Ook heeft dit rapport geleid tot een onderzoek naar bemoeizorg in de regio. Bemoeizorg wordt als een belangrijk instrument gezien om mensen die hulp nodig hebben, maar hier zelf niet om vragen toch te bereiken en naar de juiste hulpverlenende instellen te leiden. Ook dit document zal binnenkort worden aangeboden aan de gemeenten in de regio.
Stand van Zaken: Het werkdocument OGGZ heeft geleid tot 2 andere documenten en wel: - het stedelijk kompas van de gemeente Breda; - de notitie bemoeizorg Het stedelijk kompas is door de gemeente Breda vastgesteld en leidt tot het opstellen van een convenant tussen de gemeente Breda en de regio gemeenten over de maatschappelijke opvang. Het onderwerp maatschappelijk opvang komt terug in de beleidsnota “maatschappij” De notitie bemoeizorg verkeert nog niet in een eindstadium. Het concept is gereed, maar moet nog vastgesteld worden en verder uitgewerkt worden. Ook dit onderwerp komt terug in het beleidsplan maatschappij

1.8 Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
Inleiding: De gemeente heeft in deze de wettelijke plicht om te zorgen voor verslaafden, zwervers, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, kindermishandeling en geweld achter de voordeur (huiselijk geweld) en andere problemen die met de openbare geestelijke gezondheid te maken hebben. De zorg van de gemeente beperkt zich tot de preventieve zorg. De verantwoordelijkheid voor de curatieve zorg is opgedragen aan de centrum gemeenten.
Beoogd effect: De aanpak van geweld achter de voordeur te verbeteren.
Actiepunt: Na evaluatie van het regionale project “huiselijk geweld”een besluit te nemen over de continuering van het project of het project om te zetten in een definitieve voorziening.
Aanpak: De gemeente Breda heeft het initiatief genomen om te komen tot een structureel Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld voor West-Brabant.
Stand van Zaken: Besloten is om deel te nemen in het Advies en Steunpunt Huiselijk geweld West-Brabant.
De ambtelijke inzet valt binnen de reguliere personeelsformatie

1.9 Verkeer en veiligheid
Inleiding: Uit onderzoek en de gezondheidsenquête is gebleken dat er veel ongevallen en doden zijn als gevolg van het verkeer. Enerzijds wordt veel letsel veroorzaakt door het verkeer en anderzijds heeft het verkeer veel ongezonde elementen door belasting van het milieu en geluidsoverlast.
Beoogd effect: De veiligheid in het verkeer verbeteren
Actie: De uitvoering van het beleidsplan “Duurzaam Veilig” af te wachten
Aanpak: De uitvoering van het beleidsplan “Duurzaam Veilig” is geheel afgerond.
Stand van Zaken: In het kader van het GVP is geen aanvullend actiepunt geformuleerd. Uit de gezondheidsenquête van 2009 zal moeten blijken of de relatie gezondheid en verkeer al dan niet verbeterd is.
Kosten: Niet van toepassing

1.10 Factoren uit het buitenmilieu
Inleiding: Het buitenmilieu heeft een belangrijke invloed op de gezondheid van onze inwoners. Hierbij moet gedacht worden aan invloeden vanuit industrie, landbouw en verkeer, zoals lucht en bodemkwaliteit, stank en geluidshinder.
Beoogd effect: De gezondheidsrisico’s als gevolg van industrie, bedrijven, verkeer, landbouw en industrie in beeld te brengen en daardoor meer duidelijkheid te geven aan de inwoners.
Actie: De gemeenteraad een besluit laten nemen om in de gehele gemeente fasegewijs een Gezondheidseffectscreening uit te voeren, waarbij de gezondheidsrisico’s als gevolg van de industrie, bedrijven, verkeer, landbouw en veeteelt in beeld worden gebracht.
Aanpak: In het kader van “Moerdijkse Hoek” heeft de provincie het initiatief genomen om een Gezondheidseffectscreening uit te voeren in de kernen rond het huidige industrieterrein Moerdijk en het nieuwe bedrijventerrein “Moerdijkse Hoek”. De GES is uitgevoerd en door de provincie vastgesteld. De gemeente Moerdijk heeft de uitkomst van de GES niet geaccepteerd, omdat een aantal ontwikkelingen niet waren meegenomen in de GES. Naar aanleiding hiervan is besloten om de GES niet verder in de gemeente uit te voeren.
Stand van Zaken: Besloten is om de GES niet in de gemeente Moerdijk uit te voeren. Dit actiepunt kan als afgerond beschouwd worden.
De ambtelijk inzet in de begeleidingsgroep GES Moerdijkse Hoek valt binnen het reguliere personeelsformatie

1.11 Factoren uit het binnenmilieu
Inleiding: Uit landelijke onderzoeken is gebleken dat het binnenmilieu vaak ernstiger vervuild is dan het buitenmilieu. Veel ziektes zoals COPD (longziekte) en allergie vinden hun oorzaak in het binnenmilieu.
Beoogd effect: De gezondheidsrisico's in woningen verminderen
Actie: Voorlichting aan de burgers geven over de gezondheidsrisico's als gevolg van afvoerloze geisers, open haarden en allesbranders. In de voorlichting ook aandacht besteden aan de invloed van licht tijdens het slapen op de gezondheid en voldoende ventileren om de gezondheid te bevorderen.
Aanpak: Binnen het maatwerkpakket van de GGD is afgesproken om voorlichting aan de burgers te geven over de gezondheidsrisico's in het binnenmilieu. De maand februari 2006 is uitgeroepen tot actiemaand. Begonnen is met een start informatiebijeenkomst in de bibliotheek in Zevenbergen. Vervolgens zijn voorlichtingsfolders gemaakt, die op veel plaats en de gemeente (huisartsen, bibliotheken, kruisgebouwen e.d. is weggezet. Via de Moerdijkse Bode hebben enkele artikelen aandacht gevraagd voor dit onderwerp en is de informatie geplaatst op de website van de gemeente.
Stand van Zaken: Dit actiepunt is als afgerond beschouwd.
Kosten: De ambtelijke inzet valt binnen de regulier personeelsformatie. De kosten van de GGD zijn ten laste gebracht van het vrij te besteden bedrag voor Medische Milieukunde van het basistakenpakket van de GGD.

1.12 Factoren uit het binnenmilieu
Inleiding: Uit landelijke onderzoeken is ook gebleken dat het slecht gesteld is met het binnenmilieu op basisscholen en gemeenschapshuizen. Bij scholen stijgt het Co2 gehalte schrikbarend, hetgeen gevolgen heeft voor het concentratievermogen, prestaties van de leerlingen en uitval wegens ziekte
Beoogd effect: De gezondheidsrisico's van het binnenmilieu in gemeenschapshuizen en scholen verminderen.
Actie: Een onderzoek uit laten voren naar de gezondheidsrisico's van het binnenmilieu in gemeenschapshuizen en scholen.
Aanpak: Met het bureau Gezondheid, Veiligheid en Milieu van de gezamenlijke GGD's in Noord-Brabant en Zeeland is dit onderzoek besproken. Besloten is om een onderzoek naar het binnenmilieu van de basisscholen te laten uitvoeren. Besloten is om geen onderzoek uit te laten voeren naar het binnenmilieu op het vervolgonderwijs, omdat kinderen op het vervolgonderwijs per uur wisselen van lokaal, waardoor een luchtstroming ontstaat, die het binnenmilieu positief beïnvloed. Een onderzoek naar het binnenmilieu van gemeenschapshuizen wordt niet zinvol geacht, omdat activiteiten hier meestal plaatsvinden als ontspanning en er geen of minder sprake is van prestatie en concentratie.
Stand van Zaken: Het onderzoek naar het binnenmilieu is uitgevoerd en het rapport hierover is ontvangen. Uit het onderzoek komt naar voren dat het slechte binnenmilieu soms ontstaat door bouwkundige onmogelijkheden om tijdens de lessen te ventileren. Voor de bouwkundige en financiële consequenties daarvan wordt door een extern bureau een onderzoek uitgevoerd. Daarnaast zijn aan de schooladviezen gegeven over de verbetering van het ventilatiegedrag en schoonmaak. Aan de scholen is een CO2 meter uitgereikt, waarmee het CO2 gehalte te meten is.
Kosten: De ambtelijke inzet voor de voorbereiding en uitwerking van het onderzoek valt binnen de reguliere personeelsformatie. De kosten van de GGD voor het onderzoek bedragen € 30.200,--.

1.13 Wonen en Veiligheid
Inleiding Uit de gezondheidsenquête voor volwassenen 2001 is gebleken dat veel inwoners ontevreden zijn over de buurt. Zorg en bezorgdheid over de leefomgeving leidt op den duur tot psychische klachten.
Beoogd effect: De leefbaarheid in de verschillende kernen op peil houden of verbeteren.
Actie: De dorpsplannen afwachten
Aanpak: Aangezien op dat moment de dorpsplannen in ontwikkeling waren en in deze dorpsplannen aandacht besteed wordt aan de leefbaarheid in de kernen is hiervoor geen actiepunt in het GVP opgenomen. Besloten is om de dorpsplannen af te wachten
Stand van zaken: Dit actiepunt is in het kader van het GVP niet verder in uitvoering genomen.
Kosten: Niet van toepassing

1.14 Eenzaamheid
Inleiding: Uit de gezondheidsenquête 2001 is gebleken dat 37% van de volwassenen (19 – 64 jaar) zich matig eenzaam voelt.
Beoogt effect: De inzet zou zich er op moeten richten om de eenzaamheid onder burgers te verminderen
Actie: De activiteiten van de seniorenraden en kerken af te wachten
Aanpak: Bij de opstelling van het GVP 2004 is gebleken dat vooral kerken en ouderenbonden er veel werk van maken om de eenzaamheid te bestrijden. Dit is dan ook de reden geweest om in het GVP 2004 geen actie op te nemen voor de aanpak van de eenzaamheid. Inmiddels hebben we aan de kerken, ouderenbonden, seniorenraden en vrouwenorganisaties gevraagd wat zij nu exact aan de bestrijding van eenzaamheid doen. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat deze vrijwilligersorganisaties de eenzaamheid bestrijden door mensen zoveel mogelijk bij hun activiteiten te betrekken.
Stand van Zaken: Dit actiepunt is in het kader van het GVP 2004 niet verder in behandeling genomen. Aangezien uit de gezondheidsenquête van 2005 gebleken is dat de eenzaamheid nog verder toegenomen is, wordt dit onderwerp opgenomen in het beleidsplan maatschappij
Kosten: Geen

1.15 Roken
Inleiding: Roken is een veroorzaker van longkanker en hart en vaatziekten
Beoogd effect: Het roken onder de inwoners van de gemeente verminderen
Actie: Het landelijke beleid om niet te roken in openbare gebouwen te ondersteunen en roken in gemeentelijke openbare gebouwen te verbieden
Aanpak: Dit actiepunt is achterhaald, omdat landelijk besloten is om roken in openbare gebouwen te verbieden.
Stand van zaken: Dit actiepunt wordt als afgehandeld beschouwd.
Kosten: Geen

1.16 Druggebruik
Inleiding: Duidelijk is dat het druggebruik nadelig is voor de gezondheid. Vooral bij de jongeren neemt het druggebruik toe.
Beoogd effect: Het druggebruik onder inwoners van de gemeente verminderen
Actie: de uitkomsten uit de jeugdmonitor meenemen in het jeugdbeleid
Aanpak: De uitkomsten van de jeugdmonitor 2003 zijn meegenomen in het jeugdbeleid. In het jeugdbeleid is besloten om in de gezondheidsenquête voor kinderen van 12 t/m 18 jaar, die in de 2e helft van 2007 wordt uitgevoerd extra vragen op te nemen over het druggebruik door jongeren. Gebleken is dat de gezondheidsenquête op zich erg compleet is en dat het niet nodig is om vragen toe te voegen. Wel is er voor gekozen om een analyse voor Zevenbergen, Fijnaart en Klundert te laten uitvoeren om meer inzicht te krijgen in de problematiek per kern. Het aantal jongeren in de overige kernen is te klein om een betrouwbaar beeld te krijgen van de problematiek per kern. De toevalfactor is te groot om een betrouwbaar beeld te krijgen.
Stand van Zaken: De gezondheidsenquête voor jongeren van 12 t/m 18 jaar wordt in de 2e helft van 2007 door de GGD uitgevoerd. De analyse zal in de 2e helft van volgend jaar bekend zijn.
Kosten: Voor de ophoging van de steekproef om een betrouwbare analyse voor de kernen Zevenbergen,. Klundert en Moerdijk is een bedrag nodig van € 11.500,--, welk bedrag ten laste gebracht zal worden van het budget jeugdbeleid.

1.17 Voeding
Inleiding: Een goede voeding draagt bij aan een goede gezondheid. Dit is de reden geweest om in het GVP hieraan aandacht te besteden.
Beoogd effect: de gezondheid verbeteren door aandacht te besteden aan goede voeding
Actie: In samenwerking met de GGD en de basisscholen een preventief programma opzetten op de basisscholen over het belang van goede voeding.
Aanpak: Bij de vaststelling van het maatwerk preventieve programma's van de GGD heeft de gemeenteraad besloten om het project "eten en gymmen = gewicht dimmen" op 5 scholen per jaar in de groepen 7'en 8 te laten uitvoeren. Voor 2007 is dit binnen het maatwerk opgehoogd tot 10 scholen. Daarnaast wordt in 2007 het project gezond schoolkantine voor het vervolgonderwijs uitgevoerd alsmede een algemeen programma "Gezond eten behoeft niet duur te zijn"
Stand van Zaken: Op dit moment loopt het programma "eten en gymmen = gewicht dimmen" op 10 basisscholen in groepen 7 en 8. In de 2e helft 2007 gaan de projecten "gezonde schoolkantine vervolgonderwijs" en "goede voeding behoeft niet duur te zijn" van start.
De kosten van dit project vallen binnen de vrij te besteden ruimte van het basistakenpakket voor de uitvoering van preventieve maatregelen, met uitzondering van de materiaal kosten.

1.18 Sport en Lichaamsbeweging
Inleiding: Het is algemeen bekend dat sporten en bewegen een belangrijke bijdrage kan leveren aan een goede gezondheid.
Beoogd effect: Inwoners stimuleren om te sporten en te bewegen voor de verbetering van de algemene gezondheid.
Actie: De sportnota afwachten
Aanpak: Geen
Stand van Zaken: Het sportbeleid staat voor 2008 gepland
Kosten: n.v.t.

1.19 Huisartsenzorg
Inleiding: Tijdens de interactieve bijeenkomsten is duidelijk aangegeven dat burgers een goede huisartsenzorg belangrijk vinden. Het aanbod van huisartsen wordt in de toekomst steeds schaarser. Door facilitering kan de gemeente bijdragen tot het verbeteren van het klimaat voor de vestiging van huisartsen. Over de inhoudelijke huisartsenzorg heeft de gemeente geen bevoegdheden en geen verantwoordelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat de huisartsen besloten hebben om de dienstverlening in de avonden, nachten en weekenden (ANW-diensten) onder te brengen bij huisartsenposten. Onze gemeente heeft te maken met 3 huisartsenposten, t.w.de huisartsenposten Oosterhout, Etten-Leur en Roosendaal.
Beoogd effect: Het aantal klachten over de huisartsenposten verminderen
Actie: In overleg met het bestuur van de stichting huisartsenposten West-Brabant proberen om de dienstverlening te verbeteren en de burgers hierover te informeren.
Aanpak: Dit probleem is voor wethouder M. de Wit-Greuter aanleiding geweest om op persoonlijke titel zitting te nemen in het bestuur van de Stichting Huisartsenposten West-Brabant.
Stand van Zaken: De afgelopen jaren zijn de klachten aanmerkelijk afgenomen. Dit komt ook omdat de aansluitend apotheekzorg beter geregeld is en de huisartsenpost inzage hebben in het medisch dossier van de patiënt. Aan de beleidsadviesgroep van de GGD is gevraagd om een nota huisartsenzorg op te stellen. De Nota "Verkenning in de huisartsenzorg in Moerdijk" is door het college van B&W vastgesteld en ter kennisname aangeboden aan de gemeenteraad. Besloten is om geen huisartsenpost voor de ANW-diensten voor de gemeente Moerdijk te ontwikkelen, omdat dit gezien het aantal patiënten en het draagvlak van de huisartsen niet haalbaar is.
De notitie "Verkenning in de huisartsenzorg in Moerdijk" is betaald binnen de uren die bij de GGD beschikbar zijn voor de beleidsondersteuning aan de gemeente Moerdijk

1.20 Huisartsenzorg
Inleiding: Tijdens de interactieve bijeenkomsten is duidelijk aangegeven dat burgers een goede huisartsenzorg belangrijk vinden. Het aanbod van huisartsen wordt in de toekomst steeds schaarser. Door facilitering kan de gemeente bijdragen tot het verbeteren van het klimaat voor de vestiging van huisartsen. Over de inhoudelijke huisartsenzorg heeft de gemeente geen bevoegdheden en geen verantwoordelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat de huisartsen besloten hebben om de dienstverlening in de avonden, nachten en weekenden (ANW-diensten) onder te brengen bij huisartsenposten. Onze gemeente heeft te maken met 3 huisartsenposten, t.w.de huisartsenpost Oosterhout, Etten-Leur en Roosendaal.
Beoogd effect: De dienstverlening van huisartsen verbeteren
Actie: Aan de huisartsen vragen om spreekuur te houden in de kleine kernen
Aanpak: Geen
Stand van Zaken: Dit actiepunt moet nog gestart worden
Kosten: Niet van toepassing

1.21 Mantelzorg
Inleiding: Mantelzorg is een belangrijke schakel in de preventieve gezondheidszorg. Door de mantelzorg wordt professionele zorg kort of langdurig uitgesteld. Het is derhalve belangrijk om de mantelzorgers te ondersteunen, waardoor ze deze taak gemakkelijker en langer kunnen uitvoeren. De ondersteuning van de mantelzorger vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de stichting SVT Informele Zorg West-Brabant door middel van het steunpunt mantelzorg Drimmelen/Moerdijk. Ten tijde van de opstelling van het GVP werd de ondersteuning van de mantelzorger uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de stichting Mark en Maas.
Beoogd effect: De ondersteuning van de mantelzorger te verbeteren
Actie: Samen met de Stichting Mark en Maas (thans Mark en Maasmond) voorlichting geven over het steunpunt mantelzorg.
Aanpak: Aangezien de ondersteuning van de mantelzorg een onderdeel is van de Wmo, is besloten om dit actiepunt niet uit te voeren, maar mee te nemen bij de verdere uitwerking van de Wmo. Overigens wordt er door de stichting Informele Zorg West-Brabant regelmatig voorlichting gegeven over het steunpunt mantelzorg Drimmelen/Moerdijk
Stand van Zaken: In verband met de uitvoering van de Wmo is dit actiepunt niet gestart.
Kosten: Niet van toepassing

1.22 Vrijwillige Thuiszorg
Inleiding: Net als mantelzorg is de vrijwillige thuiszorg een belangrijk instrument voor de preventie van de gezondheidszorg. Hierdoor wordt de professionele zorg vaak uitgesteld. Vaak wordt de mantelzorger via de vrijwillige thuiszorg ondersteund.
Beoogd effect: Het aantal kwalitatieve vrijwilligers te verhogen
Actie: Ondersteuning geven aan de werving van vrijwilligers door de stichting Vrijwillige Thuiszorg West-Brabant
Aanpak: Ook de vrijwillige thuiszorg is net als de mantelzorg een prestatieveld in het kader van de Wmo. Besloten is om dit actiepunt door te schuiven naar de uitwerking van de Wmo. Overigens werkt de stichting Informele Zorg West-Brabant zelf erg hard aan het verkrijgen van kwalitatieve vrijwilligers.
Stand van Zaken: In verband met de uitvoering van de Wmo is dit actiepunt doorgeschoven naar de uitwerking van de WMO.
Kosten: Niet van toepassing

1.23 Vrijwillige Thuiszorg
Inleiding: Net als mantelzorg is de vrijwillige thuiszorg een belangrijk instrument voor de preventie van de gezondheidszorg. Hierdoor wordt de professionele zorg vaak uitgesteld. Vaak wordt de mantelzorger via de vrijwillige thuiszorg ondersteund.
Beoogd effect: Het aantal vrijwilligers voor de informele zorg verbeteren.
Actie: Het vrijwilligersbeleidsplan af te wachten.
Aanpak: Geen.
Stand van Zaken: Dit onderwerp is niet verder ter hand genomen, maar wordt opgenomen in het beleidsplan maatschappij.
Kosten: Niet van toepassing.

1.24 Jeugdgezondheidszorg
Inleiding: Op het moment van het schrijven van het GVP was de verantwoordelijkheid voor de Jeugdgezondheidszorg net overgedragen aan de gemeente. Ook de wijziging van het takenpakket van het bureau jeugdzorg stond op de agenda. Besloten is om de JGZ niet op te nemen in het GVP, maar hiervoor een afzonderlijke notitie te schrijven.
Beoogd effect: De zorg voor de jeugd verbeteren
Actie: Een notitie jeugdgezondheidszorg optellen voor de gemeenteraad, waarbij de wet op de jeugdzorg zal; worden meegenomen.
Aanpak: De notitie jeugdzorg/jeugdzorg is door de gemeenteraad op 2 december 2004 vastgesteld.
Stand van Zaken: Alle actiepunten zijn uitgevoerd behoudens het actiepunt over opvoedingsondersteuning, omdat dit onderdeel bij de ontwikkeling van centra voor jeugd en gezin terug komt. Het Elektronisch Kinddossier wordt per 1 januari 2008 ingevoerd en moet per 1 januari 2009 volledig operationeel zijn
Kosten: De personele inzet voor het opstellen van de notitie jeugdzorg/jeugdgezondheidszorg valt binnen de reguliere personeelsformatie

1.25 Informatievoorziening
Inleiding: Voor een goede gezondheid is een goede informatievoorziening erg belangrijk. Inwoners die een gezondheidsprobleem of een dreiging van een dergelijk probleem hebben zijn gebaat bij een goede voorlichting of een snelle informatievoorziening. Deze was tot voor kort weggelegd bij het zorgloket Drimmelen/Moerdijk. Nu is deze taak weggelegd bij het Wmo-loket
Beoogd effect: De informatievoorziening verbeteren.
Actie: Samen met de overige participanten van het zorgloket voorlichting geven over het zorgloket
Aanpak: Aangezien deze taak is overgenomen door het WMO-loket is deze actie niet ter hand genomen. Het WMO-loket heeft bij de installatie voldoende aandacht gekregen.
Stand van Zaken: Deze actie wordt als afgerond beschouwd.
Kosten: De kosten voor de voorlichting van de WMO zijn gedekt binnen het WMO invoeringsbudget.

1.26 Informatievoorziening
Inleiding: Voor een goede gezondheid is een goede informatievoorziening erg belangrijk. Inwoners die een gezondheidsprobleem of een dreiging van een dergelijk probleem hebben zijn gebaat bij een goede voorlichting of een snelle informatievoorziening. Deze was tot voor kort weggelegd bij het zorgloket Drimmelen/Moerdijk. Nu is deze taak weggelegd bij het Wmo-loket
Beoogd effect: De informatievoorziening verbeteren
Actie: De mogelijkheid onderzoeken om de informatiebronnen van de verschillende zorgverlening op internet door links aan elkaar te koppelen
Aanpak: Aan de instellingen die zorg verlenen in Moerdijk is toestemming gevraagd om hun site aan de site van de gemeente Moerdijk te mogen linken. Nagenoeg alle instellingen hebben hier toestemming voor gegeven en de link is gemaakt.
Stand van Zaken: Deze actie wordt als afgerond beschouwd.
De ambtelijke inzet valt binnen de reguliere personeelsformatie

1.27 Deeltaxi (Kleinschalig collectief vervoer)
Inleiding: Tijdens de interactieve bijeenkomsten is aangegeven dat er veel klachten zijn over de deeltaxi. Ofschoon dit geen specifiek onderwerp in het kader van volksgezondheid is, is deze toch als aandachtsveld meegenomen.
Beoogd effect: De dienstverlening van het kleinschalig collectief vervoer verbeteren en het aantal klachten verminderen
Actie: Alle invloed te gebruiken om de dienstverlening van het kleinschalig collectief vervoer zo optimaal mogelijk te laten verlopen.
Aanpak: Dit probleem heeft voortdurende aandacht. De gemeente is op basis van de gemeenschappelijke regeling Kleinschalig Collectief Vervoer West-Brabant eigenaar van de deeltaxi. De gemeente voert dit niet zelf uit, maar heeft dit uitbesteed aan ZVN, die dit weer uitbesteed aan de plaatselijke taxibedrijven. Bestuurlijk wordt er middels het AB aandacht besteed aan de klachten en ambtelijk via het coördinatorenoverleg. Uit informatie is gebleken dat het aantal klachten tussen 2004 en 2006 nauwelijks is afgenomen en ongeveer rond 3% van het aantal ritten ligt.
Stand van Zaken: De dienstverlening van de deeltaxi heeft voortdurende aandacht.
De bestuurlijke en ambtelijke inzet valt binnen de reguliere personeelsformatie

1.28 Mantelzorg in bijgebouwen
Inleiding: De Provincie heeft de mogelijkheid geschapen om de mantelzorg te verbeteren door de mogelijk te beiden om zorgvragers en mantelzorgers dichter bij elkaar te laten wonen en daardoor de mantelzorg te ondersteunen. Hierdoor is het mogelijk om bijgebouwen te verbouwen tot wooneenheid voor de zorgvrager of de mantelzorger.
Beoogd effect: Verbetering van de mantelzorg
Actie: Een notitie op te stellen om mantelzorg in woningen mogelijk te maken
Aanpak: Er is een notitie gemaakt dat door B&W is vastgesteld. Voor de uitvoering is het noodzakelijk om de bestemmingsplannen te wijzigen. Er is een zogenaamd parapluplan gemaakt, waardoor in alle bestemmingsplannen de mogelijkheid wordt geschapen om vrijstelling te geven voor het verbouwen van de bijgebouwen tot wooneenheid. De wooneenheid is dan tijdelijk tot de mantelzorg niet meer nodig is.
Stand van Zaken: Dit actiepunt is als afgedaan beschouwd.
De kosten van het opstellen van de notitie en de paraplubestemmingsplan valt binnen de reguliere personeelsformatie

Bijlage 6: Meten Luchtkwaliteit

Algemeen.

In Nederland zijn de Europese richtlijnen voor luchtkwaliteit vertaald in de Wet milieubeheer. Daarin zijn de grenswaarden van onder meer stikstofoxide, fijn stof (PM10), zwaveldioxide, stikstofoxiden, koolmonoxide, benzeen en lood opgenomen. Grenswaarden zijn waarden waaraan de concentraties van stoffen in de buitenlucht minimaal moeten voldoen. Te hoge concentraties van deze stoffen kunnen chronische gezondheidsklachten tot gevolg hebben.

Uitgevoerde acties Provincie in 2007.

1. Op 24 augustus 2007 heeft de provincie de “Technische rapportage Besluit luchtkwaliteit 2006” opgesteld. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er Brabant breed nog sprake is van overschrijding van de luchtkwaliteitsnormen voor fijn stof (PM10)en voor stikstofdioxide (NO2). Voor fijn stof zijn de achtergrondconcentraties licht verhoogd ten opzichte van 2005. Voor stikstofdioxide is een wisselend beeld waarneembaar. Het aantal blootgestelden aan de grenswaarde van stikstofdioxide is in 2006 wel met 34% afgenomen ten opzichte van 2005. Het aantal blootgestelden aan de jaargemiddelde grenswaarde fijn stof is met 9% afgenomen, maar het aantal blootgestelden aan de etmaalnorm fijn stof is met 37% toegenomen. Uit dit onderzoek blijkt dat de bijdrage van de provinciale bedrijven die verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de totale emissie (waaronder b.v. Shell Moerdijk) aan de concentraties op leefniveau klein is. In Oost-Brabant speelt ook met name de bijdrage van intensieve veehouderijen. Om de uitstoot hiervan te verminderen wordt de reconstructie uitgevoerd en wordt b.v. het gebruik van luchtwassers bevorderd.
   Specifiek voor de gemeente Moerdijk geldt:
   - geen overschrijding van het jaargemiddelde achtergrondconcentratie stikstofdioxide;
   - geen overschrijding van het jaargemiddelde achtergrondconcentraties fijn stof;
   - overschrijding van het jaargemiddelde grenswaarde stikstofdioxide;
   - geen overschrijding jaar- en etmaalgemiddelde grenswaarde voor fijn stof.
2. In het kader van de monitoring van de luchtkwaliteit is de provincie gestart met het opzetten van een Luchtkwaliteitsinformatiesysteem (LIS). In dit systeem moeten alle gegevens over de luchtkwaliteit (vooralsnog NO2 en PM10 zijnde fijn stof) worden ingevoerd om een goed totaalbeeld te krijgen. Deze informatie moet ook kunnen worden geraadpleegd en opgevraagd.

Uitgevoerde acties gemeente in 2007.

1. De gemeente heeft in 2007 een rapportage luchtkwaliteit 2006 op laten stellen door de Regionale Milieudienst RMD. Er zijn geen overschrijdingen geconstateerd van de in de Wet luchtkwaliteit vastgestelde normen ten aanzien van de uitstoot van wegverkeerslawaai.
2. Conform de Wet luchtkwaliteit heeft de gemeente in 2007 de grenswaarden voor de genormeerde stoffen in acht genomen bij het uitoefenen van bevoegdheden in het kader van de Wet milieubeheer en de Wet op de ruimtelijke ordening.
3. Bij daarvoor in aanmerking komende vergunningen en bij het toezicht en de handhaving is de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen standaard meegenomen.
4. Inventariseren projecten “in betekenende mate”. Dit betreft nieuwe grote (ruimtelijke) projecten, die een negatieve invloed kunnen hebben op de luchtkwaliteit waarbij de besluitvorming plaatsvindt tussen 2009 en 2014. Deze projecten worden landelijk geregistreerd. Ten behoeve van het compenseren van de negatieve invloed van deze projecten worden maatregelen bedacht en uitgevoerd. Door projecten onderdeel van het NSL uit te laten maken wordt voorkomen dat deze projecten bij de rechter stranden wegens overschrijding van luchtkwaliteitseisen in dat betreffende gebied. In het NSL staan voor deze projecten namelijk al compenserende maatregelen genoemd. Gemeenten hoeven dan niet nog zelf individueel maatregelen voor deze projecten te treffen. Voor Moerdijk gaat het om het toekomstig Logistiek Park, de ontwikkeling van het Stationsgebied Lage Zwaluwe, de ontwikkelingen bij Schansdijk/de Koekoek, de aanleg van de Noordrand (allemaal wanneer uit de haalbaarheidsonderzoeken blijkt of deze projecten doorgang kunnen vinden).
5. Moerdijk heeft diverse projecten ingebracht in het BSL welke projecten een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de luchtkwaliteit. Voor het uitvoeren hiervan bestaat een subsidieregeling. Over de uitvoering hiervan wordt verder in 2008 gesproken. Bedoeling is om zoveel mogelijk projecten gezamenlijk uit te voeren. Moerdijk heeft hiervoor aangedragen:
   - het bevorderen van de toepassing van schone brandstoffen;
   - bijdragen aan de realisatie van een netwerk van multifuel stations;
   - stimulering van vervoersmanagement bij bedrijven;
   - bevordering van fietsverkeer;

- aanleg en opwaardering parkeervoorzieningen P+R;
- aanschaf schone motorvoertuigen eigen wagenpark;
- milieueisen in aanbestedingsbeleid;
- routering “knip in de weg”;
- groenmaatregelen;
- stimulering van het nieuwe rijden;
- vergroting van het draagvlak voor luchtkwaliteitsbeleid;
- gerichte communicatie over gezondheidseffecten;
- toepassing Gezondheidseffectscreening (GES) bij planvorming.

6. Er zijn door het RIVM 2 meetpalen aan 2 kanten bij het Industrieterrein Moerdijk geplaatst. Hierdoor wordt de luchtkwaliteit continu gemeten. Deze meetpalen maken onderdeel uit van het landelijk netwerk. Met deze metingen kan niet specifiek de situatie van het Industrieterrein Moerdijk in beeld gebracht worden.
7. Gelet op de grote hoeveelheid klachten over stank (met name op het Industrieterrein Moerdijk) is opdracht verleend aan de Regionale milieudienst (RMD) om te onderzoeken of:
   - een geurbeleid gewenst is;
   - hoe dit dan vormgegeven kan worden;
   - wat het beleid van de provincie hierin is;
   - of met de bestaande instrumenten zoals vergunningverlening en handhaving het probleem voldoende in de hand kan worden gehouden.

Ook is door de stuurgroep DHM (Duurzaam Industrie- en Havenschap Moerdijk) een werkgroep klachten ingesteld. Doel hiervan is de aanpak van stankklachten afkomstig van het industrieterrein. Deelnemers in deze werkgroep zijn o.a. de provincie, de GGD, de RMD, vertegenwoordigers van de bedrijven en de gemeente. Gewerkt wordt aan een uniform registratiesysteem van de klachten, een eenduidige afhandeling hiervan en een goede communicatie naar klagers en naar de omgeving (o.a. Burenraad). Later zal de werkgroep zich ook gaan bezighouden met de analyse van de klachten. Met de daaruit voortkomende informatie kunnen dan weer preventieve maatregelen worden genomen (b.v. aanpassing van vergunningen).

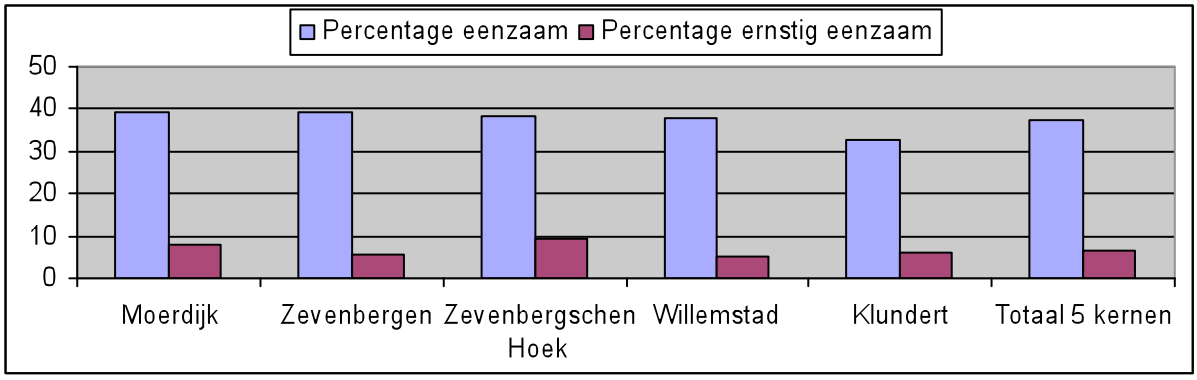
Bijlage 7: Eindrapportage maatwerk epidemiologie Moerdijk 2006 van de GGD West-Brabant: extra analyses voor eenzaamheid, beweeggedrag en alcoholgebruik

De GGD heeft in 2006 een extra analyse gemaakt voor eenzaamheid, beweeggedrag en alcoholgebruik. Hiervoor is gebruik gemaakt van extra milieuvragen die zijn opgenomen in de Volwassenenmonitor 2005, voor de kernen Moerdijk, Zevenbergen, Zevenbergschen Hoek, Willemstad en Klundert. De analyse voor beweeggedrag wordt meegenomen in de nota Sport.

Eenzaamheid

1. Hoe vaak komt eenzaamheid voor in de verschillende dorpskernen van de gemeente Moerdijk?

Het vóórkomen van eenzaamheid verschilt niet veel tussen de onderzochte dorpskernen van de gemeente Moerdijk, al ligt het percentage eenzamen in Klundert het laagst (zie figuur 1). In totaal is 37% van de volwassenen matig tot (zeer) ernstig eenzaam. Het percentage (zeer) ernstig eenzamen is in de kern Zevenbergschen Hoek met 9% het hoogst en in Willemstad met 5% het laagst.

Figuur 1. Percentage (ernstig) eenzame volwassenen naar dorpskern in de gemeente Moerdijk

Bij emotionele eenzaamheid is er sprake van het gemis van intimiteit in persoonlijke relaties, of gemis van een vertrouwenspersoon. Bij sociale eenzaamheid is het aantal of de kwaliteit van de persoonlijke relaties minder dan gewenst.
In tabel 1 staan per onderzochte dorpskern de percentages van de beide aspecten van eenzaamheid. Gemiddeld is 20% van de volwassenen emotioneel eenzaam en is 44% sociaal eenzaam. Het percentage sociaal eenzamen is in zowel Moerdijk als Zevenbergschen Hoek met 47% hoger dan in de andere dorpskernen. Moerdijk scoort ook het hoogst als het gaat om emotionele eenzaamheid.

	Emotioneel eenzaam	Sociaal eenzaam
Moerdijk	23	47
Zevenbergen	20	42
Zevenbergschen Hoek	21	47
Willemstad	20	44
Klundert	18	42
Totaal 5 kernen	20	44

Tabel 1. Percentage emotioneel- en sociaal eenzamen per dorpskern in de gemeente Moerdijk

2. Verschilt het vóórkomen van eenzaamheid naar sociale kenmerken?

Uit de analyse van de GGD blijkt dat er een samenhang bestaat tussen eenzaamheid en huishoudsamenstelling, tevredenheid over woning en buurt, lidmaatschap van een vereniging of club, vrijwilligerswerk en tevredenheid over contacten met en tussen buurtgenoten.

Er zijn echter nog andere factoren die van invloed zijn op de relatie tussen sociale kenmerken en eenzaamheid, zoals leeftijd, geslacht, etniciteit, burgerlijke staat, opleiding, werksituatie en moeite met rondkomen**. Als voor de samenhang tussen al deze kenmerken gecorrigeerd wordt, dan blijkt dat volwassenen die ontevreden zijn over contacten met en tussen buurtgenoten vaker matig tot (zeer) ernstig eenzaam zijn (47%) dan volwassenen die hierover wel tevreden zijn (24%). Ook lidmaatschap van een vereniging of club is van invloed op eenzaamheid: 44% van de volwassenen die geen lid zijn van een vereniging of club is matig tot (zeer) ernstig eenzaam, tegenover 33% van de volwassenen die wel lid zijn van een vereniging of club.

Volwassenen die momenteel mantelzorg geven zijn twee keer zo vaak (zeer) ernstig eenzaam als volwassenen die geen mantelzorg geven (respectievelijk 12% en 6%).
In de volwassenenenquête is gevraagd of mensen van de volgende voorzieningen/ instellingen willen aangeven of deze in de eigen buurt voldoende aanwezig zijn: huisarts, apotheek, tandarts, fysiotherapeut, verloskundige, gezinszorg, maatschappelijk werk, consultatiebureau en kruiswerk/wijkverpleging.
Als gekeken wordt naar de tevredenheid van volwassenen over deze voorzieningen/ instellingen in de woonbuurt dan is er geen samenhang met eenzaamheid in het algemeen. Wel komen de verschillende aspecten van eenzaamheid hierin naar voren. Zo voelen volwassenen die ontevreden zijn over de huisarts, apotheek, tandarts en fysiotherapeut zich vaker emotioneel en sociaal eenzaam dan volwassenen die hierover tevreden zijn.
Alleen het verschil tussen sociale eenzaamheid en tevredenheid over de aanwezigheid van een huisarts is niet significant.

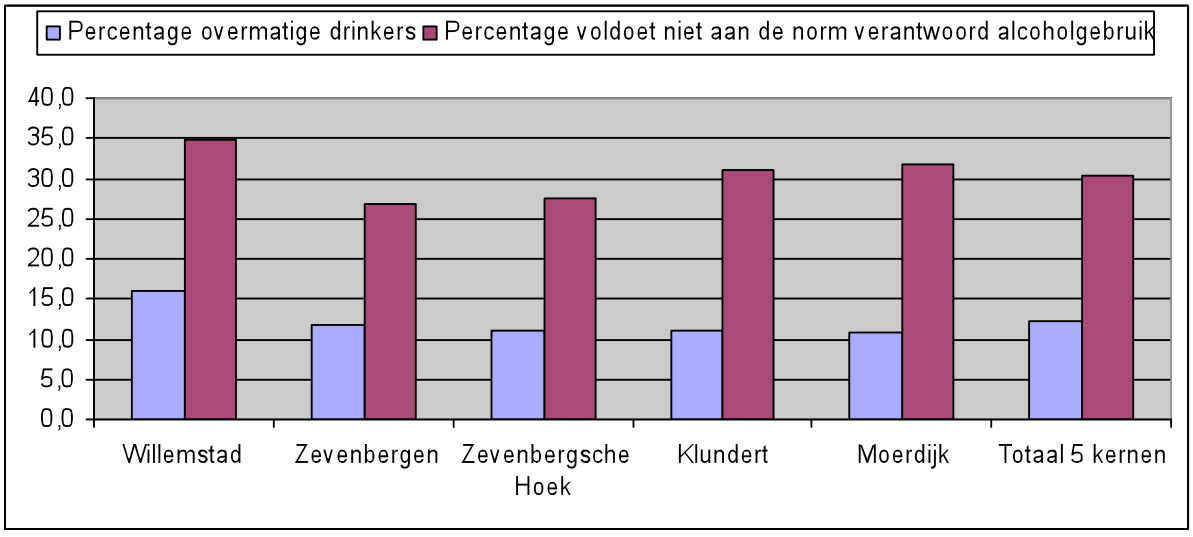
3. Conclusie analyse GGD Eenzaamheid

Matige tot (zeer) ernstige eenzaamheid komt voor bij 37% van de volwassenen in de onderzochte dorpskernen van de gemeente Moerdijk. In Zevenbergschen Hoek zijn de meeste (zeer) ernstig eenzamen te vinden (9%), gevolgd door Moerdijk (8%), Zevenbergen en Klundert (beide 6%) en Willemstad (5%).
Volwassenen die geen lid zijn van een vereniging of club en volwassenen die ontevreden zijn over contacten met en tussen buurtgenoten zijn relatief vaak eenzaam. Ook het geven van mantelzorg is van invloed op eenzaamheid. De ontevredenheid over de huisarts, apotheek, tandarts en fysiotherapeut in de woonbuurt uit zich in emotionele en sociale eenzaamheid.

Alcoholgebruik

Hoe hoog ligt het alcoholgebruik in de verschillende dorpskernen van de gemeente Moerdijk?

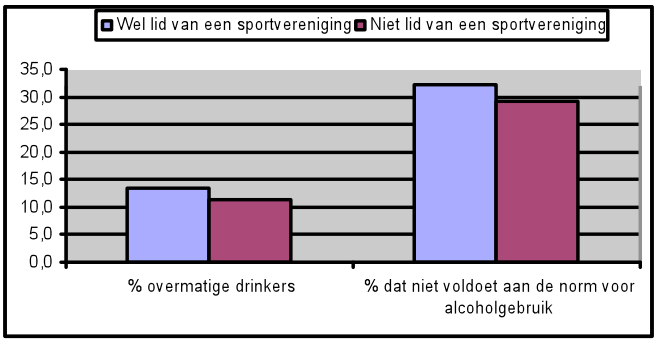
Gemiddeld is 12% van de volwassenen in de vijf onderzochte kernen een overmatige drinker en voldoet 30% niet aan de norm voor verantwoord alcoholgebruik (zie figuur 4). In Willemstad ligt het overmatig alcoholgebruik met 16% het hoogst en in Moerdijk met 11% het laagst. Als gekeken wordt naar het percentage volwassenen dat niet aan de norm voor verantwoord alcoholgebruik voldoet dan scoort ook Willemstad hoog (35%). In Zevenbergen is het percentage dat niet aan de norm voldoet met 27% het laagst, vergeleken met de andere vier kernen.

Figuur 4. Percentage overmatige drinkers en voldoet niet aan de norm verantwoord alcoholgebruik naar dorpskern in de gemeente Moerdijk

Is er een relatie tussen alcoholgebruik en lidmaatschap van een sportvereniging of sportclub?

Er is een significant verschil in alcoholgebruik tussen volwassenen die lid zijn van een sportvereniging of sportclub en volwassenen die geen lid zijn van een sportvereniging of sportclub. In figuur 5 is te zien dat het percentage overmatige drinkers onder volwassenen die lid zijn van een sportvereniging of sportclub hoger is dan het percentage volwassenen zonder lidmaatschap bij een sportvereniging. Hetzelfde geldt voor de relatie met het al dan niet voldoen aan de norm voor verantwoord alcoholgebruik. Van de volwassenen die bij een vereniging sporten voldoet 32% niet aan de norm voor verantwoord alcoholgebruik, tegenover 29% van de volwassenen zonder lidmaatschap van een sportvereniging.

Figuur 5. Relatie lidmaatschap van een sportvereniging en alcoholgebruik

Conclusie

In Willemstad wordt het vaakst overmatig alcohol gedronken en voldoen de volwassenen vaker niet aan de norm voor verantwoord alcoholgebruik. Lidmaatschap is van invloed op het alcoholgebruik: er wordt relatief meer gedronken door volwassenen die lid zijn van een sportvereniging.

Bijlage 8: Onderzoek naar activiteiten voor ouderen ivm eenzaamheid

De gemeente Moerdijk, heeft in 2007-2008 onderzoek gedaan naar de activiteiten die de Moerdijkse organisaties gericht op ouderen organiseren .

Uit dit onderzoek is gebleken dat:

- Per organisatie worden verschillende dagen en activiteiten georganiseerd. Rond de Kerst, Pasen en Sinterklaas wordt door bijna alle organisaties wel iets georganiseerd. Daarnaast hebben de meeste organisaties ook daguitjes of excursies. Naast deze activiteiten verschilt het aanbod van sportactiviteiten tot huisbezoeken en lezingen. Er zijn vele diverse activiteiten te bezoeken.
- Op de vraag welke rol de gemeente zou kunnen spelen werd geantwoord:
  Over het algemeen vinden de meeste organisaties dat het ze ontbreekt aan financiële middelen of andere middelen, de gemeente zou extra moeten gaan subsidiëren. Daarnaast hopen de meeste organisaties dat de gemeente de kernen levendig zal houden. Tevens vinden de meeste organisaties dat de gemeente moet laten weten dat ze met eenzaamheid bezig is, omdat de eenzame mensen zich dan toch “gehoord” voelen.

Bij dit onderzoek kan opgemerkt worden dat niet duidelijk is wat het bereik en de laagdrempeligheid van deze activiteiten is voor de eenzame mensen.

Bijlage 9: Wettelijke verplichtingen op basis van de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV)

Beschermen, bewaken en bevorderen van gezondheid

Gemeenten zijn op basis van de WCPV verantwoordelijk voor de collectieve preventie in hun gemeente. Zij hebben de taak de gezondheid van hun inwoners te beschermen, te bewaken en te bevorderen. De WCPV bepaalt dat gemeenten een gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) in stand moeten houden. Sinds de wijzigingen van de WCPV in 2003 is een gemeente verplicht ieder vier jaar een nota lokaal gezondheidsbeleid te maken met daarin de ambities, keuzes en prioriteiten op het gebied van volksgezondheid en preventie.

Verplichtingen in de WCPV:

In de WCPV zijn de taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten ten aanzien van collectieve preventie op het gebied van volksgezondheid vastgelegd. De gemeente Moerdijk heeft de hieruit voortvloeiende werkzaamheden ondergebracht bij de GGD West-Brabant.

Daarnaast zijn er ook ander partijen denkbaar voor de uitvoering van lokale preventie. De WCPV onderscheidt drie deelterreinen:

1. Collectieve preventie
2. Infectieziektebestrijding
3. Jeugdgezondheidszorg

Ad. 1 Collectieve preventie

De gemeenteraad heeft tot taak de totstandkoming en continuïteit van collectieve preventie te bevorderen. Daarnaast draagt de gemeenteraad zorg voor de samenhang binnen de collectieve preventie en de afstemming tussen collectieve preventie en curatieve zorg. De taken van de gemeente op dit terrein zijn in ieder geval:

- Verwerven van inzicht in de lokale gezondheidssituatie van de bevolking.
- Bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen.
- Bijdragen aan preventieprogramma's.
- Bevorderen van medisch-milieukundige zorg, o.a. bij rampen.
- Bevorderen van technische hygiënezorg.
- Bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg.

Ad. 2. Infectieziektebestrijding

De gemeenteraad draagt in het kader van de WCPV ook zorg voor de uitvoering van infectieziektebestrijding. Naast de taken op dit terrein die voortvloeien uit de infectieziektewet, zijn de taken van de gemeenteraad in ieder geval:

- Algemene infectieziektebestrijding.
- Bestrijding van seksueel overdraagbare aandoeningen, waaronder aids.
- Tuberculosebestrijding.
- Bron- en contactopsporing bij vermoeden van epidemieën van infectieziekten.
- Beantwoorden van vragen uit de bevolking.
- Geven van voorlichting en begeleiding.

Ad. 3 Jeugdgezondheidszorg

De gemeenteraad draagt eveneens zorg voor de uitvoering van de JGZ. Taken op dit terrein zijn in ieder geval:

- Verwerven van inzicht in de ontwikkeling in de gezondheidstoestand van jeugdigen en van gezondheidsbevorderende en –bedreigende factoren.
- Ramen van de behoefte aan zorg.
- Vroegtijdige opsporing en preventie van een aantal specifieke stoornissen en het aanbieden van vaccinaties voortkomend uit het Rijksvaccinatieprogramma.
- Geven van voorlichting, advies, instructie en begeleiding.
- Formuleren van maatregelen ter beïnvloeding van gezondheidsbedreigingen.

Wet Publieke Gezondheid

Er is een nieuwe wet in de maak, de Wet Publieke Gezondheid. De Wet Publieke Gezondheid vervangt de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV), de Infectieziektewet en de Quarantainewet. De nieuwe wet maakt het mogelijk om sneller in te grijpen bij dreigingen van bijvoorbeeld Sars of vogelgriep.

Bijlage 10: Verslagen van de bijeenkomsten Verstaat u mij?

De verslagen zijn opgesteld door extern bureau het Beleidstheater te Den Haag. Dit bureau heeft de bijeenkomsten begeleid.De verslagen zijn ongewijzigd in deze bijlage opgenomen. Het is de weergave van het Beleidstheater.

Gespreksverslag

Onderwerp: Sessie Gemeente Moerdijk
Datum: 5 maart 2008

1. Opening

De wethouder van WMO Wil Vissers opent de bijeenkomst. Gemeente Moerdijk is bezig met de voorbereidingen voor een integraal beleidsplan Maatschappij. Uit onderzoek is gebleken dat de thema's armoede, opvoedingsondersteuning, eenzaamheid en laaggeletterdheid meer aandacht behoeven. De sessie van vandaag moet input leveren voor de integrale aanpak van het beleidsplan.

2. Aftrap

- Introductie Eelco. We focussen vandaag op 3 onderwerpen: eenzaamheid, armoede en opvoedingsproblemen.
- Italiaanse vertalingen door Wil Vissers.
- Japanse vertalingen door Wil Vissers en een tolk.

3. Ronde burgemeester en wethouders

Wethouders Marjolein de Wit, Moniek van de Slikken, Wil Vissers en de Burgemeester introduceren zich voor het publiek.

Wat staat als een huis, wat maakt u trots?

- We hebben alles goed geregeld rondom werk en inkomen. we hebben aandacht voor cliënten en proberen de mensen actief weer op weg te krijgen.
- Nota 'langer wonen in eigen huis' gaat goed.
- We zijn zeer klantgericht. Dit blijkt uit onderzoek, persoonlijke contacten, we helpen snel en er zijn veel digitale mogelijkheden voor onze producten.
- Het jeugdpreventieplan loopt goed. Dit is een schakel tussen school, politie en bureau Jeugdzorg. De medewerker gaat eerst in gesprek en probeert een jongere weer op de goede plek te krijgen.

Wat vindt het publiek goed aan Moerdijk?

- Gemeente is zeer toegankelijk, goed benaderbaar, laagdrempelig en belt snel terug.
- Goede voorzieningen voor mensen met beperkte mobiliteit. Bij bushokjes bijvoorbeeld is goed rekening gehouden met mensen met beperkingen.
- Maatschappelijk werk voldoet aan vraag uit het veld.
- Aanvalsplan Laaggeletterdheid is als eerst getekend door gemeente Moerdijk.

Wat is in theorie goed bedacht, maar in de uitvoering moeilijk?

- Op meerdere terreinen duurt de uitvoering van een goed plan zo lang. het heeft bijv. 6 jaar geduurd voordat de bushokjes waren aangepast.
- Communicatie is lastig. Het is moeilijk om met iedereen in de maatschappij goed te communiceren. Boodschappen worden niet overal goed verstaan. Uit een politierapport wijst bijv. uit dat een groep mensen in Moerdijk zich eenzaam voelt.
- We hebben een ambitieus armoede plan. Maar bereiken we de mensen die we moeten bereiken? Ik ben bang voor stille armoede, terwijl we wel het geld hebben om de mensen te helpen.
- We hebben het veel over laagdrempelige voorzieningen voor ouders. Dit is een bekende zin. Maar wat is laagdrempelig? En hoe vertaal je laagdrempelig naar de verschillende dorpskernen?

Politie is niet uitgenodigd. Aandachtspunt voor volgende keer.

Hoe zit met de verschillende belangen uit de dorpen van de gemeente Moerdijk?

- We houden rekening met de verschillende dorpen in onze plannen.

Voor welk onderwerp heb je nog geen woorden?
- Is eenzaamheid (bijvoorbeeld) wel een probleem? Zijn mensen eenzaam als ze alleen zijn? En zijn we niet onbedoeld aan het stigmatiseren.
- Opvoeding is het domein van de ouders. Ouders die het kunnen formuleren wel hun eigen vragen. Maar de niet-assertieve ouders, hoe bereiken we die?
- Voor gezondheidszaken. Kunnen wij als gemeente hier wat mee?

Hoe bereik je nou die ouders?
- Via de kinderen is een optie. Soms zijn die assertiever dan de ouders zelf.

Eelco sluit de warming-up af. Bart Kiers vat deze ronde samen in een cultureel intermezzo.

4. Armoede, eenzaamheid en opvoedingsproblemen
Eelco verdeelt de groep aanwezigen in 3 groepen en vraagt hen: wat zijn de kenmerken van de groep en wat zijn de problemen?

Poging 1
Armoede
- Meerdere problemen geconcentreerd rondom persoon/gezin.
- Soms zie je signalen in de buurt, maar is het moeilijk om daar op te reageren. Je wilt niet over grenzen heen gaan.
- Kinderen zijn de dupe van het gedrag van ouders. Je herkent de kinderen aan: mogen niet mee met schoolreisje, geen winterjas.

Opvoedingsproblemen
- We weten eigenlijk niet goed wie deze problemen hebben, want wat is precies het probleem?
- Het is een probleem als de omgeving er last van krijgt.
- Er is te weinig controle op de kinderen vanaf hun 12e jaar, dit kan beter.

Eenzaamheid
- Uit GGD onderzoek blijt dat 42 – 49% van de volwassenen zich eenzaam voelt.
- Eenzaamheid is een gevoel.
- Criteria voor eenzaamheiod: als je je niet meer verbonden voelt.
- Pas op met ‘erkenning’: duw de mensen niet teveel in een hokje.
- Pas op dat je er niet teveel een probleem van maakt. het hoort ook bij het leven.

Poging 2
Staat op kartonnen bladen. Moet nog worden toegevoegd.

5. Interactieve ronde
In deze ronde gaan de deelnemers in 6 groepjes discussiëren over de 3 thema’s. Terugkoppeling van de discussie vindt plaats door een mini-toneelstuk door 2 personen.

Groep 1
Belangrijkste lessen:
- Er is meer aanbod van hulp dan je denkt, je hebt hier recht op!
- Probleem van de PC-generatie: wat doen we hier mee in relatie tot drukke werkende ouders.
- Oppasoma’s en opa’s die in dit kader worden ingezet.
- Zet bankjes bij de bushaltes, creëer plekken voor ontmoeting en praat met elkaar.
- Ontbreken van netwerken.
- Schaamte voor armoede.

Groep 2
Belangrijkste lessen:
- Snappen wij de dingen wel? Wat doen we met moderne techniek en de laatste trends? Zitten we wel genoeg op de knieën en oordelen we niet te snel?
- Eenzaamheid is ook eigen verantwoordelijkheid. Maar je wilt wat doen, maar wat is er te doen?
- Draai het eens om: wie heeft er een probleem, het kind of de omgeving?
- Tijden zijn veranderd, het is individualistischer geworden.
- Maak hulpverlening laagdrempelig. Druk geen stempels. Geen dossiervorming en ga er niet boven staan, maar er naast. Een anonieme tiplijn kan helpen.

Groep 3
Belangrijkste lessen:
- Als gemeente moet je creatiever worden. Geef een hond ipv een loket te openen.
- Ga naar mensen toe! Via bijv ouderenadviseur. Maak contact en zorg daarvoor dat je bepaalde ‘schaamteregels’ niet overtreedt. De adviseur die langsgaat moet dus niet uit hetzelfde dorp komen, maar een onbekende zijn.
- Sociale netwerk is belangrijk. Een praatje is fijn.
- Professionals moeten een nieuwe rol kiezen. Meer prikkelen en helpen op de achtergrond.
- Verander loket in een kroeg!

Groep 4
Belangrijkste lessen:
- Er wordt niet meer opgevoed en de overheid moet harder optreden! Duidelijke campagnes: ‘Heeft u kinderen, voedt ze op!‘
- Het is niet per se dat werkende ouders minder tijd aan hun kinderen besteden. Soms hebben zij het beter geregeld dan niet-werkende ouders, juist omdat ze zo bewust met hun tijd moeten omgaan.
- Ouders willen dat kinderen hún dromen waarmaken. Ouders geven de kinderen en zichzelf hiermee een onmogelijke opdracht.
- Het is moeilijk om als overheid te bemoeien met de opvoeding. Hiermee kom je op een grens van wat kan of niet.

Groep 5
Belangrijkste lessen:
- Bekijk ook goed de mogelijkheden van de samenleving zelf. Bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties die willen helpen of helpen met financieren.
- Nu de gemeente Moerdijk met de invoering van WMO bezig is, zijn de kerken ook weer in beeld gekomen. De kerken praten weer. Zij hebben veel kennis en willen graag delen. Maak hier nou gebruik van!
- Afstand tussen gemeente en kerk is de afgelopen jaren groter geworden.

Groep 6
Belangrijkste lessen:
- Luister eerst naar het verhaal en laat mensen dan pas de formulieren invullen.
- Gemeente is laatste redmiddel. Dit is geen goede beeldvorming, de gemeente moet juist de 1e zijn.

6. Afsluiting
Neem de doelgroep mee naar de werksessies. We willen echt heel graag praten met de burgers.

Verslag bijeenkomst Moerdijk: Armoede

Onderwerp: Sessie Gemeente Moerdijk: Armoede
Datum: 19 maart 2008

1. Opening

De wethouder Wil Vissers opent de bijeenkomst. Gemeente Moerdijk is bezig met de voorbereidingen voor een integraal beleidsplan Maatschappij. Uit onderzoek is gebleken dat de thema's armoede, opvoedingsondersteuning, eenzaamheid en laaggeletterdheid meer aandacht behoeven.
In deze bijeenkomst staat het thema armoede centraal. Net zoals met de foto-tentoonstelling op het gemeentehuis over armoede, wil de gemeente Moerdijk vanavond een blik 'achter de voordeur' werpen. Om die reden is iedereen welkom, dit geldt ook voor de andere sessies over laaggeletterdheid, opvoedingsondersteuning en eenzaamheid.

2. Aftrap

- Introductie gespreksleider Eelco Koolhaas. We focussen vandaag op 1 onderwerp: armoede. De overige thema's komen in april aan bod. De bijeenkomst is opgebouwd volgens een taalcursus: 'Verstaan we elkaar?'
- Eelco vraagt aan Wil Vissers: 'Wat gaat goed en wat gaat slecht in de gemeente?
  Antwoord Wil Vissers: 'Het welzijnsbeleid is goed. We hebben veel faciliteiten en hebben de mogelijkheid om veel mensen te helpen. Toch weten we dat we niet iedereen bereiken, dat is een gemiste kans.'
- Dennis de muzikant zingt een liedje over poëzie.

3. Kennismaking met het onderwerp

1. Je leert een taal door te praten met een onbekende. Wat vindt jouw onbekende buurman van het onderwerp armoede in Moerdijk? Reacties uit publiek:

- Armoede hoort hier niet te zijn.
- Vergeet niet de geestelijke armoede. Geen contact hebben met een ander is ook armoede.
- De Voedselbank bezorgt 30-40 voedselpakketten per keer (anoniem).
- Mensen met armoede zijn vaak mensen met schulden, vaak buitenlanders.
- Er is ook twijfel of armoede in Moerdijk echt bestaat. Is het tegenwoordig nog echt nodig om voedselpakketten weg te geven? Reactie uit publiek: Ja, het is echt nodig! In Moerdijk wonen mensen die leven op een betonnen vloer, zonder meubels. Profiteurs worden geweigerd en uit het systeem van de Voedselbank gegooid.
- Cijfers van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) wijzen uit dat 7% van de ouderen onder de armoedegrens leeft. De precieze cijfers over Moerdijk zijn niet bekend, maar het kan niet anders dat ook in Moerdijk een bepaald percentage ouderen onder de armoedegrens leeft.

2. Wat zou je kunnen leren van iemand die in armoede leeft? Reacties uit het publiek:

- De zuinigheid: bijvoorbeeld de theezakjes opnieuw gebruiken en niet na één keer weggooien.
- De creativiteit: bijvoorbeeld het kopen van een tweedehands broek op de rommelmarkt en het merkje vervangen door een populair merk.
- De tevredenheid met datgene wat je hebt.
- De slimme koopjesjacht.

3. Interview met Judith Schoenmakers, adviseur van de gemeente Moerdijk:

- We hebben veel gedaan, denk aan de bijzondere bijstand, het vereenvoudigen van procedures en het beleidsplan Werk en Inkomen.
- Ondanks deze maatregelen, bereiken we nog steeds niet alle mensen die ondersteuning nodig hebben.
- We proberen mensen in te lichten door het meegeven van folders en gidsen op het moment dat een uitkering wordt aangevraagd.
- We hebben geen richtlijnen voor verbale communicatie. Ik ga er vanuit dat bij een intake voor een uitkering gesproken wordt over ondersteuning.
- In alle kernen en bij de huisartsen liggen folders en gidsen over ondersteuning. De gemeente heeft nog geen speciale folders voor niet-Nederlands sprekende mensen en ook geen ideeën voor communicatie met mensen die laaggeletterd zijn.
- Het publiek vraagt of het niet mogelijk is om huisbezoeken af te leggen. De gemeente Moerdijk heeft in het beleidsplan meer mogelijkheid gecreëerd voor 1 op 1 contact. Dus huisbezoeken behoren tot de mogelijkheid.
- De gemeente heeft ook nagedacht over geestelijke armoede. In de bijzondere bijstand zijn middelen om bijvoorbeeld sport- en muziekles vergoed te krijgen. Probleem hierbij is dat mensen deze lessen eerst zelf moeten voorschieten. Vaak is hier al geen budget voor over en blijven de mogelijkheden liggen.

- Publiek vraagt of de gemeente bewust is van de groep die geen hulp wil? Judith beaamt dat er inderdaad inwoners zijn die geen gebruik willen maken van de voorzieningen
- Schaamte is een belangrijke reden om niet mee te doen aan voorzieningen of expliciet de weg te vragen. Oproep aan gemeente: denk ook aan andere manieren van communicatie. Niet alleen bij huisartsen de gidsen neerleggen, maar ook op anonieme plekken. En denk ook aan buitenlanders of laaggeletterden, zoek naast een schriftelijke communicatievorm ook naar andere vormen.

4. Wie leven in armoede? Wat is hun profiel? Reacties uit het publiek:
- In hoofdzaak moet je kijken naar mensen die het stil houden, bijvoorbeeld weduwnaars met kinderen.
- Het komt in alle rangen en standen voor.
- Er is geen vast profiel, het heeft allerlei gradaties.
- Soms zie je mensen en vraag je je af of ze het wel redden. Dat zie je aan kapotte kleding en schoenen, geen winterjas voor in de winter en een onverzorgd uiterlijk.
- De GGD kan al in vroeg stadium van het leven van een kind zien of het wel of niet goed gaat met de ontwikkeling van het kind. Ook de leerkrachten op school hebben hierin een belangrijke rol.
- De focus moet komen op de jeugd. Als het kind opgroeit in armoede is het voor het kind moeilijk om te ontsnappen. Er is nl. geen geld voor goede scholing en sociale ontwikkeling (bijvoorbeeld sport- of muziekles).
- Vergeet niet de ouders van de kinderen, geef hen soms ook iets extra's. Als ouders gelukkig zijn, dan gaat het gemakkelijker.
- Buitenlanders zijn de armen van de toekomst.
- Gratis en voldoende kinderopvangplaatsen is een essentiële voorwaarde om te kunnen werken, vooral voor een alleenstaande ouder.

5. Dennis de muzikant zingt een liedje.

4. Discussieronde

Eelco verdeelt de groep aanwezigen in 5 groepen en vraagt hen: maak korte en krachtige uitspraken over armoede, n.a.v. de zinnen die staan vermeld op het bord. Drie medewerkers van de gemeente Moerdijk zitten centraal in het midden en geven direct commentaar op de verschillende groepen.

Vraag publiek vooraf: Is het Wmo geld goed gebuikt? Antwoord Wil Vissers: Ja.
Vraag publiek vooraf: Kunnen jullie niet meer belangstelling tonen voor de inwoners? Antwoord Wil Vissers: Komt voor elkaar.

Groep 1

- Armoede is altijd een nood. Eén persoon is al teveel. Zet alles op alles om armoede te voorkomen en aan te pakken.
- De gemeente helpt goed, maar de procedures kunnen beter. Bijvoorbeeld: de periode dat mensen eerst zelf alles moeten betalen, voordat ze een uitkering krijgen. Dit voorschieten is niet handig voor mensen die gewoon echt geen geld hebben.
- Armoede ontstaat door slechte preventie. Ook moeten scholen beter signaleren.

Reactie gemeente Moerdijk:

- De problemen rond het voorschieten zijn ons bekend. Het is zo dat het eigenlijk niet anders mogelijk is. Burgers moeten eerst zelf voorschieten. Reactie publiek: Maar realiseer wel dat het gaat om mensen die het echt niet kunnen voorschieten. Reactie gemeente: in het beleidsplan zijn we bezig met een noodfonds.
- Publiek: misschien is de verrekenmethode wel een goede oplossing. Bedrijven betalen de aankopen van burgers, maar verhalen de kosten op de gemeente.
- We moeten beginnen bij de jeugd. Dat betekent preventie en scholen. Gebruik hierbij de voorbeeldfunctie waar kinderen tegenop kijken.

Groep 2

- Armoede is geen keuze. Als je ieder dubbeltje moet omdraaien, ben je altijd gedwongen om het minste te kopen.
- 1% van de bevolking leeft in armoede. Zo ook in Moerdijk: dat is teveel.
- De gemeente moet letten op langdurig uitkeringssituaties. De gemeente weet nu al dat deze groep het niet makkelijk heeft. Regel wat voor deze mensen, anders ben je zelf verantwoordelijk voor het instandhouden van armoede.

Reactie gemeente Moerdijk:

- We hebben 250 uitkeringsgerechtigden. De problemen zijn gecompliceerd, maar we proberen wel zoveel mogelijk te bemiddelen naar werk. Reactie publiek: Met de Wet Wonen, werk en inkomen is de gemeente verplicht voor werk te zorgen.
- Moerdijk heeft te maken met landelijke normen voor uitkering. De hoogte hiervan wordt landelijk bepaald, het is moeilijk om hier invloed op uit te oefenen.

Groep 3

- De gemeente vergeet dat zij zelf soms een verkeerd voorbeeld geeft. Voorbeeld: vluchtelingen hebben een contactpersoon bij de gemeente. De gemeentelijke medewerkers moeten echt proberen wat meer in de schoenen van een ander te gaan staan. Soms verstaan ze elkaar echt niet!
- Voedselbank en kerk proberen wat te doen voor deze burgers. Soms werkt een luisterend oor ook goed.

Reactie gemeente Moerdijk:

- We hebben voldoende steunpunten en weten die ook te vinden, denk aan sociale raad, armoedeplatform, seniorenwerk, school, gezondheidszorg etc. Toch zouden we misschien meer moeten doen met het idee van de huisbezoeken.
- Onze medewerkers worden getraind in het voeren van gesprekken op empatische wijze (n.a.v. toneelstuk met Eelco Koolhaas en mevrouw uit het publiek over voeren van empatische gesprekken met ouders van leerlingen).

Groep 4

- Armoede is voor iedereen anders. Een strakke grens hanteren is niet goed, maar speelruimte heeft alleen effect als er ook echt speelruimte is.
- Bijna vergeten groepen ontstaat door informatiegebrek. We communiceren (soms) verkeerd. Folders liggen op publieke plekken en veel mensen schamen zich om een folder publiekelijk te pakken. Een steunpunt per kern zou een goede oplossing zijn. Of een agoog per kern in een wijkgebouw. Discussie: is een aanspreekpersoon in de kern laagdrempelig of niet?

Reactie gemeente Moerdijk:

- Het organiseren van één steunpunt per gemeente is een lastige opgave. De kernen zijn niet groot, dit gaat veel geld kosten en is organisatorisch onrendabel. Daarnaast is de discussie of één aanspreekpunt per kern wel of niet laagdrempelig is.
- We moeten meer aandacht hebben voor mensen die buiten sociale organisaties vallen.

Groep 5

- De gemeente helpt zijn burgers in nood met geld. Maar iedereen kan helpen! Niet alleen de gemeente, maar alle burgers naar eigen vermogen. Iedereen is verantwoordelijk voor zijn mede-burgers.
- Er is armoede in alle kernen.

Reactie gemeente Moerdijk:

- We proberen landelijke politiek te beïnvloeden. Wij vinden bijvoorbeeld het afgesproken minimum te laag. In Moerdijk proberen we hier creatief mee om te gaan.
- We koppelen tegenwoordig gegevens aan elkaar om zoveel mogelijk mensen te bereieken.

Dennis de muzikant vat deze ronde samen in een liedje.

5. Afsluiting

Afsluiting door Wil Vissers:
In de komende periode vinden allerlei sessie plaats. Hiervan worden verslagen gemaakt. Op 9 april vindt een terugkombijeenkomst plaats, waar iedereen opnieuw welkom is.
Laatste reacties uit het publiek:

- Deze bijeenkomst had ook wel soberder gekund.
- Vergeet niet de groep die net boven de minima uitkomt. Werk volgens de geest van de wet en niet volgens de letter van de wet!
- Ik mis de burgers van Moerdijk. De aanwezige groep bestaat voor het grootste deel uit ambtenaren en raadsleden, maar de inwoners uit Moerdijk zijn er niet. Volgens mij interesseert het de Moerdijker niks.
- Vergeet niet de schaamte van mensen. Regel de communicatievormen op andere manieren, zodat iedereen ook om hulp durft te gaan vragen.

Teksten op kartonnen bladen

Blad 1

- Armoede is dat je niks te verteren hebt. Dat je niet normaal kan functioneren. Dat je niets hebt om kleur aan je leven te geven.
- Armoede in Moerdijk komt net zoveel voor als overal.
- Armoede is moeilijk aan te wijzen. Misschien wel de Vogelbuurt.
- De vergeten groepen zijn: ouderen met klein pensioen, kleine zelfstandigen, kinderen zijn vaak slachtoffer, later gekomenen en oudere vluchtelingen blijven altijd op bijstand niveau.
- Steun krijg je het liefst bij kerken (als je lid bent), voedselbank (is anoniem), familie en lieve mensen.
- Armoede ontstaat door: scheiding, faillissement, overlijden, onwetendheid, verleiding van afbetaling en sociale druk.
- Oplossingen: opvoering, voorbeeldfunctie, minder gemakkelijk maken, lessen op school, weerbaarheidstraining, ouder erop wijzen, schuldhulpverlening en budgettering begeleiding.
- Armoede is relatief.

Blad 2:

- Armoede is geen keus meer hebben, en ieder dubbeltje moeten omdraaien.
- Het landelijk gemiddelde van armoede is voor Moerdijk al teveel.
- Steun krijg je van de overheid, kerken, buren en sociale raadslieden. Sociaal netwerk is belangrijk.
- Armoede ontstaat door: onvoldoende aanpassing van de normen, langdurige uitkeringssituaties en onvoldoende werkgelegenheid.

Blad 3:

- Armoede betekent voor iedereen iets anders. Iedereen ervaart armoede anders.
- Bijna vergeten groep is de groep die informatiegebrek heeft.
- Casemanagers krijgen het steeds drukker! En de armoedegroep wordt steeds groter.

Blad 4:

- Armoede is persoonlijk. Dan leef je onder de armoedegrens of je bent gedwongen naar de Voedselbank te gaan.
- Armoede in Moerdijk is altijd te groot (1 is teveel).,
- Gemeente moet helpen indien nodig. De procedures kunnen echter beter (de voorschotten).
- Het sociale netwerk kan helpen. Dit kan echter ook tegenwerken, omdat door schaamte voor armoede de sociale controle mensen weerhoudt om hulp te vragen.
- De bijna vergeten groepen zijn ouderen (65+), de minima en de net boven minima.
- Armoede vindt je op elke hoek van de straat.
- Armoede ontstaat door te weinig preventie en te beperkt gebruik van de mogelijkheden.

Blad 5:

- Armoede is als je geen 3 maaltijden op een dag kan eten.
- Armoede zit achter een dikke deur. Wat is arm?
- Gemeente heeft verplichting om te helpen.
- Steun moet je van iedereen (gemeente en burgers) naar eigen vermogen krijgen. Ook de kerken, familie en ouders vervullen een belangrijke rol.
- De bijna vergeten groepen zijn de alleenstaanden, asielzoekers en ouderen die alleen maar AOW hebben en geen pensioen hebben opgebouwd.
- Armoede komt in alle kernen voor.
- Armoede ontstaat door omstandigheden zoals inkomensachteruitgang en teveel lenen. Door reclame op bijvoorbeeld www.lenen.nl wordt het erg gemakkelijk gemaakt om zomaar te lenen (onverantwoord omgaan met geld).

Verslag bijeenkomst Moerdijk: Opvoedingsondersteuning

Onderwerp: Sessie Gemeente Moerdijk: Opvoedingsondersteuning
Datum: 2 april 2008

1. Opening

De wethouder Wil Vissers opent de bijeenkomst. Voor diegenen voor wie dit de eerste sessie in de reeks “Verstaat u mij?” is wordt kort toegelicht waarom de sessie gehouden wordt en wat het doel ervan is. De gemeente Moerdijk moet dit jaar een beleidsplan Wmo maken en een beleidsplan Volksgezondheid. Ze heeft daarom besloten de twee samen te voegen en een beleidsplan Maatschappij op te stellen. In dat beleidsplan komt deels beleid dat al bestaat. Te denken valt aan de WVG en Huishoudelijke verzorging die vorig jaar bij de gemeente zijn ingevoerd en aan staand beleid op gebied van welzijn en volksgezondheid. Daarbij zijn er ook thema’s waar de gemeente van vindt dat ze er wat mee moet, waarvan het belangrijk is die extra onder de aandacht te brengen. Deze thema’s zijn: Armoede, Opvoedingsondersteuning, Laaggeletterdheid en Eenzaamheid. Vandaag staat daarvan de Opvoedingsondersteuning centraal. Ten slotte wordt nog opgemerkt dat deze sessies niets veranderen aan de normale inspraakprocedures voor nieuw beleid.

2. Introductie

Eelco Koolhaas van Beleidstheater neemt het woord van de wethouder over. De sessie van vandaag is opgebouwd als een taalcursus, verstaat u mij? Bij taal leren begint het met losse woorden, dan korte zinnen en praten met onbekenden en ten slotte lange zinnen. Die volgorde wordt vandaag ook aangehouden. Voorafgaand aan deze sessie had Eelco een discussie met zijn collega, zanger en schilder Dennis Wijmer, over wie nou wie opvoedt. Voeden ouders kinderen op, of andersom? En wie voedt de gemeente op? Dennis zingt daar een lied over met als conclusie: De gemeente ben je samen!

3. Losse woorden

1. Een taal leren begint met losse woorden, met welke woorden associëren de aanwezigen de term “moderne opvoeding”?
   Reacties van het publiek:
   - Moderne opvoeding is onderhandelen.
   - Als ouders geen nee tegen zichzelf kunnen zeggen, hoe voeden ze dan hun kinderen op?
   - Moderne opvoeding is discussiëren
   - Moderne opvoeding is toegeven.

2. Wat zijn de geheimen van opvoeden. Het publiek wordt gevraagd dit onderling te overleggen. Reacties van het publiek:
   - Het geheim van opvoeden is: Vergeet je eigen tijd niet, je bent zelf ook jong geweest.
   - Het geheim van opvoeden is: Zorg dat je zelf ook gelukkig bent/blijft. Dat straal je uit naar je kinderen. Als jij gelukkig bent, zijn je kinderen dat ook.
   - Het opvoeden is een geheim dat zich pas openbaart als je kinderen krijgt.
   - Het geheim van opvoeden is vertrouwen, van jou in je kind en van je kind in jou. Het hebben van een sterke band en onvoorwaardelijk voor elkaar er zijn.
   - Het geheim van opvoeden is consequent zijn, niet ouderwets of te streng, maar wel consequent.
   - Het geheim van opvoeden is dat je een beetje moet sjoemelen.

3. Is de gemeente op te voeden? Reacties uit het publiek:
   - De gemeente opvoeden is welhaast onmogelijk, desalniettemin toch noodzakelijk. De gemeente kent ook vele gezichten.
   - De gemeente moet zich niet met alles willen bemoeien.
   - En als je de gemeente opvoedt, wie voed je dan op, de Raad of de ambtenaren. Het begint bij de ambtenaren, de Raad verandert weer snel van samenstelling en mening.

Moniek van der Slikke, beleidsmedewerker van de gemeente, geeft aan dat het thema opvoeding binnen de gemeente door meerdere mensen wordt besproken. Echter, vooral bij de afdeling Sociale Zaken, niet bij Ruimtelijke Ordening of Economische Zaken. Het zou wel goed zijn dat meer te doen.

4. Wat is het nut van adviezen? Reacties uit het publiek:
   - Adviezen veranderen snel en iedereen weet het beter.
   - De basis is luisteren, advies geef je daarbij op je gevoel.
   - Jij leert je kinderen spreken, zij leren jou zwijgen.
   - Advies moet passen bij de mensen. Zijn de deskundigen op het gebied van opvoeding zich daarvan wel bewust? Ja, het is binnen organisaties een thema om te leren luisteren, maar het ontbreekt vaak aan tijd om dat ook te doen. Het leeft dus wel, maar de praktijk is weerbarstig.

4. Praten met onderdelen

De tweede stap in de taalontwikkeling is het formuleren van korte zinnen en het praten met onbekenden. Praten met onbekenden is dan ook wat deze ronde ten doel heeft. Dennis speelt op zijn gitaar en de deelnemers wandelen door de zaal. Op het moment dat de muziek stopt, gaan de deelnemers een gesprek beginnen met de twee mensen waar zij het dichtst bij in de buurt staan.

1. Welke informatiesoort is nu vooral nodig?
   - Kinderen kunnen informatie krijgen via de kindertelefoon, hoe moeten ouders aan hun informatie komen? Daar is informatie over nodig.
   - Er is één loket nodig waarnaar professionals kunnen verwijzen, een centraal punt waar de kennis gebundeld is.
   - Er is informatie nodig over hoe je als ouder om kan gaan met gedragsproblemen van je kind. Het kan dan gaan over relatief eenvoudige zaken zoals niet willen eten of slapen of een keer weglopen.
   - Er is informatie nodig over de balans tussen werken en opvoeden en een punt waar die informatie te vinden is.
   - De soort informatie die nodig is, is dat je de tijd moet nemen voor je kinderen en moet luisteren, dat moet de basishouding zijn. Daarbij is er een deskundige nodig die deze boodschap overbrengt.
   - Informatie over professionele hulp, bijvoorbeeld naschoolse opvang. Ook informatie nodig over gedrag. Tegenwoordig heeft een kind altijd maar ADHD of iets dergelijk, maar hoe herken je dat?
   - Informatie is nodig over hoe je omgaat met een kind met problemen, met problemen die éénoudergezinnen ervaren, te veel of te weinig aandacht en kinderen opvoeden in armoede. Kortom, praktische ondersteuning is nodig.
   - Wat is de norm? Daar is informatie over nodig, ook al zal er geen deskundige zijn die daar antwoordt op geeft.
   - Bij opvoeden speelt, zeker als het om een eerste kind gaat, ook een stuk angst. Informatie is nodig om die angst weg te nemen.

2. Hoe kun je goed signaleren en wie moet dat doen?
   - Het consultatiebureau, scholen, (sport)verenigingen, overal waar kinderen naartoe gaan, kan gesignaleerd worden. Hoe je kunt signaleren is echter lastig. En wanneer ga je met een signaal wat doen?
   - Het is nog breder te trekken, signaleren kan in de hele maatschappij. Signaleren is echter altijd achteraf. Opletten is één, maar er ook wat mee doen is een moeilijke volgende stap, vooral als het je eigen buren betreft.
   - Huisartsen zouden ook goed een signaleringsfunctie kunnen hebben, bijvoorbeeld in het herkennen van tekenen van huiselijk geweld. Huisartsen hebben echter aangegeven dat niet te willen, ze richten zich liever op hun kerntaak, dat is al druk genoeg. Brochures bij de huisartsen neerleggen kan misschien wel.
   - Signaleren moet op individueel niveau. Een leraar kan bijvoorbeeld op school iets aan een kind signaleren, dan moet hij er vervolgens met de ouders en het kind persoonlijk over praten. Tegenwoordig kun je elkaar echter niet meer aanspreken. “Waar bemoei je je mee” is een standaard reactie. Ook voelt men zich vaak niet de aangewezen persoon om iemand aan te spreken. Niet richting de buren, maar zelfs niet richting eigen kinderen met kinderen. Aanspreken zou weer meer moeten kunnen, dan krijg je tenminste discussie.

3. Wat is er mogelijk op het gebied van preventie en opvoedingsondersteuning?
    - Er moet voldoende informatie aangeboden worden, bijvoorbeeld via TV campagnes. De boodschap moet zijn dat het normaal is vragen te stellen over opvoeding en dat iedereen zijn kind kan opvoeden.
    - Geboortebeperking is een vergaande vorm van preventie.
    - Voorschoolse, naschoolse en tussenschoolse opvang en achtervang voor éénoudergezinnen is cruciaal. De overheid dwingt alleenstaande ouders te werken, dan moeten ze ook faciliteren bij de opvang. Een van de deelnemers is alleenstaand moeder, zij geeft aan dat het een verrijking was na vijf jaar weer te moeten werken.
    - Nieuw samengestelde gezinnen, twee alleenstaande ouders die samen één gezin gaan vormen, zijn een vergeten groep. Daar moet je op letten.
    - Onzekerheid wegnemen bij aanstaande ouders. Bij het eerste kind weten ouders nog niet goed wat te doen. Maak de nieuwe ouders baby-proof.
    - Er worden in Moerdijk al minder kinderen geboren, er is sprake van ontgroening en vergrijzing. Dit heeft te maken met demografische ontwikkelingen en niet zozeer met de kindvriendelijkheid van Moerdijk, die is wel goed. Er zijn speeltuinen, sportcomplexen en –verenigingen.
    - Preventie is ook aan kinderen laten zien wat er gebeurt als je, bijvoorbeeld, drugs of drank neemt.
    - Vroegtijdig signaleren en aanpakken is van groot belang. Tot 10 jaar zijn kinderen nog makkelijk te beïnvloeden, daarna wordt het moeilijker gedrag te veranderen.
    - Het beleid is nu erg gericht op kinderen van 2 tot 4 jaar. Er zou meer aandacht moeten komen voor de kinderen boven 12 jaar. Na de basisschool verandert er namelijk zoveel voor kinderen en er zijn zoveel mogelijkheden en de vertrouwde structuren vallen weg. Een kind ‘ontploft’ dan.
    - Preventie door een opvoedcursus vanuit het perspectief: Wat mag een kind van z’n ouders verwachten.

4. Dennis zingt een liedje over de ronde “praten met onbekenden”.

5. Interview met de gemeente

Eelco Koolhaas interviewt Moniek van der Slikke, beleidsmedewerker van de gemeente Moerdijk met opvoedingsondersteuning in haar portefeuille. Een deel van het gemeentelijk beleid is nieuw, dat biedt mogelijkheden en daar is ook ruimte en geld voor beschikbaar.
Uit de sessie tot nu toe is een grote oogst op te halen, de thema’s die volgens Moniek prioriteit moeten krijgen zijn “grenzen, hoe ver kan en mag je gaan?” en de praktische zaken. Er is echter ook al veel geregeld in de gemeente Moerdijk.
De gemeente is bezig een signaleringssysteem in te voeren voor kinderen van 0-23 jaar. Als iemand een risico ziet bij een kind is dat te melden in een computersysteem. Het systeem koppelt dan de meldingen met het betreffende kind. Bij twee of drie keer een melding over een kind dan wordt actie ondernomen. De deelnemende instanties spreken dan af wie het voortouw neemt, afhankelijk van de gemelde signalen.
Ook zijn er spreekuren op peuterspeelzalen die ouders ondersteunen waarvan het kind op achterstand staat. Hier wordt echter maar weinig gebruik van gemaakt. Leidsters schakelen wel op eigen initiatief orthopedagogen in. De spreekuren worden binnenkort geëvalueerd. Mogelijk is de oorzaak dat Moerdijk maar een kleine gemeente is en men snel van elkaar weet dat je bij zo’n spreekuur bent geweest.
De behoefte van mensen aan opvoedingsondersteuning is (nog) niet duidelijk in Moerdijk. Wel zijn er landelijke onderzoeken gedaan, de resultaten hiervan wijzen uit dat er wel behoefte aan ondersteuning is. Ook in de gezondheidsenquête die is gehouden is gevraagd of er behoefte bestaat aan ondersteuning. Ook is er besloten een vragenlijst rond te delen aan ouders van 0-12 jarigen waaruit naar voren moet komen hoe, wat voor en waar ondersteuning moet worden aangeboden. De gemeentelijke website levert nog geen informatie over opvoedingsondersteuning. Het is ook niet de taak van de gemeente ondersteuning te bieden, maar wel om informatie beschikbaar te stellen.

6. Hoe-vragen

In deze ronde wordt gevraagd welke “Hoe-vragen” nog te beantwoorden zijn. De vragen die gesteld kunnen worden zijn:

- Hoe komen we er achter wat ouders nodig hebben en hoe sluiten we daarop aan?
- Hoe moet je de informatie aanbieden?
- Hoe schakel je de ondersteunende partijen gelijk?
- Hoe kunnen de betrokken organisaties op dezelfde manier werken?
- Hoever gaan we?

1. Hoe bied je informatie aan? Reacties van het publiek:
   - Via de gemeentelijke website en loket
   - Niet op de peuterspeelzaal, maar anoniem.
   - Via de TV en het gemeentelijke infokanaal.
   - Via school
   - Consultatie in een ‘algemeen’ gebouw omdat mensen niet willen dat de buren zien dat ze problemen hebben.
   - Aan de ene kant wil je de informatie zo dicht mogelijk op de ‘looproute’ van mensen aanbieden. Aan de andere kant willen mensen graag anoniem informatie halen. Dat kan bijvoorbeeld via telefoon en mail en ook via een huisbezoek of bij het gemeentehuis. Het gemeentehuis is voor veel burgers echter ver weg.
   - Je kan je afvragen welke looproutekansen je nog mist. Dat speelt ook in de brainstorm over het nieuwe CJG. Er zijn plekken waar ouders elkaar toch wel ontmoeten, bijvoorbeeld bij de peutergym. Dat is echter niet een plek om zwaardere problemen te bespreken.
   - Vroeger waren er informatieavonden op school en die werden druk bezocht. Tegenwoordig komt niemand meer op die avonden af omdat veel informatie wel van het internet en andere media is te halen.
   - Uit het bovenstaande valt te concluderen dat er eigenlijk twee groepen informatie zijn, de ervaringsvragen en de diepere vragen. Het is dus noodzakelijk meer mogelijkheden te bieden informatie te halen. De gemeente dacht er te zijn door huisbezoeken af te leggen. Sommige mensen willen echter niet dat de gemeente thuis langskomt.
   - Als je werkelijk een probleem hebt, dan is er één loket nodig die precies weet bij welke organisatie je moet zijn. De loketten, of steunpunten, moeten breed zijn zodat de vraag anoniemer gesteld kan worden. De brede school is niet de plek hiervoor.

Gedurende de discussie rijst de vraag in hoeverre je rekening moet houden met de sociale reserves die mensen hebben om hulp te vragen. Moet je ergens ondersteuning aanbieden waar dat volstrekt anoniem kan? Aangedragen wordt dat een ouder die geen hulp zoekt omdat de buren er dan wat van kunnen denken, niet goed bezig is.

2. Hoe kom je erachter wat mensen nodig hebben? Reacties van het publiek:
   - Internetsite met een forum, de al genoemde enquête, partijen die met jeugd te maken hebben op de juiste manier bij elkaar brengen, doorvragen als mensen met een vraag bij het loket komen, een nazorgtraject en een elektronisch kinddossier.
   - Potentiële gevaren voor opvoeding, zoals scheidingen, zijn op te sporen via de gemeentelijke basisadministratie. De vraag is of je bij scheiding al een aanbod kunt doen voor opvoedingsondersteuning. De marktsector doet ongeveer hetzelfde wel, bijvoorbeeld bij verhuizingen.
   - Ouders moeten één op één op de hoogte gesteld worden als er door instanties over hun kind gesproken wordt.
   - De wethouder geeft aan dat je wel vooronderzoek moet doen. Ze vindt het idee om door te vragen bij het loket aantrekkelijk. De medewerkers moeten daar dan wel goed in getraind worden. Plannen hiervoor bestaan nog niet.

3. Hoe laat je de verschillende organisaties goed samenwerken?
   - Een overkoepelende organisatie waar burgers naartoe kunnen met één loket is een goed startpunt voor samenwerking. Vanuit het loket kan dan contact gelegd worden met specialistische hulp.
   - Het CJG is de één-loket-gedachte en het is een goede gedachte. Het is belangrijk dat ouders met vragen direct op de plek komen waar ze moeten zijn. Van het kastje naar de muur gestuurd worden is een grote ergernis voor burgers. Dat heeft ook te maken met de verwijsfunctie van de gemeente. In plaats van verwijzen moet er meer oplossingsgericht meegedacht moeten worden. Mensen begeleiden naar de juiste plek voor hun vraag.
   - Misschien is het goed om de inloop koffieochtenden op de peuterspeelzaal weer in te voeren. Dat werkte vroeger goed.

7. Dialoog bij het zwembad

De laatste ronde van de middag gaat echt de diepte in. In groepen worden de thema's die vandaag naar voren zijn gekomen besproken. Het resultaat van die bespreking wordt in een aantal dialogen van twee ouders bij het zwembad weergegeven.
De eerste dialoog is tussen een moeder en een aantal andere ouders rond het zwembad. Haar zoontje zit al een tijdje op zwemles, maar lijkt niet goed zwemmen te leren. Hij speelt veel liever in het water dan serieus de oefeningen te doen. Zijn jongere zusje is later met zwemmen begonnen, maar heeft al wel een diploma. De moeder maakt zich zorgen en vraagt advies aan een andere ouder die naast het zwembad staat. Hij pakt het direct zwaar op en adviseert haar naar de huisarts te gaan. De huisarts ziet echter geen reden waarom de moeder daar moet zijn, de jongen is overduidelijk niet bang voor water. Zij verwijst naar de onderwijzer in de klas van de jongen. De onderwijzer geeft vervolgens aan dat haar zoon een goede leerling is, altijd als één van de eersten klaar en zeker altijd snel naar de speelhoek loopt. Misschien is een andere zwemleraar een goed idee. Misschien slaat de les dan wel aan. Dat lijkt uiteindelijk de beste oplossing.

Het publiek wordt gevraagd wat de moraal van de dialoog kan zijn. Reacties uit het publiek:

- Zoek het niet te moeilijk, de kans bestaat dat je jezelf wat aanpraat.
- Niet iedereen heeft dezelfde aanpak nodig. Het ene kind kan met 5 jaar op zwemles, een ander al met 4 jaar. Een jaar later op zwemles hoeft helemaal geen probleem te zijn.
- Moet een gemeente hier wel wat mee? Ze moet hooguit ouders in de gelegenheid stellen zo goed mogelijk voor hun kinderen te kunnen zorgen.
- Opvallend in de dialoog was dat niemand echt naar het probleem heeft gekeken.
- Je kan met verschillende brillen op naar een kind kijken, sparren onderling is daarom noodzakelijk.
- Hebben ouders niet teveel bezorgdheid? Je hoeft niet altijd direct naar hulpverleners te gaan. We moeten meer vertrouwen in ouders houden. Op jonge leeftijd zijn er grote verschillen tussen kinderen. Ouders moeten ook niet te competitief ingesteld zijn.

De tweede dialoog is tussen een getrouwde moeder met vijf kinderen en een gescheiden vader met één kind. De moeder met vijf kinderen ziet zelf weinig problemen in haar gezin en stoort zich aan mensen en instanties die dat wel denken te zien. In plaats daarvan zouden die instanties eens bij haar buren op bezoek moeten. Dat is een stel van twee gescheiden ouders die samen gaan wonen, met al die kinderen erbij. Ze ziet het uurtje bij het zwembad als een relaxed uitje en vindt dat een mens zich niet teveel zorgen moet maken. De gescheiden vader ziet het uurtje bij het zwembad als een verspilling van tijd, vooral omdat zijn ex hun kind niet naar het zwembad wil brengen. Hij kan zich niet voorstellen dat je met 5 kinderen nergens problemen mee hebt en blijft daar ook over doorvragen. Hij heeft zelf al moeite met 1 kind.

Het publiek wordt gevraagd wat de moraal van de dialoog kan zijn. Reacties uit het publiek:

- Het gaat over vergeten groepen: Grote gezinnen, alleenstaande vaders, samengestelde gezinnen en mensen die bij zichzelf geen problemen zien. Men denkt snel dat daar wel wat aan de hand zou moeten zijn. Niet dus, en blijf alsjeblieft weg!
- De dialoog wilde zeggen dat de gemeente zich vaak richt op standaard gezinnen, maar er is veel meer. Belangrijk is niemand te vergeten.
- De moraal is dat we elkaar van alles aanpraten.
- We moeten op zijn minst praten over vergeten groepen. Je hoeft er als gemeente nog niet direct beleid op te maken en de groepen hoeven ook geen probleem te zijn.
- Opvoeden en wanneer je daarin ingrijpt blijft een ethisch probleem. Opvoeden is normatief. Je kan je afvragen of het beleid niet te braaf blijft. Er bestaat wel bemoeizorg, maar er moet veel aan de hand zijn wil dat worden toegepast.
- Accepteer een beetje gekte.

De derde dialoog wordt gevoerd tussen twee ouders die bespreken waar je tegenwoordig informatie over opvoeden kan vinden. Ouders moeten goed weten waar ze voor informatie terecht kunnen. De gemeente moet faciliteren dat burgers de informatie kunnen vinden. Ook is het van belang dat er geen leeftijdsgrenzen gesteld worden waarvoor informatie en ondersteuning beschikbaar is. Informatie zou met kinderen mee moeten gaan van de basisschoolleeftijd naar de middelbare school.

Het publiek wordt gevraagd wat de moraal van de dialoog kan zijn. Reacties uit het publiek:

- Er bestaat wel iets om een kind te kunnen volgen zodra er een melding bij het loket is geweest. Het risico daaraan is het stempel “eens een dief, altijd een dief`” op een kind te plakken. Het is wel handig bij problemen die terugkomen.
- Gevraagd wordt of scholen goed genoeg samenwerken. Dat is een taak voor zowel de scholen als de gemeente.
- Advies aan de gemeente: Geef wel de munitie, maar neem het niet over. Laat ook informatie over kinderen niet nodeloos verloren gaan tussen basis- en middelbare school. Hier wordt overigens aan gewerkt door de werkgroep doorlopende leerlijn.

De vierde en laatste dialoog gaat tussen twee moeders aan de rand van het zwembad. De ene moeder is heel strikt. Haar dochter moet om 10 uur uit het zwembad zijn en als ze ook maar een minuut later is, dan is het niet goed. Zo doet deze moeder het bij alles, ze is zelf ook zo opgevoed en het bevalt prima. Laatst was haar dochter een kwartier later thuis van een avondje stappen dan afgesproken. Het resultaat is dat ze dit weekend niet uit mag. De andere moeder laat haar dochter vrijer. Hier in het zwembad is ze er zelf bij, als het dan een kwartier later wordt, dan maakt dat toch niets uit? Grenzen stellen vindt ze wel belangrijk, maar je moet ook mee bewegen. Kinderen zoeken nou eenmaal de grenzen op. Je krijgt terug wat je geeft.

Het publiek wordt gevraagd wat de moraal van de dialoog kan zijn. Reacties uit het publiek:

- Kinderen zoeken de grenzen op.
- Er zijn verschillende stijlen van opvoeden.
- De gemeente kan handelen naar de letter van de wet en in de geest van de wet. De gemeente moet een beetje af van de houding “regels zijn regels”.

8. Afsluiting

Ten slotte vraagt Eelco Koolhaas aan wethouder Vissers en Moniek van der Slikke welke twee dingen hen bijgebleven zijn van de middag. Dat de professionals aan het loket moeten doorvragen en een antenne daarvoor moeten ontwikkelen is bijgebleven. Ook hebben de vergeten groepen indruk gemaakt, daar wil de gemeente wat mee. Maar er zijn meer dingen die blijven hangen bijvoorbeeld dat je niet teveel problemen moet maken die er niet zijn. Of, hoe stem je de signalering goed op elkaar af? Duidelijk is ook dat het aanbod van informatie en ondersteuning niet teveel centraal, maar ook niet teveel decentraal moet.
Een van de aanwezigen geeft de gemeente nog mee dat woensdagmiddag niet de beste tijd is om een bijeenkomst over opvoedingsondersteuning te geven. Veel belanghebbenden kunnen dan niet komen.

Gespreksverslag

Onderwerp: Werksessie laaggeletterdheid
Datum: 2 april 2008

1. Opening

De aanwezigen worden welkom geheten. Het onderwerp van vandaag is laaggeletterdheid. Binnen de gemeente Moerdijk is voor dit onderwerp een concept aanvalsplan. Het doel hiervan is een sociale gemeente te zijn. Hierna stelt Eelco Koolhaas zich voor. Het brede thema is “Verstaat u mij?” en de gedachte voor vanavond is dat je iets kunt lezen maar begrijp je het dan ook? De opening wordt afgesloten door de muzikant Dennis Wijmer met een lied over woorden en begrijpen.

2. Onderzoeken / verkenning

De zaal wordt in groepen verdeeld die over de volgende zaken gaan discussiëren en proberen antwoorden te vinden op een viertal vragen.

Hoe is het om laaggeletterd te zijn?

Een laaggeletterd iemand heeft geen zelfvertrouwen en durft ook niet vooruit te komen in het leven. Men wordt beperkt in de maatschappij en in de dagelijkse dingen zoals boodschappen doen of medicijnen innemen. Laaggeletterdheid beperkt je zelfstandigheid. Er zijn verschillende niveau’s van laaggeletterdheid.

Waar komt laaggeletterdheid vandaan?

De voornaamste oorzaak wordt bij het onderwijs gezocht. Een gebrek aan onderwijs kan een oorzaak zijn maar ook slecht onderwijs is een boosdoener. Tegenwoordig is er speciaal onderwijs voor kinderen die niet mee kunnen komen maar vroeger werden die kinderen achter in de klas gezet en kregen dan klusjes om de tijd te doden. Leraren gaven het soms op om kinderen te leren lezen en schrijven als ze het te moeilijk vonden. Een andere oorzaak die genoemd wordt, is een combinatie van psychosociale factoren. Ook een slechte thuissituatie of een gebrek aan zelfvertrouwen bij kinderen wordt genoemd.

Wat is een definitie voor laaggeletterdheid?

Een beperking in het maatschappelijk verkeer door het ontbreken van de vaardigheid om te lezen en te schrijven. Een toevoeging die hierop wordt gedaan is dat het ook een gebrek aan vaardigheid is om te rekenen of om met een computer om te kunnen gaan. Anderen in de zaal vinden dit echter een vervuiling van de discussie en zouden alleen rekenen toe willen voegen. Mensen die niet met een computer om kunnen gaan zijn digibeten en dit hoeft niets met laageletterdheid te maken te hebben. Laaggeletterden kunnen soms prima internetten omdat dit voor een groot deel ook een visuele wereld is naast de woordelijke.

Wat kun je aan laaggeletterdheid doen?

Vroege signalering wordt als belangrijk genoemd. Ook is het belangrijk dat laaggeletterden voorbij hun schaamte komen. Daarnaast zou er ook gewerkt kunnen worden aan de acceptatie van laaggeletterdheid bij de omgeving van een laaggeletterde.

3. Letters op de vloer

In het midden van de zaal zijn vier vlakken gemaakt met letters: de D, F, E en M. Deze staan voor Doelen (van de gemeente die het beleid maakt), Feiten (over laaggeletterdheid in Moerdijk), Emoties (de gevoelens over de feiten) en Middelen (wat je kunt doen aan laageletterdheid).
De aanwezigen wordt gevraagd in één vak te gaan staan en iets over het onderwerp te zeggen. Twee letters worden uiteindelijk behandeld: Feiten en Emoties.

Feiten

In Nederland is 13% van de bevolking laaggeletterd. In Moerdijk is dit hetzelfde percentage voor de groep mensen tussen de 15-74 jaar. Dit gaat in Moerdijk om ca. 3700 mensen. Binnen deze groep wordt door de professionals een onderscheid gemaakt tussen mensen die ouder danwel jonger dan 40 jaar zijn. De reden hiervoor is dat mensen jonger dan 40 wél de mogelijkheid van speciaal onderwijs hebben gehad en die ouder dan 40 jaar niet. Een volgend feit dat duidelijk moet zijn, is dat laaggeletterden niet dom zijn! Er zijn genoeg voorbeelden te noemen van laaggeletterden of analfabeten die maatschappelijk carrière hebben kunnen maken. Laaggeletterdheid komt in alle lagen van de bevolking voor maar komt wel het meest voor bij de lagere sociale klassen. Er zijn verschillende niveau’s van laaggeletterdheid. Niveau 0 houdt in dat je zelfs geen letters kan herkennen. Boven niveau 2 ben je niet meer laaggeletterd volgens de heersende definitie.

Emoties
Men is in het algemeen geschokt over het hoge aantal laaggeletterden. Ook geven enkele mensen aan dat ze verdrietig zijn over het aantal. Een andere emotie is schaamte dat dit blijkbaar nog steeds een probleem is in deze tijd. Medewerkers van de bibliotheek geven ook aan dat ze geschokt zijn over het hoge aantal laaggeletterden omdat zij juist allerlei projecten hebben om de laaggeletterdheid aan te pakken. Een laatste emotie is die van boosheid en dan met name gericht tegen leraren die het opgeven om een leerling te onderwijzen als ze het moeilijk vinden.

4. Intermezzo
Dennis Wijmer vat de discussie samen in een lied waarna een koffiepauze volgt.

5. Discussies
In dit onderdeel van de avond worden een aantal discussies opgestart.
Het taboe voorbij
Mensen lopen door de zaal op de muziek. Zodra de muziek stopt blijft iedereen staan en praat over dit onderwerp met de persoon naast hem. Wanneer is het taboe voorbij? Hoe komen we het taboe voorbij?
De antwoorden uit de zaal:
- Taboe is voorbij omdat we er nu over kunnen praten maar het probleem is zeker nog niet voorbij.
- Ouders zijn belangrijk om het taboe te blijven doorbreken.
- Het is belangrijk dat de doelgroep goed bereikt wordt. Laaggeletterden uitnodigen via geschreven folders heeft weinig zin. Als voorbeeld wordt een thema-avond genoemd over laaggeletterdheid waar geen enkele laaggeletterde zelf op af was gekomen. Dit komt mede omdat laaggeletterden vaak in andere sociale groepen zitten dan de mensen die hen proberen te benaderen en op die manier de link ontbreekt.
- Binnen de gemeente Moerdijk kunnen ook laaggeletterden werken. Dit is dan ook benoemd naar aanleiding van het concept aanvalsplan en wordt actief opgepakt.
- Eén van de aanwezigen vertelt dat een taboe niet nodig is. Toen zij zelf als laaggeletterde weer scholing wilde volgen, ging ze uit schaamte naar een ander dorp omdat ze geen bekenden tegen wilde komen. In het andere dorp bleken echter verschillende dorpsgenoten van haar te zitten die dezelfde overweging hadden gehad.

Geef anderen de schuld
Wie hebben er allemaal schuld aan laaggeletterdheid?
- Onderwijs, onderwijsinspectie, het onderwijs van vroeger (gebrek aan aandacht), maar ook het huidig onderwijs.
- Ouders / opvoeders die het soms te druk hebben om kinderen te helpen.
- De gemeente.
- Het ministerie.
- Familieleden.
- Politiek (er moeten kleinere klassen komen en meer middelen).
- Cultuur (tegenwoordig teveel prestatiedruk)

Eén ding moet duidelijk zijn: het is nooit je eígen schuld.

Rare oplossingen die wel kunnen werken
De aanwezigen wordt gevraagd met gekke oplossingen voor laaggeletterdheid te komen die wel zouden kunnen werken. De oplossingen worden beoordeeld door de professionals. Als zij het een goed idee vinden, roepen ze “bingo” (deze zijn hieronder cursief aangegeven):
- Huurdersvereniging die met speciale kaartjes een discussieavond organiseert.
- Ouders screenen op geschiktheid om kinderen op te voeden.
- Inburgeringscursus volgen.
- Frans Bauer over laaggeletterdheid laten zingen.
- Klassen terugbrengen naar maximaal 20 leerlingen.
- Een voorleesbrigade van kinderen formeren die laaggeletterden helpen met lezen.
- Op elke school een deskundige op het gebied van laaggeletterdheid aanstellen.
- Beleidsstukken herschrijven tot elke laaggeletterde ze begrijpt.
- Corporatie helpt met het invullen van formulieren.

6. Intermezzo
Dennis Wijmer vat de discussies samen in een lied

7. Ambtenaren aan het woord
Monique van Zandvliet, beleidsadviseur onderwijs van de gemeente Moerdijk, wordt geïnterviewd door Eelco Koolhaas. Het onderwerp is het al bestaande beleid van de gemeente op het gebied van laaggeletterdheid. De vragen zijn verdeeld in verschillende kleuren die de aard van de vraag weergeven.

Gele vraag: waarover is Moerdijk tevreden?
- Doorgaande taallijn voor peuterspeelzalen en consultatiebureau's. Samenwerking met de bibliotheek op dit vlak.
- Taalcoördinatoren op peuterspeelplaatsen. Hiermee is Moerdijk landelijk bekend geworden. De coördinator schrijft het taalbeleidsplan en helpt andere leraren taal aan kleuters te leren.

Groene vraag: wat heeft Moerdijk nog niet voldoende gedaan?
- Kinderopvang is nog niet bij de doorgaande taallijn betrokken.
- Leren communiceren met burgers. Nu komt er nog veel van de communicatie per schrift. Ambtenaren moeten leren begrijpend te schrijven. Over dit punt volgt een discussie onder de aanwezigen over hoe er beter gecommuniceerd kan worden:
- Interviews met ambtenaren op de lokale omroep
- Voorlezen van de tekst op de website. Dit is volgens sommigen juist niet goed omdat er geen prikkel voor het zelfstandig leren lezen vanuit gaat. Voor sommige groepen is het echter wel een uitkomst.
- In de dorpskrant zetten van informatie uit de gemeente.
- Iemand uit de doelgroep mee laten lezen met officiële stukken en zorgen dat ze goed leesbaar zijn.

Rode vraag: wat is slecht uitgewerkt in het concept aanvalsplan?
- Hoe benader je werkloze laaggeletterden (met name die in de WAO zitten)?
- Hoe benader je de werkende laaggeletterden?

Sommige groepen zijn moeilijk te bereiken en dit is nog slecht uitgewerkt in het plan.

8. Hoe bereik je mensen?
Mensen bereiken kan op verschillende manieren. Door ze te dwingen, te verleiden of te overtuigen. De aanwezigen gaan uiteen in vier groepjes om over deze keuzes na te denken. Hoe kun je mensen dwingen, verleiden of overtuigen om iets aan hun laaggeletterdheid te doen? De antwoorden:

Groepje 1
Verleiden door ambassadrices in te zetten (succesvolle ex-laaggeletterden), een aansprekende, uitnodigende en klantgerichte bibliotheek. Ook zouden Bekende Nederlanders of Bekende Moerdijkers ingezet kunnen worden om het probleem onder de aandacht te brengen.
Overtuigen door aan te haken bij nieuwe ontwikkelingen op je werk. Als er een computer geïntroduceerd wordt kan dat gebruikt worden om meteen een taalcursus te koppelen. Ook kan gedacht worden aan een bonusregeling voor mensen die iets aan hun laaggeletterdheid doen.
Dwingen zou kunnen werken bij laaggeletterden met een uitkering: 'doe iets aan de laaggeletterdheid anders…'

Groepje 2
Verleiden door lezen en leren leuk te maken. Ook kan er een terugbetaalregeling komen voor mensen die met goed gevolg een hulptraject hebben afgesloten.
Dwingen door spijbelen bij leerlingen tegen te gaan. Ook kunnen laaggeletterden met uitkeringen gedwongen worden om iets aan hun situatie te doen.
Overtuigen kan door ambassadrices in te zetten die kunnen laten zien dat kunnen lezen fijn is. Tevens kan op die manier de erfelijke lijn van laaggeletterdheid doorbroken worden. Laageletterdheid zal dan minder kans hebben om van ouder op kind doorgegeven te worden.

Groepje 3
Verleiden door bonus te geven aan mensen die een cursus doen. Ook kunnen daarbij de studiekosten vergoed worden als men de studie voltooid heeft.
Overtuigen door voorlichting te geven bij diverse organisaties in de gemeente Moerdijk. Ook kan er een informatiepagina van de gemeente bij De Moerdijkse Bode gedaan worden. Ten slotte kan het Kellebeek College vermeld worden op de gemeentelijke website.
Dwingen door baliemedewerkers van de gemeente een opfriscursus te geven. Een ander soort cursus kan aan ouders worden gegeven wiens kinderen op de basisschool zitten. De lessen van tegenwoordig zijn heel anders dan vroeger dus met zo'n cursus kan een ouder zijn/haar kind beter helpen.

Groepje 4
De vierde groep vraagt zich in eerste instantie af waarom er überhaupt verleid, overtuigd of gedwongen moet worden. Het lijkt allemaal zo vanzelfsprekend.
Verleiden kan door een leercursus terug te betalen bij het goed afronden daarvan. Een baangarantie geven aan mensen die over hun laaggeletterdheid heenkomen. Dit idee zou nog meer dan al gebeurt gestimuleerd kunnen worden bij de industriële kring van Moerdijk. De gemeente Moerdijk merkt op dat dit onderdeel is van het concept aanvalsplan.
Overtuigen door te wijzen op de gevolgen van laaggeletterd blijven.
Dwingen kan gebeuren bij mensen die niets aan hun laaggeletterdheid willen veranderen of mensen die werkloos zijn vanwege hun laaggeletterdheid.

9. Slot
Eelco bedankt iedereen voor de inbreng en Dennis Wijmer zingt een lied tot slot.

Verslag bijeenkomst Moerdijk: Eenzaamheid

Onderwerp: Sessie Gemeente Moerdijk: Eenzaamheid
Datum: 7 april 2008

1. Opening

De wethouder Wil Vissers opent de bijeenkomst. Voor diegenen voor wie dit de eerste sessie in de reeks “Verstaat u mij?” is, wordt kort toegelicht waarom de sessie gehouden wordt en wat het doel ervan is. De gemeente Moerdijk moet dit jaar een beleidsplan Wmo maken en een beleidsplan Volksgezondheid. Ze heeft daarom besloten de twee samen te voegen en een beleidsplan Maatschappij op te stellen. In dat beleidsplan komt deels beleid dat al bestaat. Te denken valt aan de WVG en Huishoudelijke verzorging die vorig jaar bij de gemeente zijn ingevoerd en aan staand beleid op gebied van welzijn en volksgezondheid. Daarbij zijn er ook thema’s waar de gemeente van vindt dat ze er wat mee moet, waarvan het belangrijk is die extra onder de aandacht te brengen. Deze thema’s zijn: Armoede, Opvoedingsondersteuning, Laaggeletterdheid en Eenzaamheid, het thema van vanmiddag.

Eenzaamheid is een erg belangrijk thema in de Wmo. Eenzaam zijn kan erg belemmerend werken terwijl het motto van de Wmo juist is dat iedereen kan meedoen. Wat we hier bespreken wordt later meegenomen in het beleidsplan dat de gemeente gaat opstellen. In Moerdijk hoeft het niet zo te zijn dat mensen eenzaam, arm of laaggeletterd zijn. Daar gaan we dus wat aan doen. Ten slotte wordt nog opgemerkt dat deze sessies niets veranderen aan de normale inspraakprocedures voor nieuw beleid.

2. Eenzaamheid is een gevoel

Eelco Koolhaas van Beleidstheater neemt het woord van de wethouder over, hij zal de sessie van vanmiddag leiden en hij wordt daarbij ondersteund door muzikant Marcel Cuijpers. Dhr. Koolhaas vraagt de mensen verspreid door de zaal plaats te nemen, om het optimale eenzaamheidsgevoel te bereiken, figuurlijk gesproken dan. Eenzaamheid is een moeilijk thema. In de voorbereiding voor deze sessie bleek ook al dat het voor de professionals van de gemeente een redelijke black box, een onbekend terrein, is. Velen hebben er echter last van en eenzaamheid is vooral een gevoel. Het is lastig om op een gevoel beleid te maken.

Marcel Cuijpers zingt “een vriend”, een lied over eenzaamheid.

Iedereen krijgt de opdracht na te denken over hoe eenzaamheid voelt en wat het is. Reacties van het publiek:

- Eenzaamheid is niet gerelateerd aan het aantal personen om je heen, maar of je diepere gevoelens met iemand kan delen.
- Eenzaamheid is een momentopname, dat kan heel lang duren en heel kort. Je kan je midden op een feest met 1.500 mensen kortstondig even helemaal alleen voelen.
- Het is het gevoel niet begrepen te worden door je omgeving. Dat is de culturele dimensie aan eenzaamheid. Het gevoel nergens bij te horen.
- Eenzaamheid is onplezierig en voor iedereen anders. Het is een gemis aan relaties, bindingen en niet ingebed zijn. Eenzaamheid is altijd onplezierig, alleen zijn kan ook plezierig zijn.
- Eenzaamheid en hulpeloos zijn hebben veel met elkaar te maken. Doordat je nergens met je vragen naartoe kan, voel je jezelf eenzaam.
- Op cursus ergens in het land en naderhand alleen op je hotelkamer, dat kan ook heel eenzaam zijn. Het is dan eng en beklemmend.
- Eenzaamheid is het gevoel op het moment dat je geen klankbord hebt om dingen direct te delen.
- Eenzaamheid heeft te maken met schaamte te moeten toegeven dat je weinig relaties hebt.
- Eenzaamheid kan tijdsbepaald zijn. Iemand kan de hele dag druk aan het werk zijn, maar ’s avonds eenzaam. Of je nou de hele dag of een deel van de dag eenzaam bent, het is beide even erg.
- Van vroeger uit is het denkbeeld “dat is niets voor ons mensen” beperkend geweest en daardoor eenzaamheid in de hand werkend. Eenzaamheid zit dus ook in je hoofd.

Samenvattend is eenzaamheid dus variërend per persoon, het is een gevoel en het is onplezierig. Het is niet fysiek aan een mens te zien dat hij zich eenzaam voelt.

3. Eenzaamheid in verschillende leeftijdsgroepen

Uit de vorige ronde bleek dat eenzaamheid varieert van persoon tot persoon en eigenlijk in alle lagen en groepen van de bevolking kan voorkomen. Hoe zit dat met leeftijdsgroepen? In deze ronde gaan de aanwezigen in groepen bij elkaar zitten. Het doel is dezelfde vraag weer te beantwoorden, maar dan vanuit het perspectief van verschillende leeftijdsgroepen. Reacties uit het publiek:

1. De groep van 35 tot 45 jaar.

- Deze leeftijd kan een periode van eenzaamheid zijn, vooral na een grote verandering in je leven. Bijvoorbeeld bij het kinderen krijgen, daar krijg je hele andere contacten door, of je zit plotseling veel meer thuis.
- Leidinggevenden in deze leeftijdsgroep kunnen ook eenzaam zijn. Moeilijke beslissingen moet je alleen nemen. Ze missen een klankbord.

2. De groep van 10 tot 20 jaar.

- In deze leeftijdsgroep bestaat ook eenzaamheid. Op school, in de disco, door werkende ouders, kleding die je niet kan betalen, niet makkelijk contact kunnen leggen, de puberteit en het zoeken naar het andere geslacht. De vraag is of je moet accepteren dat sommige jongeren geen aanleg hebben contact te leggen. Opgemerkt wordt dat je dat zeker niet moet doen, er zijn veel zelfdodingen als gevolg van het moeite hebben met het leggen van contact.
- Op het middelbaar onderwijs vindt altijd groepsvorming plaats en er zijn altijd mensen die buiten de boot vallen. Degenen die er buiten vallen gaan soms erg ver om erbij te horen. In de klas is dat volkomen onherkenbaar. Dat leidt soms tot grote twijfel over wat je als onderwijzer had kunnen doen op het moment dat het mis is gegaan.

3. De groep van 45 jaar en ouder.

- Echtscheiding en de kinderen de deur uit kunnen bronnen van eenzaamheid zijn. Ook het begin van slijtage, lichamelijke beperkingen, kunnen een bron van eenzaamheid zijn.

4. De groep van 20 tot 30 jaar.

- Deze leeftijdsgroep ook heel eenzaam zijn. Bijvoorbeeld als je gaat studeren, in een nieuwe stad, nieuw studentenhuis etc. Daar moet je aan wennen. Het is dan ook goed als je op vrijdag een rustpunt hebt ‘thuis” waar dingen hetzelfde blijven.
- Je kunt als student het gevoel hebben niet te passen in de groep (‘de studenten’) waar je bij hoort.

Marcel Cuijpers vat deze ronde zingend samen.

4. Zijn er oplossingen voor eenzaamheid?

Oplossingen tegen eenzaamheid zijn vaak te vinden in het dagelijks leven. Partijen die een rol kunnen spelen in de aanpak van eenzaamheid zijn: school, consultatiebureaus, (sport)verenigingen, thuiszorg, familie en buren, bejaardensoos, het asiel/huisdieren, huisarts, politie, Postbus51, internet, Albert Heijn, krant, kerk, eigen kinderen. Per twee worden deze partijen op papier gezet. In groepen wordt vervolgens besproken wat die twee partijen dan kunnen doen.

Terwijl de deelnemers in groepen gaan zitten zingt Marcel “Het zijn de kleine dingen die het doen.”

1. Sportverenigingen en familie/buren:

- De basishouding moet zijn dat je open moet staan voor elkaar en makkelijk moet communiceren. Bij sportverenigingen is eenzaamheid misschien wel makkelijk te signaleren. Je kan zien of iemand meedoet en mee kan komen. er wordt dan ook van begeleiders verwacht daarop alert te zijn. Ook al zijn er niveauverschillen, iedereen kan wel wat doen in een club.
- Als iemand zich terugtrekt is daar misschien makkelijker wat aan te doen dan als iemand zich negatief opstelt en niet mee wil doen. Dat geldt ook voor je buren. Signaleren dat er eenzaamheid is, is één. Er wat aan doen is vervolgens veel moeilijker.

2. Huisarts en politie:
- Tijd is erg belangrijk, het zou goed zijn als de huisarts meer tijd had om een beetje door te vragen bij patiënten, ze kan leren kennen. Daardoor is het signaleren van eenzaamheid ook makkelijker en kan de huisarts eventueel doorverwijzen. Er zijn wel huisartsen die van tevoren al vragen of je misschien wat langer tijd nodig hebt. Iemand die eenzaam is zal daar misschien geen gebruik van maken.
- Voor de politie is ook de factor tijd van belang. Een wijkagent die de mensen kent kan een positieve rol spelen in de aanpak van eenzaamheid. Misschien is jeugdbeleid daaraan te koppelen. Moerdijk kent wijkagenten. die werken volgens een groeimodel waadoor ze steeds meer tijd op straat door gaan brengen. Hij komt alleen niet achter de voordeur en moet zijn werk doen in de buurt.

3. Postbus51:
- Er zou informatie en voorlichting gegeven kunnen worden, misschien kan daar wat meer uit gehaald worden.

4. School en consultatiebureau:
- Pestbeleid hanteren, leraren goed opleiden eenzaamheid te herkennen, buitenschoolse activiteiten, uitgaan van de talenten van de kinderen, meer samenwerken met de GGD, veel scholen hebben al een spreekuur met een schoolmaatschappelijk werker, mentorsystemen door leraren en oudere leerlingen zijn allemaal dingen die door een school gedaan kunnen worden in de aanpak van eenzaamheid. Middelbare scholen kennen al mentoren en klassendocenten.
- Als je het goed regelt, dan is er heel veel op een school te vinden, niet alleen eenzaamheid, maar ook andere zaken die je later in de maatschappij weer tegenkomt. Je kan dat echter niet alleen aan leraren overlaten, die hebben primair een onderwijstaak. Er moet een netwerk om de school zijn waar de leraar snel met zijn signaal terecht kan. Daarbij hoort bijvoorbeeld ook de aanpak van stotteren waardoor mensen in een sociaal isolement kunnen raken.
- Ook met de inhoud van de les is wat te bereiken, bijvoorbeeld het leren herkennen van eenzaamheid en leren wat ‘normaal’ is. Een project “de jonge mantelzorger” is de scholen langs geweest met als doel uit te leggen wat mantelzorg is. Op elke school waren wel leerlingen die mantelzorger bleken te zijn. Zo’n project geeft (h)erkenning.
- Het consultatiebureau kan signalen opvangen en mensen bij elkaar brengen. Ook kan er een prikbord hangen waarop mensen berichten kunnen achterlaten.

5. Albert Heijn:
- Ook een prikbord, een koffiecorner, acties voor alleenstaanden zijn dingen die een supermarkt kan doen om eenzaamheid tegen te gaan.

6. Internet:
- Het internet kan zowel vereenzamen als verrijken. Vereenzamen doordat mensen alleen nog maar achter internet zitten en weinig tot geen sociale contacten meer hebben. Het kan verrijken doordat er chatgroepen en specifieke sites zijn waarlangs contact gelegd kan worden.

Langzamerhand lijkt de discussie zich te focussen op alleenstaanden, maar zoals eerder gezegd kan je ook eenzaam zijn met veel mensen om je heen. Alleenstaand en eenzaam is niet een 1-op-1 relatie. Er zijn geen groepen te benoemen die eenzaam zijn, wel zijn er risicogroepen zoals pubers, alleenstaanden en ouderen die iemand hebben verloren.

Naast oplossingen die de bovengenoemde partijen kunnen organiseren zijn er ook al lopende initiatieven om eenzaamheid aan te pakken binnen Moerdijk. In het verleden zijn wel feesten, praatgroepen etc. gehouden voor mensen die zich eenzaam voelen. De deelnemers belden soms naderhand de organisator omdat ze weer alleen thuis zijn, wat na zo’n feest dubbel zo hard aankomt. Tegelijkertijd gaf men aan wel veel aan de feesten te hebben. Dat is een aandachtspunt voor die bijeenkomsten.

Binnen het Rode Kruis is een groep dames die probeert alleenstaanden te bezoeken. De mensen die bezocht worden vragen vaak wanneer het volgende bezoek of de volgende activiteit is. De activiteiten geven de deelnemers het gevoel er weer even tegenaan te kunnen. Dit geldt ook voor het seniorenpastoraat, een groep die met veel plezier bij elkaar komt.

De vraag is hoe je degenen die wel eenzaam zijn, maar nog niet bekend bij instanties en organisaties bij dit soort activiteiten betrekt. Een pastoraal werker die een seniorengroep organiseert is daarvoor eerst alle 70 plussers langs gegaan en heeft gevraagd waar de oudere mensen behoefte aan hebben. Het gaat dan om specifieke vragen zoals: “Waarom is mijn kind gestorven?” Je bouwt daarvoor ook een vertrouwensrelatie met die mensen op. het is zeker geen vrijblijvend koffiedrinken. Door bij mensen langs te gaan, ontdek je hoe ze zich voelen.

5. Het zijn de kleine dingen die het doen

Uit wat in de loop van de bijeenkomst wordt gezegd, blijkt steeds meer dat het de kleine dingen zijn die het doen. Simpele, kleine gebaren. Het gaat niet om die dure hulpverlener. De opdracht van deze ronde is dan ook drie dingen te noemen die simpel maar sterk zijn. De volgende zaken worden genoemd:

- Gezamenlijk eten, tafeltjedekje wordt afgeschaft. (een project in Willemstad dat dit deed en goed liep is overigens gestopt);
- De gemeente moet meer regisseren;
- Alle ambtenaren moeten voor 1 of 2 uur per week vrijwilligerswerk doen;
- Meer steunpunten in elke kern;
- Contact tussen oud en jong bevorderen;
- Flexhulp;
- Met bibliotheekboeken bij de mensen langs;
- Burenhulp;
- In Willemstad is via Ambo een vrijwilligerscentrale waar mensen met kleine klussen terecht kunnen;
- De huur persoonlijk ophalen bij huurders;
- Een telefooncirkel. Om 8:30 wordt iemand gebeld, die zorgt daarom dat hij wakker is, dan belt hij de volgende en zo verder;
- Samen bridgen;
- Een leesclub, samen een boek lezen en daar dan ook over discussiëren;
- De scootmobielclub houdt toertochten en bijeenkomsten.

Marcel vat in een lied samen wat net gezegd is. het lied is gebaseerd op “het zijn de kleine dingen die het doen”.

6. Eenzaamheid in beleid

Maar wat kan de gemeente nou doen om eenzaamheid tegen te gaan? Uit de gezondheidsenquête die gehouden is kan worden opgemaakt dat een relatief groot deel van de 25- tot 65-jarigen zich eenzaam voelt. Daar moet de gemeente toch wat mee, zo wordt opgemerkt.

Marlou van der Pot, beleidsmedewerker bij de gemeente Moerdijk, wordt gevraagd wat ze al voor ideeën op papier heeft staan voor het onderdeel eenzaamheid van de beleidsnota Maatschappij. Mevr. Van der Pot geeft aan dat haar duidelijk is geworden dat er twee soorten eenzaamheid bestaan. Emotionele eenzaamheid, waarbij een partner wordt gemist of iemand die dichtbij een persoon stond. De andere vorm is sociale eenzaamheid, een persoon die te weinig vrienden of kennissen heeft voor zijn eigen gevoel.

De Rijksoverheid biedt ook oplossingen voor eenzaamheidsproblematiek. Wat vanuit het Rijk wordt aangedragen is vooral een groot aantal projecten. Mevr. Van der Pot geeft aan niet klakkeloos projecten te willen kopiëren van het Rijk. Het uitgangspunt voor de gemeente Moerdijk is eerst te inventariseren wat er al is in de gemeente. Daarbij wil de gemeente vooral laten doorgaan wat goed gaat en andere acties, die eventueel wat minder makkelijk gaan, ondersteunen. Vooral is het niet de bedoeling af te breken wat er al is.

Hierop wordt de deelnemers gevraagd in groepen van 4 personen op papier te zetten wat er allemaal al is in de gemeente, wat de gemeente moet doen op korte termijn, lange termijn en waar de gemeente vooral niet aan moet komen.

Marcel zingt bij aanvang van deze laatste ronde een lied over eenzaamheid doordat een man al zijn geld had weggeven. Eenzaamheid door armoede.

De volgende reacties worden gegeven:

1. Op korte termijn moet de gemeente:
   - per kern inventariseren wat er al is;
   - een klankbordgroep instellen voor het beleidsplan;
   - wijkcontactpersonen aanstellen;
   - een sociale kaart opstellen;
   - dereguleren, snellere en makkelijkere toegang, bv regels voor verenigingen;
   - aansluiting op de Oranjefondsdag;
   - de dag van de dialoog organiseren;
   - ouderenorganisaties ondersteunen
   - financiële mogelijkheden scheppen om lid van een vereniging te worden;
   - met mensen praten, persoonlijke aandacht geven;
   - media aandacht voor eenzaamheid;
   - inventariseren wat er mist in de gemeente;
   - kerken betrekken
   - informatieoverdracht tussen de kernen.

2. Wat al wordt gedaan in Moerdijk tegen eenzaamheid:
   - Rode Kruis
   - Zonnebloem
   - Verzorgingstehuis
   - Ouderen- en vrouwenbonden
   - Diner voor 80+
   - Wmo Raad
   - Burenhulp
   - PC-cursussen
   - Wijkagenten
   - Buurtpreventie
   - Website voor jongeren
   - Tune Inn
   - Praatgroepen van de GGZ
   - Seniorenraad
   - Diverse projecten
   - Mantelzorgdag
   - Bibliotheek voor ouderen
   - Sportdag voor heel Moerdijk

Er wordt veel opgenoemd dat al gedaan wordt tegen eenzaamheid, toch is er een eenzaamheidsvraag in Moerdijk. De vraag is hoe dat kan. Draaien de initiatieven vooral in eigen kring? Of, weten we niet half welke groepen we nu al bereiken? Of, een combinatie?

Dhr. Koolhaas stelt daarom voor even zwart te denken, negatief te denken, over alle initiatieven die net genoemd zijn. Daarop komen de volgende reacties:

- De echt eenzame mensen bereik je niet;
- Ze weten niet wat er speelt;
- Ze werken in hun eigen kringetje;
- Drempels om te participeren zijn te hoog;
- Je voelt je te jong voor de bijeenkomsten;
- Het is onbekend en je komt er toch niet tussen.

3. De gemeente moet afblijven van:
   - Stichting Home, die bezoekt met vrijwilligers veel eenzame mensen zodat die langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Er is een dreiging dat dit verloren gaat.
   - Opgemerkt wordt dat moet blijven bestaan waar de club voor staat, de club zelf hoeft dan niet noodzakelijkerwijs ook te blijven bestaan.
   - Wat goed loopt moet de gemeente van afblijven, hooguit ondersteunen, maar niet teveel in de privacy komen.
   - Voorzieningen
   - Burgerinitiatieven die goed lopen moeten door de gemeente ook niet dood geknuffeld worden, zoals dat met het 'opzomeren' in Rotterdam is gebeurd. Ook moeten initiatieven niet teveel bureaucratie toegevoegd krijgen door de gemeente.
   - Subsidies, daarbij moet wel gekeken worden of de subsidies ook efficiënt gebruikt worden. Wel zijn er ook onbenutte geldstromen, zoals de Rabobank, initiatiefnemers moeten worden aangespoord die te gebruiken.

4. Op lange termijn moet de gemeente:
   - Meldpunten instellen met een professional die in actie kan komen bij meldingen over eenzaamheid;
   - Logische momenten om op te pakken wat te doen tegen eenzaamheid gebruiken. Bijvoorbeeld in de zomervakantie en kerstvakantie wat doen voor de achterblijvers;
   - Een niet commercieel datingbureau in Moerdijk opzetten;
   - Korte termijndoelstellingen volhouden en structureel maken;
   - Kleinschaliger scholen instellen, vooral voor VMBO leerlingen is een grote school vaak een extra belemmering. Hier wordt tegen in gebracht dat in het primair onderwijs juist het samenbrengen van scholen onder één bestuur ervoor zorgt dat de dependances in de kleine kernen kunnen blijven bestaan.
   - Nagaan wat eenzaamheid veroorzaakt. Waarom is iemand eenzaam? En waarom komt eenzaamheid tegenwoordig meer voor dan vroeger? Uit de gehouden gezondheidsenquête bleek niet dat mensen eenzaam zijn doordat dit letterlijk werd ingevuld in de enqête, maar uit andere activiteiten die men aangaf wel of niet te doen. Eenzaamheid zit in de huidige maatschappij.

7. Afsluiting

Dit was de laatste themasessie uit een serie over de Wmo in de gemeente Moerdijk. Op 9 april wordt nog een afsluitende sessie gehouden waarin alle thema's terug zullen komen. Uit de sessies van de afgelopen tijd in Moerdijk komt een belangrijk thema naar voren. Mensen spreken tegenwoordig de buren niet meer aan. Dat zou misschien weer terug moeten komen in de maatschappij. Bijvoorbeeld jezelf even voorstellen als je nieuwe buren krijgt. Dichtbij werkt het best. Maar, een mens heeft daarin ook de vrijheid dat niet, of minder, te willen.

Een ander thema is het onderwijs. Via de kinderen bereik je ook de ouders. Je kunt sociale vaardigheden aanleren, bijvoorbeeld je voorstellen aan de buren.

Ten slotte wordt nog opgemerkt dat buitenlanders een vergeten en onbekende groep zijn in Moerdijk. Dat kwam in bijna alle sessies terug.

Marcel Cuijpers zingt ter afsluiting nog een vrolijk lied, om een contrast te bieden tegen de enigszins droevige liederen die hij gedurende de sessie heeft gezongen.

Verslag bijeenkomst Moerdijk: afsluiting

Onderwerp: Slotsessie
Datum: 9 april 2008

1. Opening
De aanwezigen worden welkom geheten in een met grote posters versierde zaal. Op de posters zijn onderwerpen geschilderd die in de afgelopen werksessies voorbij zijn gekomen. Vandaag is de slotbijeenkomst waar in een musical de onderwerpen nog eens behandeld worden en geprobeerd wordt de stap naar het beleidsdocument te maken.

Vanuit de gemeente wordt iedereen nogmaals van harte welkom geheten. De afgelopen sessies waren leuk, er is een inspirerende inbreng geweest en er zijn al veel bekende gezichten te zien. De werksessies helpen om een goed plan op te leveren voor een sociaal Moerdijk.

Eelco Koolhaas vertelt dat het thema van vandaag is “Verstaat u mij?”. Vandaag lopen we nog één keer alles langs. Allereerst vraagt hij of er nog typische Moerdijkse uitdrukkingen zijn. Onder andere worden genoemd: “Kwijt gelopen zijn” en “butter op de butterham”.

2. Intermezzo
Pianist Bart Kiers, bassist Peter Wassenaar en gitarist Dennis Wijmer zingen een lied over Moerdijk. De zaal heeft programmaboekjes met de tekst gekregen en zingt enthousiast mee.
Aansluitend komt acteur Thijs Feenstra op die een gedicht voordraagt over laaggeletterdheid als introductie op het eerste thema.

3. Laaggeletterdheid
Op de verschillende tafels in de zaal liggen formulieren met lange en korte zinnen. Ook staan er een aantal lastige kwesties op. In groepjes discussieert men over de kwesties en bedenkt men oplossingen. De winnaar met de beste oplossing zal een aubade krijgen van gitarist Dennis Wijmer.

Schaamte bij volwassenen
Oplossing: mensen die goed kunnen lezen en schrijven koppelen aan laaggeletterden. Een soort buddysysteem. Dit zou vanuit de gemeente gefaciliteerd kunnen worden. Hierop komt als aanvulling dat arbeidsbureaus en familieleden hier ook bij kunnen helpen. Het maatjesproject zou verbreed kunnen worden.

Minder teksten en meer beeldtaal
Meer begrippen in beelden weergeven.

Jongeren eerst
Richt het beleid vooral op jongeren, ouderen redden zich meestal wel.

Onderwijs
Het gebeurt nog wel eens dat als leerlingen een taalachterstand hebben en daardoor lage cijfers halen, ze die kunnen compenseren met vakken waar ze wel goed in zijn. Dit zou niet meer moeten kunnen.

Rekening houden met bereikbaarheid van de groep
Laaggeletterden weten hun handicap vaak goed verborgen te houden. Daarom zou er op de basisschool al ingegrepen moeten worden. Hier zouden de ouders ook betrokken bij moeten worden.

Integratie speciaal onderwijs
Om de drempel voor ouders om hun kinderen naar speciaal onderwijs te sturen, lager te maken, zou het speciaal onderwijs en het basisonderwijs geïntegreerd moeten worden.

Gemeentelijke communicatie helderder
De communicatie vanuit de gemeente aanpassen aan laaggeletterden. Daarbij kan gedacht worden aan meerdere vormen van communicatie (bijvoorbeeld plaatjes of de stadsomroeper).

Het laatste idee wordt als het winnende idee gekozen en Inge krijgt een aubade van Dennis Wijmer.

4. Intermezzo
Bart Kiers zingt een lied. Ondertussen krijgt één iemand in de zaal een taalkundig lastige zin die hij door moet fluisteren aan zijn buurman. Die geeft het op zijn beurt weer door enz. Aan het eind wordt gekeken wat er van de oorspronkelijke zin is overgebleven. Het lied dat ondertussen gezongen wordt, bevat allerlei lastige kwesties waarbij het publiek (in de maat!) mag roepen of men het er mee eens of oneens is.

Hierna komt Thijs Feenstra op als bureaucratische gemeentelijk inspecteur die moet bepalen of Dennis Wijmer boven of onder de armoedegrens zit. Dit als inleiding op het volgende thema: armoede.

5. Armoede
De armoedegrens is een lastige grens. Mensen die er onder zitten krijgen hulp. Maar mensen die er net boven vallen hebben eigenlijk helemaal niks en vallen overal buiten.

De mensen krijgen de opdracht om door de zaal te lopen en (eventueel persoonlijke) ervaringen met elkaar te delen over armoede. Het idee hierachter is dat dit een soort huisbezoeken zijn. Huisbezoeken zijn een mogelijk nieuw instrument dat in de toekomst ingezet kan worden. De zaal wordt gevraagd met verschillende zinnen te komen over dit onderwerp.

Nadat de zaal weer is gaan zitten houdt Eelco Koolhaas eerst een vraaggesprek met Wil Vissers. De huisbezoeken zitten nu nog niet in het beleidsplan. Wil Vissers geeft aan dat het misschien een idee is om de groep aan te schrijven. Het idee wordt geopperd om ambtenaren op pad te sturen. Bij dit idee aarzelt Wil Vissers maar de betrokken beleidsadviseur is enthousiast.

De zaal heeft verschillende zinnen en ideeën bedacht met betrekking tot armoede:
- Er is naast materiële armoede ook veel geestelijke armoede bij ouderen.
- Sociale cohesie zou gefaciliteerd moeten worden.
- Professionals kunnen signalen uit de omgeving oppikken.
- Voor mantelzorgers dient de privacy in de gaten te worden gehouden. Deze mensen moeten in alle veiligheid hun verhaal kwijt kunnen.
- Laat je niet isoleren en kijk niet naar de buren: het gras is niet altijd groener aan de andere kant van de schutting.
- Er zijn verschillende soorten armoede en daar is niet één oplossing voor: kijk naar de onderliggende oorzaken.

6. Intermezzo
Dennis Wijmer zingt een lied over ontroerende momenten. Deze bijzondere en ontroerende momenten zijn hem opgevallen in de verschillende sessies.

Thijs Feenstra speelt vervolgens een man die wildvreemden opbelt om een praatje te maken en om maar aanspraak te hebben. Dit is een inleiding op het thema eenzaamheid.

7. Eenzaamheid
Op de vellen papier die in de zaal op de tafels verspreid worden, staan verschillende observaties. Eelco Koolhaas vraagt aan de verschillende groepjes om gedichten te schrijven van vier regels die absoluut in de beleidsnota zouden moeten komen. De gedichten worden door de muzikanten ter plekke op muziek gezet. De zaal zingt af en toe mee, vooral als Danny de Munks “Ik voel me zo verdomd alleen” wordt ingezet als refrein.

De rode draad van alle gedichten die door Eelco Koolhaas wordt genoemd is: praat eens met onbekenden. Hierover zingt Dennis Wijmer als afsluiting van dit onderwerp een lied.

8. Opvoeding

Thijs Feenstra trapt dit onderwerp weer af met een stuk waarin hij een vader speelt die het niet pikt dat iemand anders zich met de opvoeding van zijn kind bemoeit. Als hij een corrigerende tik wil uitdelen, moet dat kunnen!

Thijs Feenstra wordt na zijn voordracht door Eelco Koolhaas gevraagd hoe je je het beste kunt voorbereiden op een rol als kind. Dit kan door je over alles te verwonderen, denken dat alles mogelijk is en snelle overgangen tussen emoties te laten zien.

Na deze tips wordt de zaal in vier groepen verdeeld en is de opdracht een toneelstukje voor te bereiden van 1 minuut over kinderen en opvoeden.

De onderwerpen die de acteurs uit de zaal in hun stukjes behandelen zijn:
- Het opbieden van kinderen tegen elkaar (“ik ben veel verder weg op vakantie geweest”).
- Kinderen kunnen nergens lekker buiten spelen (“er ligt overal hondenpoep”). Twee groepjes kozen dit thema.
- Het verschil tussen rijke en arme kinderen. Het rijke kind was ver weg op vakantie maar heeft voornamelijk dingen gedaan die zijn ouders leuk vonden. Het arme kind bleef dicht bij huis maar kon daardoor wel elke dag met vriendjes spelen.

Na de voordrachten wordt het beleid besproken. Dit blijkt voornamelijk gericht te zijn op jonge kinderen. De groep 12-18 is een beetje vergeten groep in Moerdijk.

De oplossing voor de problemen bij kinderen wordt hoofdzakelijk bij de scholen gezocht. De scholen staan centraal. Het viel in de werksessies op dat de oplossing voor problemen bij de overige onderwerpen (armoede, laaggeletterdheid, opvoeding en eenzaamheid) vaak bij kinderen wordt gezocht. Men lijkt dit een goed idee behalve op het punt van opvoeding: dat moet via de ouders/opvoeders gebeuren. Het moeilijkste punt hierbij is hoe je de ouders moet bereiken. Vooral als de ouders zelf helemaal geen probleem ervaren.

Om dit laatste punt te bespreken, gaat de zaal uiteen in verschillende groepjes om mogelijke oplossingen te bedenken.
- Durf mensen aan te spreken.
- Houd het concreet.
- Activiteiten in de buurt gebruiken als aanleiding om mensen aan te spreken.
- Samenwerking door verschillende instanties en gegevensuitwisseling.
- Niet afwachten maar ga er op af.
- Sociale cohesie bevorderen.
- Zet de wijkagent in voor informatie en contact leggen.

9. Intermezzo

Bart Kiers vat de verschillende discussies, kwesties en oplossingen van de hele ochtend samen in een lied. Aansluitend zingt en speelt Dennis Wijmer een slotlied over de mensen in de zaal.

10. Slotwoord

Marjolein de Wit vat de afgelopen periode als inspirerend. Ze heeft weinig nieuws gehoord maar wel op een hele andere manier. Wat ze meeneemt uit de sessies is dat de overheid anders moet gaan communiceren.
Wil Vissers vond de sessies ook inspirerend en heeft vooral opgepikt dat we meer naar elkaar moeten gaan luisteren. Wil Vissers bedankt iedereen die is vandaag en de voorgaande sessies is gekomen en heeft meegedacht. Verder dankt zij Beleidstheater en het team van muzikanten en verslagenmakers. Als laatste dankt zij Marjolein Maarsen en Maarten Beckx. Nu is het moment om het concept beleidsplan goed af te maken!

Bronvermelding

Titel	jaartal
Structuurvisie Plus	2002
Factsheet Mantelzorg	2003
Scenario Moerdijk 2020	2004
Volksgezondheidsplan Moerdijk	2004
Factsheet Mantelzorg en dementie	2005
Handreiking Implementatie Wmo versie 2	2005
Ben ik beeld?; nota jeugdbeleid 2005-2009	2005
Handreiking Mantelzorgondersteuning in de Wmo	2006
Handreiking Burgerparticipatie in de Wmo	2006
Aanval op de uitval; uitgave OCW	2006
Landelijk Aanvalsplan laaggeletterdheid 2006-2010	2006
Factsheet Mantelzorg in Nederland	2006
Handreiking Wmo en Laaggeletterdheid	2007
Specifieke doelgroepen van de Wmo	2007
Bevolkingsprognose Moerdijk 2007 t/m 2027	2007
Stads- en dorpsplannen Moerdijk	2006/2007
Een (t)huis voor iedereen; beleidsplan Wonen 2007-2011 Moerdijk	2007
Beleidsplan Werk en Inkomen 2008-2010 Moerdijk	2007
Dummy Rapport Lokaal Aanvalsplan 2007; CINOP	2007
De Koers van het onderwijs; onderwijsbeleidsplan 2007-2010	2007
Lokaal Educatieve Agenda 2007-2010	2007
Beleidsprogramma Samen werken, Samen Leven; regeringsakkoord	2006/2007
Samen aan de slag; bestuursakkoord rijk en gemeenten	2007
Alle kansen voor alle kinderen; programma Jeugd en Gezin 2007-2011	2007
Kiezen voor Gezond Leven 2007-2010	2007
Kinderen in Tel 2008	2008